

ION DRAGOSLAV

9616 XXI a/m

2579

FACEREA LUMII

ȘI

ALTE POVESTIRI BIBLICE POPULARE

PREMIATE DE ACADEMIA ROMÂNĂ

EDIȚIA II-a

Revăzută și adăogită.

~~Facultatea de Filosofie și Litere din București.~~

~~BIBLIOTECA CENTRALĂ~~

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ“, BUCUREȘTI

8877. — 925.

100 211 / 09

BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ

Cota 48276 Dublet

Invenier 279371

loc. 3

B.C.U. Bucuresti

C279371

Cuvânt înainte

Cuvânt înainte

„Facerea lumii“, așa cum am scris-o, nu e de cât o broderie a mea pe canavaua populară. Puțin lucru aș fi scos, dacă o scrieam ca pe un *folclor*, din povestirea săracă a acelor care mi-au spus-o.

Ca și Ion Creangă, care din „Harap Alb“, „Capra cu trei iezi“, „Soacra cu trei nurori“, etc., pe care, le-a auzit, fie pe vatra părinților săi din Humulești, fie învățând carte la Popa Creangă din Broșteni, ori pe când învăța la școala de catiheți din Fălticeni, am căutat și eu, din credințele și povestirile populare despre lume, D-zeu, Proroci, etc., etc, să fac ceva trainic, să se citească cu plăcere.

..Gândul meu a fost, — să scriu în totul, o biblie populară, după toate credințele și plăsmuirile poporului român Și am scris ceva, și mai scriu, dar în frânturi, și, poate, până acum, aș fi tipărit această lucrare, dacă timpurile, de când am început-o, mi-ar fi fost prielnice

Afară de asta — cel puțin pe mine — războiul și urmările lui — mi-a făcut ruinări mari în visurile și legătura de simțuri și gândiri, ba chiar trupește, vorbind, abea după doi trei ani dela război, mi-am venit în fire. — Abea în 1921, dacă am mai putut lua firul publicațiilor mele întrerupte în vara anului 1916.

Astăzi, văd, că *activitatea* literară și-a luat din nou un avânt mare în țara noastră, păcat, însă, că acest avânt, în unele părți păcătuiește prin lipsă de originalitate, sinceritate și naturală: — o seamă de poeți și prozatori, își falsifică

scrisul, adresându-se mai mult năstrușniciei și plăsmuirii piezișe de cât simțirei și vieței, în toate culorile ei firești. Și cu asta, să-mi dați voie să fac o îngrădire:

După mine a amestecă aurul cu gunoiul spre a-i dà strălucire, nu ai făptuit o operă de artă.

Opera de artă cere a scoate elementele constructive și de valoare din amestec, a le topi, a le ciselă, a face din ele obiecte vrednice de prețuit.

Și, tocmai vorbind de amestec, așa e și sufletul omenesc un *conglomerat* de simțuri rele și bune, de gânduri de tot soiul, de porniri de tot soiul, dar nu se poate spune lumii în o formă și o limbă stălcită și neîngrijită, tot ce gândim, tot ce simțim și tot ce dorim fie în bine sau în rău, căci nu am realiză nici odată adevărul și frumosul în artă. ci, moral este ca din ceeace simțim, cugetăm, și suntem îmboldiți, mai sănătos, mai bun, mai fin, mai frumos, mai educativ și mai înălțător, să le punem în *evidență*: fie că ar fi să le spunem sub formă de conferință, fie sub formă de lecție, fie în proză, ca studiu, roman sau nuvelă, poveste, etc., fie în poezie sau puindu-le pe pânză, pe note sau tăindu-le în marmoră, facem opera de artă educativă de adevăr și frumos trainic.

Deci, în ordinea asta de idei, referindu-ne la artă, și în literatură și în muzică și în artele plastice, ne vom prezentă lumii cu ce se poate mai ales, mai impresionant, mai simțitor, mai moral și mai sugestiv, mai educativ și mai colorat și mai cu gust, — indeferent de unde ne-am inspirat — vreau să zic de originea subiectului — pământul sau orizontul, care a dat artistului subiectul.

Iar vorbind de solui, nu ne putem plânge că

nu avem, dela D-zeu, și noi, crescute pe toate meleagurile României-Mari, tot soiul de flori și firește, adică naturale, și sufletești sau producții de artă, literatură, etc., cari toate poar'ă pecetea sufletului românesc și a vremurilor în cari s'au produs; fie că sunt opere de artă a autorilor, fie că sunt creații populare, răspândite în popor, fie plăsmuite de el, sau aduse de aiurea, localizate, dar pe care din nenorocire, rari culegători se grăbesc a le smulge din mărăcinișul în care zac, spre a le pune în lumina trebuitoare și ale da forma cerută.

Dar acestea de și prin unele părți se fac, totuși nu sunt decât un material prețios, un aluat, care așteaptă meșterul spre a-l lucra și a-l prezenta ca obiect de artă necesar educației culturale și artistice.

¶ Spre pildă: cum am amintit, că a făcut și Creangă cu poveștile sale, — povești pe care le-am auzit și eu pe vatra părinților mei, dar se înțelege fără acea notă personală sau de contribuție constructivă a ghidușului și Marelui Povestitor.

Așisderea m'am încercat și eu să fac cu „Facerea Lumei“, cu „Povestea Bisericeșei din Huciu“, „Povestea Sf. Ilie“, din acest volum, și cu „Povești de Crăciun“, din searbăde dar frumoase flori culese din literatura norodului nostru, să fac un buchet și să mă înfățișez publicului cititor de la noi, însă învălitate în o formă mai artistică.

Dacă am isbutit sau ba, asta se va vedeà în urmă, când voi mântui — și dacă oi mântui de scris întreaga lucrare; — totuși făgăduiesc să dau în altă ediție, sau chiar, deosebit în alt volum de povești și povestiri, urmarea la «Păcatul lui Adam», : «Pe malurile Iordanului». Deocamdată, însă, încurajat de Editura «Cartea Românească»,

dau numai «Facerea Lumei» cu «Păcatul lui Adam» în a II-a ediție, însoțite de alte două povestiri, năstrușnice: „Povestea bisericeții din Huciu“ și „Sf. Ilie“, (Povestea trăsnetului), însoțite de toată *recomandația* de seamă, ce s'a făcut de oameni cu *autoritate* literară, la tipărirea și după tipărirea primei ediții.

Și, cu asta, să-mi dați voie, spre a împacă și biserica și pretențiile științifice: „Facerea Lumii“, nu e o jignire adusă nici preceptelor religioase prin contribuția ei populară și prin fantezia autorului, și nici nu e o stingherire adusă credințelor științifice; deși pe zarva asta ar fi multe de desbătut și pe care numai D-zeu știe cum sau făcut toate pe lumea asta, de a ieșit așa de mare și perfectă, ci e curat și o sincer lucrare menită doar a transporta pe cititor dela grijile lui, pentru un timp de odihnă și ai descreți fruntea, deși în ea e mult adevăr firesc.

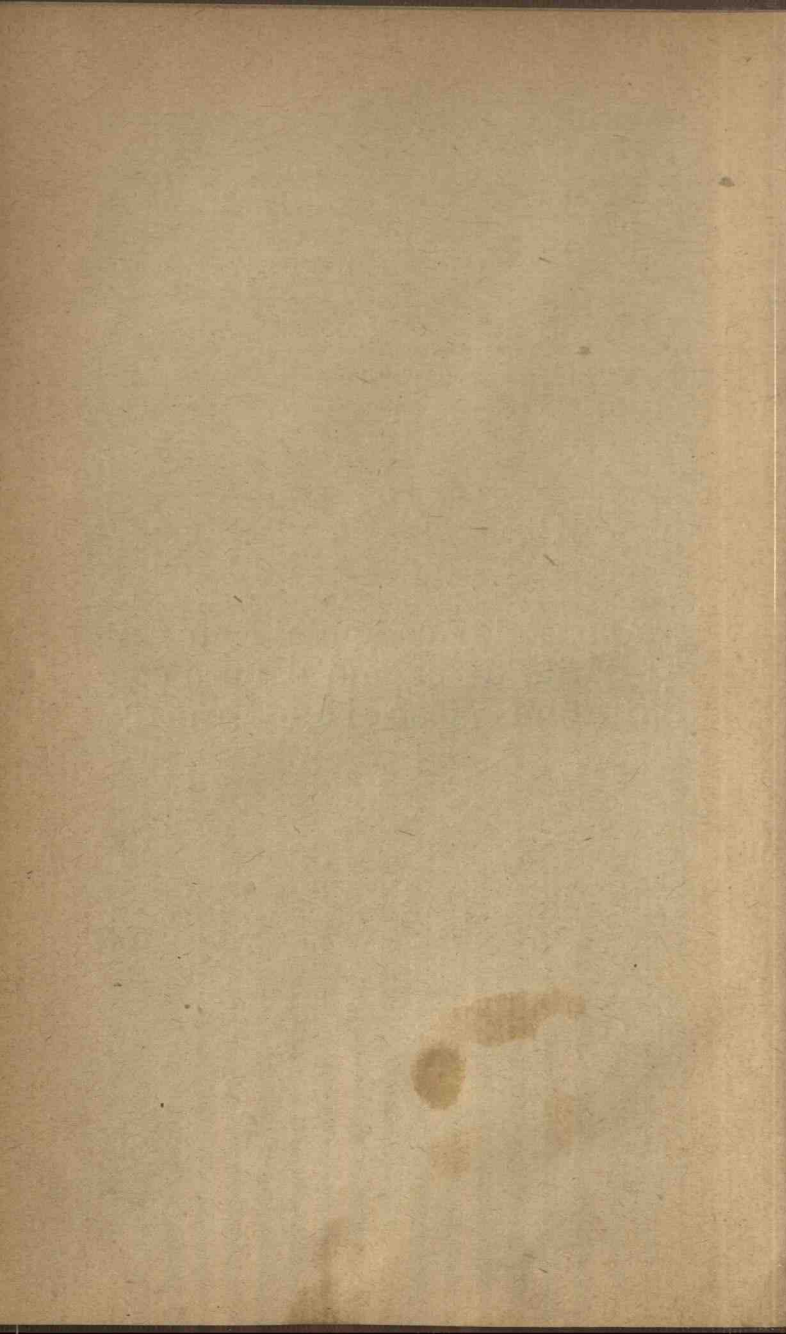
Tot odată rog pe oamenii pretențioși în a stilului critic-literar, să nu bănuiască că-s cam stângaci a-l mânuî. Și spoi și aci, am vrut să mă înțeleagă toți.

AUTORUL.

24 N-brie st. n.
1924, *11 N-brie st. v.*

Fălticeni, str. Boian No. 43.

Rapoartele Academiei Române
și dările de seamă asupra cu-
prinsului „Facerea Lumii“

Din raportul Academiei Române al fostului profesor universitar și Membru activ al ei I. Caragiani asupra Volumului: „Facerea Lumii“ (desbaterile 1908—1909).

În această carte, cuprinzând două părți, autorul ei, d. I. Dragoslav povestește cum s'a făcut lumea după credințele poporului Român și din ce și cum au fost alungați din Paradis Adam și Eva.

Subiectul tratat în această carte, așa cum se prezintă, este cu totul nou în literatura folclorică populară română și merită atențiunea noastră.

Spre a da o idee despre concepția poporului Român a facerii lumii, voi expune în rezumat mai întâi această concepție și după aceea voi expune modul cum o povestește autorul, ceea ce voi face și pentru partea II-a a acestei cărți, de ce și cum au fost alungați din Paradis Adam și Eva.

După ce regretatul profesor și fostul membru al Academiei, I. Caragiani (se citește I. Caraieni), care era un elenist de forță, face rezumatul întregii lucrări, din cuprinsul cărții, tipărită acum în a II-a ediție, spre a o citi și cititorii noi ca și cei vechi, cari nu cunosc până acum această lucrare, încheie:

„Acestea sunt în rezumat faptele principale povestite de autorul acestei cărți. Rămâne acuma să vedem despre modul cum le povestește.

„Cine a citit sau va citi această carte, a constatat și va constată că autorul este unul din rarii povestitori în graiul popular românesc, care poate fi luat ca model în această privință. Apoi el este înzestrat, de o bogată imaginație, cu un talent rar, de a descrie într'un stil cu totul natural, naiv și simplu, împodobit cu tot felul de metafore și comparațiuni foarte juste, la care se adaugă diferite cuvântări și dialoguri, foarte potrivite și foarte interesante, între diferite persoane care figurează în povestirea din carte, cari toate farmecă pe cititor și-l captivează și pentru care subsemnatul propune a i se acorda autorului suma de 1.000 lei din premiul Adamachi de 5.000 lei.“

Din raportul „Academiei Române“ pe 1914-1915. Raportor fiind regretatul și fostul membru al ei și Ministru de Externe și Președinte al Camerei, Duillu Zamfirescu, asupra lucrărilor: „Povestea Trăznetului“ (Sf. Ilie) și „Povești de Crăciun“

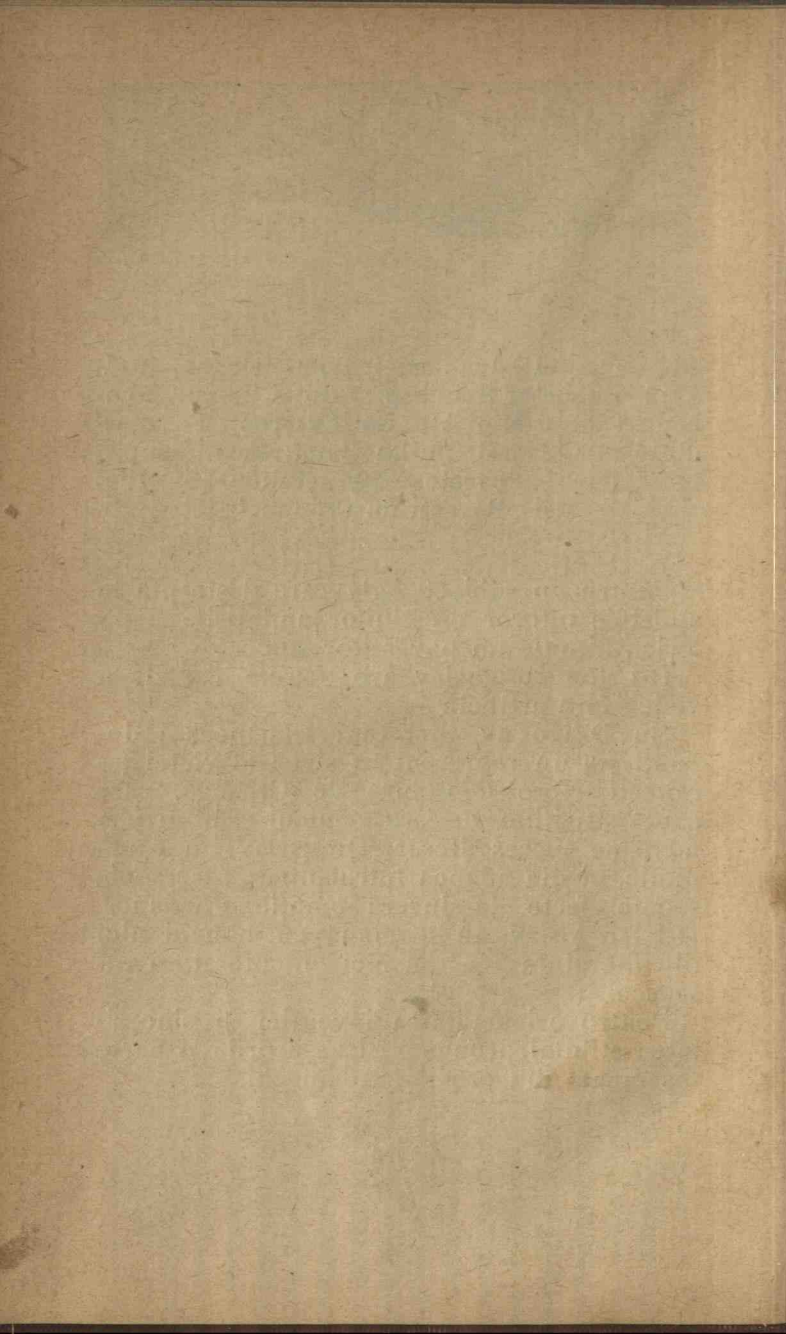
Pentru un subiect naiv care deșteaptă în sufletele tuturor creștinilor amintirile copilăriei, trebuie un povestitor sincer.

D-l Ion Dragoslav are marele dar de a vedea fără artificiu.

Cu Dragoslav literatura românească dobândește un reprezentant sigur al vieții țărănești. Spre deosebire de Creangă, care căută situațiile, în care comicul este un element de succes literar, Dragoslav nu căută nimic, ci din adâncă întruchipare a sărăciei, scoate efecte de sinceră emoțiune artistică. D-l Dragoslav nu seamănă cu nimeni nici din literatura noastră, nici din literatura rusească.

Pentru originalitatea invenției și sinceritatea stilului, propun să i se acorde o parte însemnată din premiul Adamachi.

Din notița critică

A No. 4 din „Biblioteca Românească Socec“ :
„Facerea Lumii“ Ediția I-a, de D-l Mih. Dragomirescu prof. universitar și fost Director
al «Bibliotecei» în 1908 – 1909.

„*Facerea lumii*,” cu cele două mari capitole, «Dumnezeu și Scaraoțchi» și «Păcatul lui Adam» este prima parte din o adevărată „*Biblie poporană*,” cu scrierea căreia se îndeletnicește tânărul scriitor poporan *I. Dragoslav*, publicația fiind o adevărată ontologie (doctrină despre începutul lumii și tuturor lucrurilor).

Insemnătatea acestei scrieri este îndoită:

Ea este mai întâi o carte de folclor. Credințele bogomilice ¹⁾ despre lupta dintre Scaraoțchi și Dumnezeu, derivată din lupta dintre întuneric și lumină

1) Bogomilismul a fost o sectă creștină orientală, care, născută mai acum o mie de ani sub influența vechei religii persane, s'a întins foarte mult în Bulgaria și prin țările române, ajungând până în sudul Franței (secta Albigenzilor).

dintre rău și bine ale doctrinei lui Zoroastru, sunt împreunate aci, pe de o parte, cu legendele iscodite de mintea poporană despre unele fapte istorice și despre unele însușiri bătătoare la ochi ale animalelor, plantelor și mineralelor, iar pe de alta, cu povestirile biblice, așa cum unii săteni români mai deștepți le-au prins de pe la preoții și dascălii mai iubitori de cărțile stinte. Ele formează în această carte o singură povestire interesantă, care, atât prin conținut, cât și prin formă, nu se depărtează câtuși de puțin de mentalitatea naivă și plină de caldă imaginație a poporului.

Este, în al doilea rând, o povestire frumoasă, care ne pote încânta printr'un îndoit farmec, prin farmecul formei.

În privința fondului, Dragoslav ne farmecă prin strălucirea cadrului în care se întâmplă faptele lui Dumnezeu, ale lui Scaraoțchi și ale celor d'intâi oameni. Tablourile prin care ne înfățișează frumusețile lumii născânde, cu marea întinsă și cu pământul plin de verdeață vie și proaspătă, de pomi, ce cad de mulțimea florilor și roadelor, și de tot felul de vietăți, cu răsăritul și apusul lunii și soarelui pentru întâiași dată în lume pe măreția cerului și apoi frumusețile lumii cerești, cu strălucirea în-

gerilor, cu grădinele de aur, cu mesele feerice întinse de îngerii miezului-nopții și miezului-zilei, sunt dovada unei imaginațiuni primitive și puternice, care creează înnoind impresiile ce le avem dela natură.

Strălucirea acestor tablouri o găsim și în înfățișarea unora dintre personagii: deosebitele aparițiuni ale lui Dumnezeu, prefacerile lui Scaraoțchi, frumusețea lui Adam și mai cu seamă a Evei. Iar când e vorba de fapte mărețe, precum e căderea Ingerilor și izgonirea primilor oameni din Raiul pământesc, povestitorul se ridică în mod firesc și simplu până la sublim și ne înfioară cu puterea viziunii sale.

Dar nu numai cadrul ne interesează în această povestire. Personagiile — deși nu în mod destul de concentrat — au fiecare caracterul său, și deosebitele lor stări sufletești sunt în strânsă legătură cu acest caracter. Dumnezeu este bun, glumeț, îngăduitor, dar la vreme hotărât și plin de toată măreția. Dragoslav a știut, fără să falsifice graiul poporan, să găsească pentru blestemul lui Dumnezeu accente în cari energia gândirii dau pe față în adevăr ceva din puterea Dumnezească:

14362

«Încă ziua asta nenorocită să fi trecut, și voi ați fi fost asemenea arhangheliilor cari îmi păzesc tronul. Gândul meu ar fi fost legătura minții voastre, tainele mele — bogăția sufletului vostru, văzduhul — drum dela împărăția mea la voi, iar veacurile nesfârșite — pod statornic vieții voastre...»

Acestea sunt cuvinte, pe cari pentru întâiași dată le găsim în literatura noastră poporană. Înălțimea lor neprefăcută, alăturată de umorul simplu cu care Dumnezeu se adresează lui Scaraoțchi, dă pe față marea amplitudine sufletească a scriitorului și întemeiază și mai mult credința în valoarea povestirii sale.

Scaraoțchi în deosebire de Dumnezeu, e neconținut frământat de necaz și ură, și în legătură cu aceste întunecate simțiri, îl vedem neconținut plin de ingeniozitate și vicleșug. E de relevat cu deosebire, din acest punct de vedere, uneltirile cu ajutorul cărora izbutește să răsvrătească pe îngeri și cele cu cari amăgește pe șarpe și pe Eva.

Adam este omul cu inima simplă și naivă, în care însă simțim că se trezesc toate darurile sufletești de mai târziu și cari vor fi podoaba sufletului bărbă-

tesc: dreptatea sufletească, iubirea de adevăr și ordine, năzuința de pătrundere a tuturor lucrurilor, dar, toate aceste înalte însușiri, însă, sunt întunecate de slăbiciunea ce vecinic arată în fața farmecelor femeii.

Eva, la rândul ei, este dimpotrivă ființa complicată sufletește din capul locului: rivnitoare de lucruri noi, prefăcută și a tot puternică prin seducțiile ei trupești.

Ceeace dă un farmec deosibit fondului acestei povestiri este și iscusința cu care autorul și-a dat prilejul să analizeze câteva din stările sufletești simple, dar fundamentale vieții noastre conștiente.

Urâtul ce-l simte Adam, când se coboară prima noapte peste el și peste frumusețile Raiului; adorația naivă pentru tovarășa lui; descoperirea, atât de gingaș măiestrită (epizodul cu picătura de cireașă) a plăcerii infinite a sărutării; descrierea atât de justă, în amănunțimea lui, a primului plâns; descrierea atât de discretă a plăcerilor iubirii lumești; descrierea foamei și setei, când pentru întâiași dată au cuprins pe primii oameni, — sunt tot atâtea momente cari fac povestirea mult mai interesantă decât

ne-am fi aşteptat dela o lucrare cu caracter poporan.

Toate aceste însuşiri de fond contribuie să dea întregii povestiri — atât de fantastice — toată savoarea *realităţii*, în cea mai romantică materie, în această privinţă, Dragoslav este un realist în toată puterea cuvântului, o nouă şi preţioasă însuşire.

Dar meritul cel mare al acestei scrieri este în deosebi forma: limba şi stilul.

Limba lui Dragoslav cu toate unele expresiuni, cari, unei urechi nedepinse cu stilul poporan, ar părea nu destul de estetice, este o limbă originală în toată puterea cuvântului. Are un farmec care nu se aseamănă de loc cu al limbii lui Creangă, şi care derivă, pe de o parte, din simplitatea ei plină de mlădiere, fără cumva să-şi piardă energia; iar pe de altă parte, din neobici-nuita ei puritate. Cuvintele şi idiotisme, foarte preţioase, dar prea provinciale şi care, după unii, dau un aspect neliterar prozei lui Creangă, lipsesc aproape cu desăvârşire în Dragoslav, aşa încât poate fi uşor de citit chiar pentru cine nu cunoaşte tainele limbii moldoveneşti.

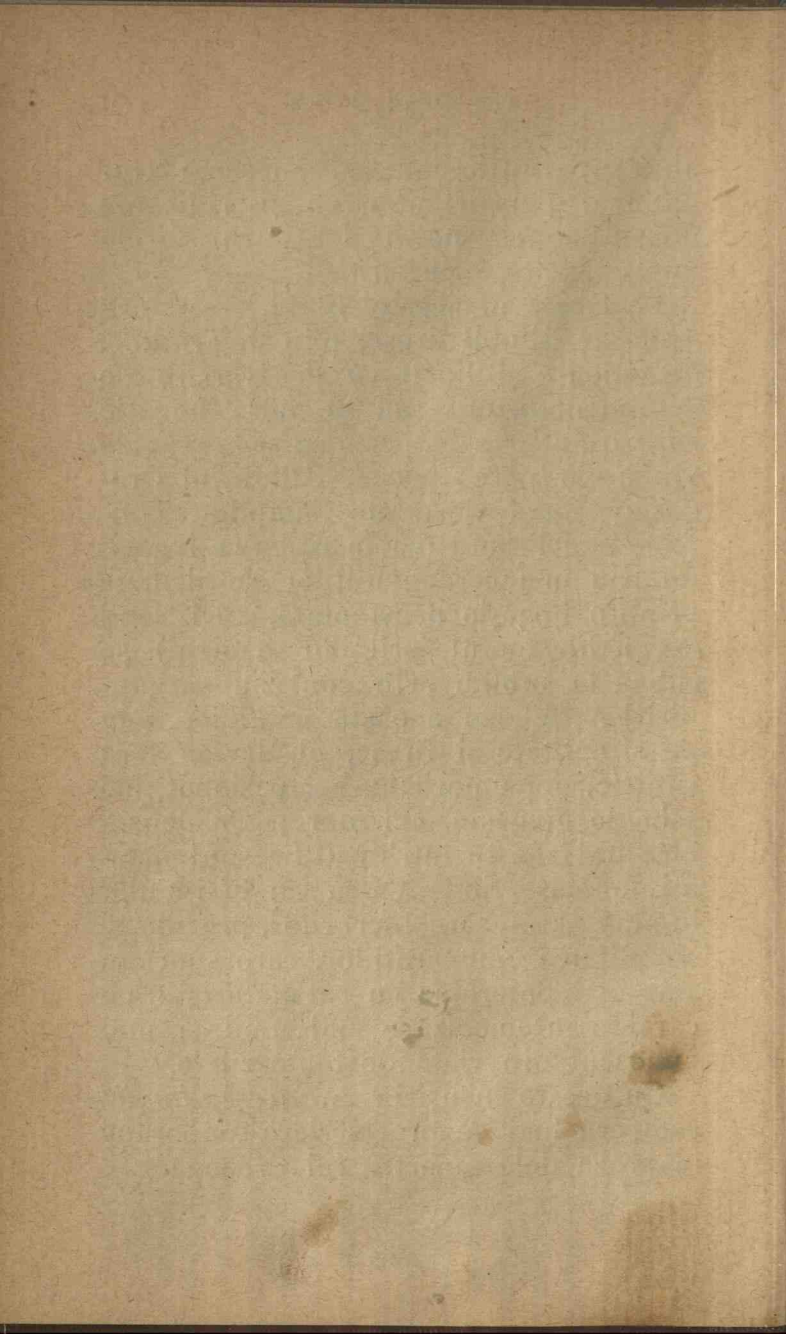
Printr'această însuşire, limba noastră poporană este ridicată la rangul de limbă literară — fapt care afirmă odată mai

mult superioritatea acestui nesecat izvor național pentru întărirea și ridicarea noastră — prin noi înșine — în sferele unei adevărate culturi.

La farmecul acestei limbi se adaugă acela al stilului firesc, plin de grație și de culoare și lipsit cu desăvârșire de sentimentalismul sau de falsa bogăție care osândește la peire un stil orcât de viu ne-ar părea astăzi. Stilul lui Dragoslav nu-și desminte simplitatea firească nici când (ca în căderea Ingerilor sau în facerea munților) se distinge printr'o bogăție neașteptată, nici când (ca în blestemul primilor oameni) se ridică la sublim prin conciziunea gândirii. Astfel, în această continuă notă de simplitate și firesc, el devine fără silnicie, aci umoristic, aci pasionat, aci plin de gingășie, aci măreț. Cu deosebire ne izbește într'însul firescul metaforelor care tind să dea cât mai multă lumină și savoare lucrurilor, precum și simplitatea comparațiilor, care sunt cu atât mai pnternice cu cât materialul pe care se întemeiază e mai umil și mai cunoscut din viața de toate zilele.

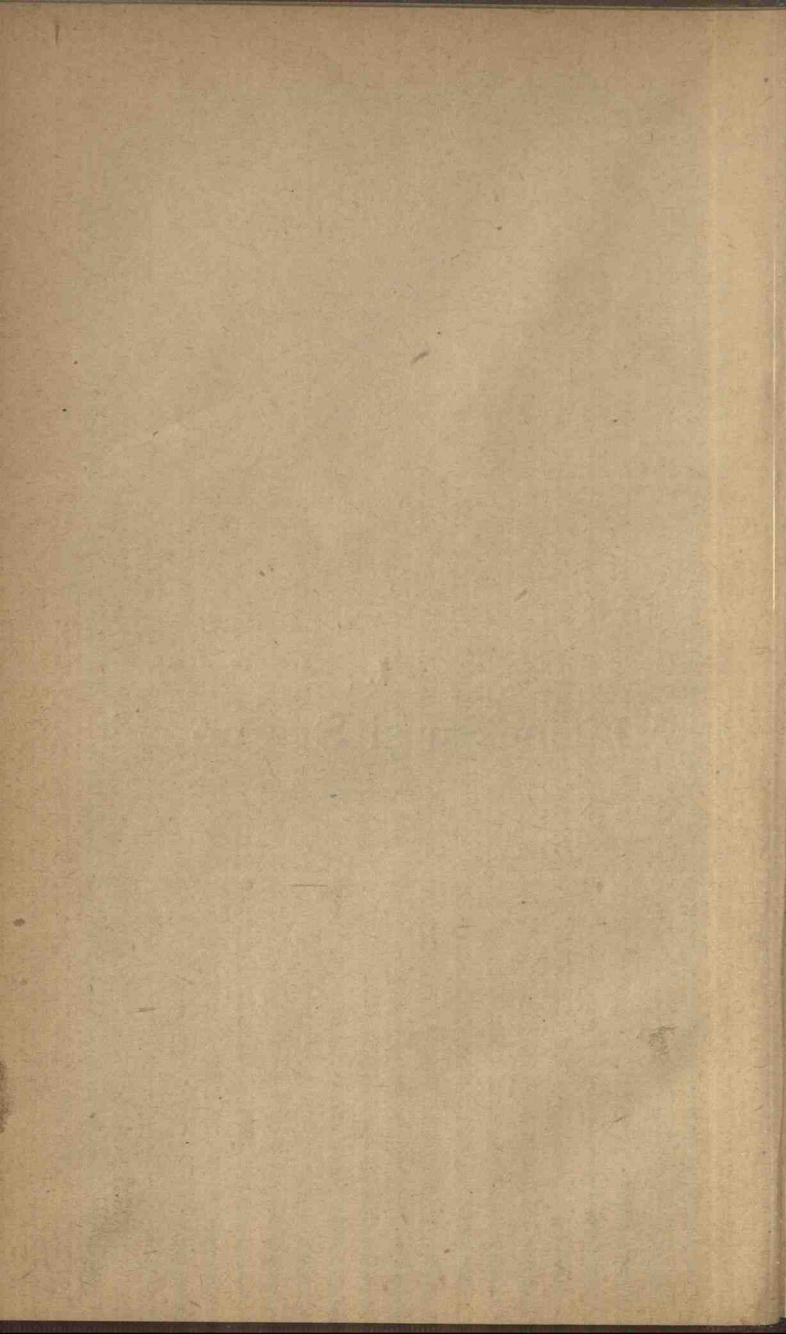
Cu aceste însușiri — „*Facerea lumii*“ este cea mai de preț scriere poporană în proză dela moartea lui Creangă.

I.

Dumnezeu și Scaraoțchi

Dumnezeu și Scaraoțchi

I

La începutul începutului era întuneric: nu era nici lumină, nu era nici timp, nu era nici loc pentru nimic. Cerurile erau închise, și doar acolo era viață; lumină în tot un tron de soare și pe el ședea Dumnezeu mai bătrân ca toate vremurile, iar de-asupra capului lui strălucea Spiritul, voința Tatălui cresc, iar la picioarele puternicului părinte, stă Scaraoțchi, spătarul îngerilor, pe când dea-dreapta și dea-stânga tronului, cei doi arhangheli, Mihail și Gavril, cu paloșe de foc și cu trimbițe în mâini. Și totul era numai o grădină cu pomi de aur și de argint, cu mere de pietre scumpe, prin care sburau milioane de heruvimi și serafimi în haine de lumină, cântând toți laudă Domnului, iar pe iarba de mătase, în care străluceau flori de aur, erau numai mese întinse

cu poame și pahare în care sta neisprăvită apa vieții nemuritoare, din care toți cetașii cerului ospătau.

Scaraoțchi le știa la toate de rost: el porunca toate și orânduia după gândul lui Dumnezeu, în lumea cea dreaptă.

Dar de unde venise acest căpitan de îngeri, nu știa nici el însuși, ci numai Cel puternic: atâta pot să spun că era tare ascuns, iar, de șiretenie, îi jucau ochii în cap ca niște păpuși pe sârmă, și așa de prefăcut, că nimeni nu-i da de capăt, și mincinos nevoie mare. Dar toate giumbușlucurile lui, numai Dumnezeu le știa și l-ar fi gonit din împărăția cerurilor, că, slavă puterii lui mari, avea pe cei doi îngeri de o parte și de alta a tronului, care puteau fi căpitani destul de bine; Dumnezeu însă îl lăsă, căci era isteț tare Scaraoțchi și se pricepea la multe. Și afară de asta nu vroia să zică, că l-a pedepsit pe nedrept.

Ci marele D-zeu, care era stăpânul și a Marelui Destin, avea o nălucire, așa de înaltă, și așa de vie, că vedea ce are să se întâmple și într'un milion de ani, iar mintea lui Scaraoțchi îi era înaintea ca o oglindă, în care jucau toate giumbușlucurile și șotiile pe care le coceă și avea să le facă, până și după nașterea lui Hristos.

Totuși, lăsa drum lucrurilor să se scurgă cum erau scrise în Marele Soroc. Și cum nimic în fire — după voința lui nu putea stă fără lucrare, odată bătrânul Părinte îi zise:

— Măi Scaraoțchi, ce facem noi cu întunericul cela, de din jos de ceruri, că, vezi, e pacat să stea pustiu. Eu gândesc să facem o lume nouă cu oameni mai buni, decât aceia pe care i-am avut și din care te tragi tu, șiretule, și alții ca tine . . .

— Bine zici, Doamne, și eu zic tot așa, zise Scaraoțchi gândindu-se că, fiind pus iar la o slujbă, s'o putea mai bine întări pe lângă strălucitul tron—și apoi se mai gândea el și la altele.

Și pe dată Tatăl ceresc suflă asupra întunericului, și norii, care făceau pod picioarelor lui, se despărțiră și lăsa să se vadă strălucita lumină a Raiului ceresc care de departe se asemana cu ivirea zorilor zilei.

Atunci Dumnezeu luă pe Scaraoțchi și colindă tot întunericul. Ca gândul sburau; cât ai clipi, au pătruns tot ce se vedea și nu era cunoscut. Pe unde trecea Părintele lumilor, era soare; iar Scaraoțchi pe lângă el părea un gând negru pe lângă o umbră albă.

— Ei, îi vorbi, Dumnezeu, lui Scaraoțchi:

uite, eu scuiþ și tu prinde scuiþatul, și unde-l vei prinde, acolo așez lumea.

Și a scuiþat, și Scaraoschi ca vântul alergă după el și s'a dus nu știu cât cu limba scoasă, de s'a făcut lac de apă, iar Dumnezeu râdea de el de se topea, și numai gândirea lui cea sfântă oprî scuiþatul în loc. Dar când să-l prindă Ucigă-l-toaca, scuiþatul se făcù mai mare ca o nucă și, când îl luă în mâini, crescù ca o strachină de apă, și pe urmă ca un lighean, și tot crescù, de n-a mai putut pune mâna pe el, căci se făcuse ca un iaz. Și se făcù ca o mare, și s'a tot mărit, de rămăsese Scaraoþchi cu gura căscată: s'a mărit de nu-i mai văzù marginea, și alergă atunci, înspăimântat de spuse lui Dumnezeu cele văzute.

Până atunci, Ucigă-l-toaca nu știuse puterea lui Dumnezeu, și din ceasul acela se și împovără de pismă împotriva lui.

— „Doamne, îi vorbi el, venind găfâind, m'ai trimes să-ți aduc scuiþatul; dar s'a mărit și s'a făcut o mare de nu-i mai dai de capăt“.

— Ei, zise Dumnezeu, atunci hai să pescuim!

— Da' cu ce, Doamne? vorbi Scaraoþchi.

— 'Om găsi noi.

Când ajunseră acolo, găsiră o apă fără

capăt, care totuși față cu mărimea nemărginirii părea un strop pe lângă o mare.

Dumnezeu, atunci zâmbi numai, și, luând inelul din deget, îl svârli în apă.

— Scaraoțchi, vorbi el, am scăpat inelul; fugi de mi-l adă!

Și săracul Tartor se și afundă în mare și se întoarce cu o gură plină de glod în care era și inelul.

Dumnezeu îndată luă glodul și, făcând o turtă, o puse pe apă, dar turta tot creștea: se făcù ca o strachină, ca un lighean, ca o ogradă, și tot mai mare, tot mai mare. Când i se părù lui Dumnezeu, zise Tartorului:

— Măi Sarsailă, ia hai și ne-om plimbă prin locul ista. Și o luară măsurând locul cât era de mare. Dar pe unde călcă Măritul Stăpân creștea numai iarbă și flori, iar pe unde călcă Scaraoțchi, numai pălămidă, cucută, urzici, ciurmafae, măsălarniță, spini, mătrăgună și alte buruieni să le tai și să le svârli în foc.

Asta, mâhni rău pe Scaraoțchi și îl întrebă:

— Doamne, de ce pe urma pasului tău cresc trandafiri, garoafe, lemnul-Domnului și tot felul de flori care de care mai minunate și mai mirositoare,

și pe urma mea tot felul de bozgoane de să nu le mai auzi de nume ?

Dar Dumnezeu îi răspunse :

— Apoi, sfetnice, toate vin după inima fiecăria; cea ce dovedește că tu ești o inimă neagră și un cap șiret. Vorbele astea l-au ars rău pe Scaraoțchi și l-ar fi sfâșiat pe Măritul Stăpân, dar n'avea cum. Dumnezeu, însă îi ghici gândul lui și îi zise, ajungând la o margine de uscat:

— Toate bune, dar e întuneric; cât oiu fi eu pe aici, o fi lumină, dar după ce m'oiu duce, toate or fi degeaba; și, luând inelul, îl svârlî în sus. Atunci în înălțimi, departe, crescù o lumină mare, mare, și crescù tot mai mare, și crescù tot mai mare, cât de mare o fi crescut acolo, numai Dumnezeu știe, dar de pe pământ se vedea ca o minge, ca un disc care umplù lumea de lumină, de pulbere mărunță și nevăzută de aur, care se depunea pe flori, pe rouă și ape, de le arătă în toată măreția și podoaba lui D-zeu, mai ales că roua de pe ierburi, flori și frunze păreau niște boabe de lacrimi isvorâte din bucuria ce o simțeau plantele la marea minune a luminei și căldurei. Iar când se deschise cortul de lumină, Scaraoțchi rămase ca orbit că se frecă la ochi și întrebă :

— „Ce-o fi și asta, Doamne?“....

Acela era soarele.

Și lumina așa s'a de deschis, că lasă că toate s'au luminat până în depărtări negândite, dar, atunci, se văzù albastrul cerului și fața mării; iar pe pământ toate înviorară: florile prinseră viață, și toate înfloriră care de care mai minunat. În cele de pe urmă, Dumnezeu zise lui Scaraoțchi:

— Acum, precum vezi, am lucrat azi! hai să ne hodinim! — și se culcară la marginea mării. Dar lui Scaraoțchi ce-i veni să-l deie pe Dumnezeu în apă să scape de dânsul, și el să rămâie mai mare peste tot, că prea îi face zile fripte și-l rușinează atât; — și-l împinse: dar îndată pământul fugi cu ei cu tot, iar Dumnezeu nici nu s'a și clintit din loc; îl mai împinse odată, și tot așa păți. Atunci Dumnezeu se trezi. Iar Scaraoțchi îl și întrebă:

— Doamne, dormiși bine?

— Dormii, dar nu știu ce mă tot pișcă de spate.

— Te-a bătut soarele, se vede, Stăpâne.

— Poate, că-i și cald. Dar nu trebuie să-l ținem pe loc! Și Puternicul Tată făcù un semn cu degetul spre răsărit, și pământul fugi într'acolo, iar când se uită Scaraoțchi văzù că soarele se mu-

tase din locul lui, și strălucea la apus ca o oglindă, ceea ce îl uimî strășnic pe Scaraoțchi, de se cutremură cu spaimă.

Dar nu zise nimic de frică să nu-l mai frigă D-zeu cu vre-o vorbă potrivită.

— Ei, zise împăratul lumii, de acum are să fie apus și răsărit de soare, noapte și zi.

Nu mult, soarele și începù să se ascundă roșu ca sângele, undeva, departe, în mare, prefăcând apa în tala-zuri de piatră scumpă; iar de la o vreme se părù că apa și cerul sunt tot una și că totul e o văgăună de iad; ceace-l încremenî pe Sarsailă care, însă, nu zise nimic, ci numai gândî:

„Oare de unde are el atâta putere? cine i-a dat-o? Eu cred, că el are vrăji tainice, pe cari nu i le-aș putea află decât când aș fi eu ceva mai mare în împărăția îngerilor; să-i pot cotrobăi prin toate colțurile și să pot află ceva, poate, dela heruvimii și serafimii, cari sânt mai aproape de dânsul.

Dar soarele se ascunsese de-abinelea în prăpastia apei, și ce minune! Se părea că, de undeva, din mare, svâcnesc nori de scânteii și cad în ploaie de întuneric, care făceau valurile tot mai negre.

— Măi, Scaraoțchi, zise D-zeu, e noapte!

ne-ar trebui o leacă de lumină; oare făcliile din împărăția mea nu ar ajunge să lumineze? Şi, făcând semn cu mâna ca şi cum ar tăia ceva, porțile cerului se deschiseră şi se afundară unele în răsărit altele în apus, şi îndată se văzură milioane de făclii de aur strălucind în jos.

— Acestea, zise Dumnezeu, vor fi stelele; dar nu luminează îndestul. Mie îmi trebuie o fereastră să văd tot ce se petrece în lume, noaptea,—şi, făcând un semn rotund cu degetul în aer, deodată cerul se tăie în înălțimi şi se făcù o lumină rotundă din care căzù o ploaie de pulbere de aur strălucitoare, cu o lumină așa de mare, încât stelele cele mai mici se ascunseră şi nu rămase cerul decât ca o pajiște albastră în care ar luci ici şi colo câțiva licurici de aur. Scaraoțchi să cadă dea'ncipioarele, de uluit ce era: i se părù că visează, i se părù că se află în a doua împărăție a cerurilor.

El, care crezuse pe D-zeu ca pe un tovarăș înțelept, el care mergea cu îndrăzneală pe lângă dânsul, acum i se părù că-i o găză în drumul unui uriaș, când şi când să fie strivită; şi doar numai sufletul lui se umflă să-i plesnească de ură, de pismă şi de inimă rea: „Cum

se poate atâta putere, la umbra asta, așa de blândă? Și de unde, cine i-o dă, că nu văd în jurul lui nimic, nici un duh măcar, care să-l ajute?

— Acum, vorbî Dumnezeu, e noapte și e senin și-i răcoare. Să ne culcăm, că mâne avem altele de lucru. Și se culcară la țarm.

Însă, de sus prinse să picure lacrimi de argint, ce se puneau pe flori, și le făceau să se aplece în jos somnoroase.

— Doamne, zise Duhul necurat, de ce e așa de udă iarba, și de ce cade din înălțimi umezeala asta?

— Asta e ceea ce nu trebuie tu să știi, dar să-ți spun: nu li-ai văzut la ivirea soarelui strălucind pe flori, pe frunze, picuri ca niște lacrimi ce par că cad dela lumânările cerului?

Și adormiră, Însă pe mare prinse să se lase o pâclă deasă și tot mai albă, iar la ziuă pâcla se ridică în sus și acoperî cerul. Când deschise ochii, Scaraoțchi văzû că e ziuă, dar că soarele nu se vede, și întrebă pe Dumnezeu:

— Dar, negura asta de pe cer, ce o mai fi Doamne?

— Aiștea îs nouri de ploaie, vorbî el, și să știi că de acum are să ploaie.

În adevăr, că de sus prinse să picure

mai tare, tot mai tare, iar Dumnezeu zise :

— De acum să lăsăm să ploaie, să crească florile mari și să crească și copacii. Și, luându-și sbor cu Scaraoțchi, se pierdură în văzduh spre împărăția spiritelor să mai vadă ce mai e și pe acolo. Aci găsiră bună-pace; îngerii întâmpinară pe Puternic cu cântece de laudă și slavă, iar ochiul lui rămase neadormit. El adună sămânță din toți pomii din împărăția cerului și din toate florile ce nu erau jos; iar când se întoarse, găsi pământul îmbrăcat într'o haină verde; erau buruieni de leac de tot soiul; numai pomi nu erau. Atunci luă semințele și le asvârli în jurul său, și pe loc crescură numai pomi, gutui, meri, peri, nuci și tot soiul de copaci roditori și de foc, câți sunt vorbiți în cărți. Și a zis Scaraoțchi:

— „Doamne, dă-mi voie, să samăn și eu, să vedem cea răsări“. Și i-a dat Dumnezeu voie, și pe urma lui n'a răsărit decât trandafiri sălbatici, meri pădureți, porumbele, arini, al căror lemn pufăe și nu face jar, și așteptă și el să vadă ce roadă fac. Cât a semănat Dumnezeu cu Ucigă-l-toaca, a mai stat ploaia, și iar a început mai repede și mai mânioasă. Atunci se văzù minune: că toți pomi înfloriră, și

chiar ai lui Sarsailă. Și Dumnezeu făcù un semn: nourii fugiră spre răsărit, și cerul rămase ca niște ochi șterși de plâns, curat și galeș, iar soarele, deaspra podoa-belor albe, părea un împărat ce împră-știe cu dărnicie daruri supușilor.

Însă Dumnezeu știa inima lui Scraoț-chi, știa ce suflet bun are într'însul, și ca să-l facă să-i mai treacă dorul de a mai cere să se mai amestece în treburile altuia, făcù că pomii pe dată scuturară floa-rea, roadele crescură ca prin minune, și crescură până și merele-pădurețe, și po-rumbelele lui Scraoțchi își lăsară florile, și ieșiră niște poame, unele lunguețe, al-tele mici ca bobul de mazăre, din cari unele se rumeniră, iar altele se și coap-seră deabinelea.

— „Acum, îi dă Dumnezeu, hai și om gustă roadele care le-am semănat eu“. Și gustară din mere, din perele primă-văratice, din cireșe, vișine, smochine, toate dulci și cu gusturi deosebite. Însă ale lui Scraoțchi nu se coapseră decât către seară, căci pe atunci era ziua mare de tot: poate era cât un veac: soarele stătea în loc mult timp. Când se făcù de toacă, găsiră coapte și alte poame: pruni, perji, mere și pere tomnatice, și tot soiul de fructe.

— Să gustăm pe urmă și de ale mele, Doamne, zise necuratul.

Dar ale lui nu crescuseră decât prin șanțuri, prin locuri de arătură, prin păduri și dudăuri: niște copaci mici, piperniciți, ca niște copii jigăriți și fără viață, ceeace amără grozav de mult pe viitorul stăpân al iadului.

Și-a mâncat el cu multă lăcomie din toate roadele lui D-zeu, de unele chiar se linge pe buze; și nădăjduia că și ale lui să fie bune, ba încă își, făcea gânduri că are să se bucure și el, în ciuda stăpânului, că roadele din pomii lui sânt și mai bune. Inșă se gândi altfel: „Da, dacă n'a fi așa, și oi u rămânea iar de răs?... Mai bine să-mi fac rost să le văd eu întâi“. Și zice cu grije:

— Doamne, eu cred, să nu te mai oste-nești; mă duc să-mi văd eu întâi roadele.

— Du-te, îi răspunse D-zeu, râzând în sufletul lui.

Erau livezi întregi de măcieș, de mere-pădurețe, de soc, de bozi, de porumbele și alte poame, să le pui în gură și să le scuipi. Inșă Dumnezeu se făcù că nu știe.

In adevăr, ale lui D-zeu erau frumoase: portocalele, lămâile; mai băteau la ochi și cireșele și vișinele, dar smochinele erau păroase, n'aveau nici o față; dar se topeau în gură: perele tomatice erau chiar negre, dar dulci ca o desfătare. Ale lui Scaraoțchi inșă toate erau ochioase, roșii, rumene: porumbelele lucii; bozii și so-

cul tot așa; iar trandafirul sălbatic și măcieșul credeai că cine știe ce minune o fi de ele, de frumoase și roșii ce erau.

La vedere lor, se bucură tare Scaraoțchi, dar când gustă din porumbele, Dumnezeule! i se făcù gura pungă, de otrăvite ce erau; mai gustă și din celelalte, și le asvârli pe dată blestemând. Mai rămăsese socul cu ciucurii de bobite negre și lucii, în el mai avea nădejde. Dar și la el rămase amărât; par'că mâncase calaican, și i se înnegri gura ca o cahlă.

Ei, acum cu ce obraz să se ducă înaintea Stăpânului? — și nu mai vedea înaintea ochilor de năcaz și umilit ce era... Ce să spuie?—să tacă mai bine, să-și înnece amarul în el, până i-a veni la socoteală și și-a răsbună. Și se hotărâ ca, de atunci înainte, cât a putea, să facă rău.

Acum, s'a păcălit, s'a păcălit; dar ce să facă cu gura, că dinții îi erau ca tăciunele; Se frecă el, — nu se duse negreala. Alergă el la mare; căci pământul, nu avea ca azi, râuri, iazuri și părae, ci era numai ca o livadă pe un câmp întins și lutul era prea proaspăt încă, și nu-l putea apa găuri.

Și se spală el, se spală — pace! Se frecă cu o piatră, se frecă,—de loc! De

ciudă, ca să mai strice din făpturile lui Dumnezeu, se duse repede prin toate și, cât ar fi o scăpărătură de fulger, crestă marginile la frunză cu dinții; dar și lui, de atunci, i-a rămas gura neagră.

Apoi, ca un om ce nici usturoi n'a mâncat, se duse la Dumnezeu, care, cum îl văzù, îl și întrebă :

— Bune, sânt bre, poamele tale?

— Minunate, răspuse el, prefăcut, și cu palma la gură să nu i se vadă negreala; par'că-s smochinele Înălțimii Voastre". — Asta o zise el doar s'a duce și D-zeu să-și înnegrească gura.

— O fi, bre, îi fu răspunsul, că-s prea oacheșe... te cred; dar', că ausăle mănânce cei ce or veni, și tot ei să te bine cuvinteze!

Aice, văzù Scareoțchi, unde bate D-zeu, și doar i se făcù lumea verde, și mai îi veni să cadă jos: „Vra să zică, își vorbi el, scrășnind din dinți; mi-a făcut să-mi fie și poamele rele, și m'a și păcălit de mă doare la inimă de măcieșe“.

Soarele apuse ca în totdeauna, însă în niște nouri răsleți, de părù apusul ca un fund de căldare nouă de aramă, și seara se lăsă în urma lui din înălțimi ca o perdea neagră și se îndesă tot mai mult.

— De acum am muncit, zise Măritul

Stăpân, hai și ne-om mai hodini și noi, de aici încolo !

Luna răsărită roșie ca focul, și marea și stelele pieriră la lumina ei, și doar câțiva nourași mai pluteau de colo până colo în înălțimea albastrului aurit, ca niște ființe neînțelese.

Dumnezeu nu dormea, că niciodată n'a adormit, căci chipul și puterea lui erau icoană vie în tot haosul, și se orânduia după voința lui. Bună oară: steaua cutare trebuie să vină în cutare loc, fie să lumineze mai puțin, ori să lumineze mai mult.

Dar, în noaptea aceea, Scaraocți se trezi cu o durere mare de pânțece; se văită și se tăvălea pe jos.

— Ce ți-i, bre? îl întrebă Dumnezeu.

El, să nu se deie de gol, răspunse:

— Se vede unde am mâncat cu lăcomie din poamele mele, prea îmi plăcură, și erau bune. Știi, îs ca zahărul, Înălțate Stăpâne.

— O fi bre, o fi, de aceea, fiindcă-s bune, îți dau ție toți copacii care i-ai semănat, să faci cu ei ce-i vrea. La umbra lor să te hodinești și să le mănânci poamele, iar fiindcă nu mai poți de durere, eu știu că acelea ale măcieșului au un dar, un leac: — du-te, culege mai multe, sfarmă-le și leagă-te cu ele peste mijloc.

Plecă Scaraoțhi, scrâșnind din dinți de mânie și, ca atunci nenorocit, nu se mai simțise niciodată. După ce-și făcù doftoria, se întoarse înapoi vindecat.

— Doamne, mi-a trecut.

— De leac să fie pomul tău! Și de atunci femeile dela țară, îl întrebuințează ca leac la copiii mici, când îi doare pântecel, făcând legături cu poame de acele sfărâmate, ori le fierbe și le dă zamă de a lor să beie.

II

A doua zi Puternicul Stăpân se sculă când zorile prinseră a se arată departe, spre răsărit, ca o lumină care ar pătrunde prin niște crăpături de obloane, și zise lui Scaraoțhi:

— Azi avem de făcut multe lucruri: până în seară să dăm gata lighioanele pământului, peștii care înnoată în apă și păsările ce zboară în văzduh.

— Dar din ce le facem, Doamne? îl întrebă Sarsailă.

— Pe unele, îi răspunse Dumnezeu, le-om face noi din ce le-om face; dar pe cele mai de seamă, din hlei, că hleiul e cleios și poți face or'ce dintr'însul.

«Acum e prilejul, gândi Antihârțul, să fac și eu ceva și să-i strâmb vreun lucru».

— Dar, zise Dumnezeu, mai întâi să în-

cepem dela gângăniile ca firul de nisip și mai mici. — Și, cum se ridică soarele de o suliță, luă o mână de țărână și, asvârlind-o în sus, deodată răsună văzduhul de un bâzâit strașnic: albine ce culeg mierea de pe flori, fluturi cu aripi în fel de fel de fețe și musculițe cu aripi poleite; ceeace făcù ca lui Scaraoțchi să i se umfle pieptul ca o beșic de porc, de pismă; mai, mai să crape de inimă rea.

«Uf, făcù el, ca un om ce nu mai poate de alean, nenorocită viață mai duc! Ce am făcut până acum, tot sucit a eșit. Da' bine, încaltea, că prin răul meu s'au vrâstat și frumusețile lui. Să mai încerc, poate să iasă altfel, și, dacă a ieși iar rău, lasă să iasă, paguba lui e». — Și ce-i vine că se dă și el într'un dos și luând o mână de țărână, o asvârlì în sus, și pe loc răsăriră tot fluturi de omizi, muște supărătoare, viespi, apoi țânțari cât frunza și iarbă, cari cărăbăniră pe dânsul și-l împunseră ca pe el.

Se apără el cu mâinile, fugì mai încolo, ași! Rupse o cracă de răchită și prinse a da, — pace!

— Doamne, Doamne, scapă-mă! strigă el răzbit.

— Ce-i bre? îl întrebă Dumnezeu, râzând.

— Săi, că mă omoară, Doamne! Că de ce da în ele, de ce veneau mai îndârjite: se prinseră pe capul lui ca o căciulă și pe spinare ca o piele de oaie neagră, și mi-l împunseră vespile și celelalte gănganii de-i făcură pielea gotcă de roșie și umflată, și numai mila lui Dumnezeu îl făcù scăpat.

Atunci Dumnezeu le orânduî care și pe unde să trăiască: bunăoară, viespii, prin scorburile copacilor și locurile părăsite; țânțari, prin mlaștini, prin locuri pe unde vietățile n'au să prea trăiască; muștele să sboare, dar să fie fricoase și la or'ce vânt să se ascundă; iar fluturilor le dete viață numai de o zi, și să moară. De care ei, ci-că, rămaseră foarte nemulțumiți și se rugară, ca mai bine să fie omorâți; dar că măcar câteva săptămâni să le mai deie voie să mai trăiască în frunza pomilor. Și, ci-că, Dumnezeu le-ar fi ascultat ruga, însă a spus un leac, cu care pot fi omorâți, dar cu vremea ci-că leacul cela s'ar fi pierdut.

«Bine, glăsuî Dumnezeu, că o sfârșirăm și pe asta. Acum să facem altele:— Haidem, măi Scaraoțchi, la țărnuî mării». Și, ajungând acolo, Tatăl nostru luă pietre și nisp și le aruncă în mare; și eșiră pești câtă frunză și iarbă; mai mici, mai mari, și tot mai mari, .dela

chitic până la somnul cel mai strașnic; iar Scaraoțchi nici nu se lăsă mai pre jos, ci dându-se într'un dos aruncă și el pietre, și eșiră pești țigănești și tot felul de gânganii de apă: șerpi și solomâsdre și broaște, care pe înserate îți împuiază capul cu ocăitul lor.

«Aiștia, îi zise Dumnezeu, îți aduc slavă ție, necuratule!» Ceeace-l făcù pe diavol ca pe deoparte să-i pară bine, că a turburat pacea mării; iar pe de altă parte, rău, căci peștii lui erau opriți de a-i mânca cineva.

Acum soarele era la amiază-zi; în înălțime nu se vedea decât albastrul cerului, senin ca lacrima, care se pierdea în zare ca o pulbere albă.

Dumnezeu făcuse albine, fluturi, musculițe; apa era plină de pești; dar această viață era slabă, și aceste puțin folos era să aducă omului. Deci zise Dumnezeu, Satanei:

«Acum să-mi aduci hlei!» Și demonul o porni: colindă el melegurile, luă o piatră dela țărmul mării, o cioplì cu alta mai tare, o ascuți ca un fel de hârleț, o scobì, de-i făcù o gaură, chinul cum știu el și, după ce-i puse o coadă țeapănă, cercetă pământul ici și colo, până dădù de humă și prinse a cărà lui Dumnezeu, din ea, bucăți mari, care,

la rându-i îl și puse pe diavol, la frământat să-l facă ușor la lucru și șlefuit. Bietul drac, frământă, călcă lutul și scui-pă, și bodogănea :

„Ale mele au să fie toate, câte le-a face. Pe toate le crede că le-a face Puternicul, dar să le învie, ba“. Și, rînd pe rînd, din lutul pe care Satana îl făcea bun de lucru, Puternicul Tată începù a face tot felul de dobitoace. Făcù întâi păsările, începând dela vrabie până la pajura din înălțimea stîncilor, pe care o numi crăiasă tuturor sburătoarelor, și le dădù, după rostul fiecărui, glas și cântec.

Apoi prinse a face din dobitoace : făcù întâi pe oaie, să dea lapte, lână și carne, — blîndă, să poată fi mai la îndemână omului; făcù pe bou cu coarne mari și copite puternice și gât gros, pentru dus jugul; făcù pe cal cu mijloc subțire și picioare sprintene pentru fugă, și toate lighioile, din care se deosebea mîndrul leu, cu mersul sprinten și fudul, și le înzestră pe toate cu graiu, să-i poată fi de înțeles și folos omului.

Iar Satana, văzând cum Dumnezeu le chitește pe toate și le face, își puse în minte să facă și el ceva; însă tot cu gând rău. De câte ori se ducea după hleiu, făcea câte o dihanie; dar știi așa

să nu-l vadă nimeni. Făcù chipuri protivnice celor făcute de Dumnezeu.

Dumnezeu făcuse păsările, Satana își făcù și el pasările lui.

Inchipuî o cucuveică cu ochii de mătă și cu clonțul coroiet; apoi un uluiu. Astea, gândea el, să-i dea Dumnezeu voie să le învie și apoi dânsul, să le spue să-i scoată ochii lui Dumnezeu. După asta făcù pe corb. Iar din lighioile pământului făcù pe lup: un câine cu dinți ascuțiți, cu urechile în sus, înfricoșat; în loc de ochi blânzi, îi puse două fire de aur găsite, pe când săpà hleiul. — Asta, gândea el, să-i deie voie Dumnezeu să-l învie și apoi să-l amuțe în potriva lui, să-l sfâșie pe el și pe toate dobitoacele făcute de Stăpân; iar corbii să le mănânce măruntaiele. După lup, făcù pe șearpe cu limba în două părți și îi scui pă în gură, să-i fie dinții înveninați. — Asta, cu gândul, cum l-ar mușca pe Dumnezeu, să-și moară. Și cum le chitea el, așa erau. Și făcù un balaur mare cu șapte capete, cu colți eșiți și cu limba ca sabia, puternic în labe și în trup. — Asta, gândea el, după ce i-a da voie Dumnezeu, să-l învie, să-i zică să-l înghită, de n'ar putea să izbutească altfel. Și făcù atâtea schimosituri, câte nu-ți poți da cu mintea și cu guri mari și dinți lungi și înve-

ninate, ca să poată, la vreme, să mănânce toate făpturile lui D-zeu, ori cât ar fi de mari și de tari.

Pe la toacă erau toate gata, căci Dumnezeu nu muncea mult, ci, cum punea mâna pe hleiu, chipul dobitocului era și gata, întocmai cum îl sorocise; pe când Satana avea mult de lucru: învârtea hleiu în mâni, și-l chinuia de Doamne ferește; scuipa în mână să netezească chipul, se ștergea pe degete de iarbă, de prea mult glod, întorcea lutul ca pe o bucată de aluat și, când nu ieșea cum vrea el, se necăjea, strică și iar începea. Și, cât timp Dumnezeu făcuse toate lighioaiele, el le gătise numai pe astea, cu care și veni înaintea Stăpânului, lingușitor și mic, dar cu dorul de răsbunare și cu răutatea în el, asemenea unuia ce-și sapă pe din dos pe mai marele său și pe din fața îi sărută mâna, căci nu poate să i-o muște.

— Doamne, uite ce-am făcut și eu, zise Satanael cu glas milogitor.

— „Da, îi fu răspunsul; tare frumoase; îți seamănă; unele la suflet, altele la chip! Și urmă Dumnezeu: — „Asta e cucuea: are ochi ca ai tăi, când stai, înnebunit de cele ce auzi și vezi; e bună de grajduri și clopotniți; — aista e uliu, foarte frumos clonț: par'că e nasul tău,

cînd mergi cu capul în jos supărat; e bun de ulmi și de brazi; acolo să-și ducă vieața;—aista e balaur: e bun să șadă în largul și adâncul mării și să umble prin nouri, să-l poarte vânturile în toate părțile... și, ci-că, de atunci, nouri de furtună sînt aduși de acei balauri,—iar cînd se sparge vreun nour, de plouă mult, se spune că tot ei sunt pricina, dar că nimeni nu-i vede, decât acei ce învață Solomonăria, — solomonari de cei ce trăiesc sub pămînt șapte ani și vorbesc cu balaurii de opresc ploaile în loc, ori le trec pe alte meleaguri iar cînd văzù Dumnezeu și pe șarpe, vorbi:

— Aaaa! iată adevăratul prieten cu care ai să te înțelegi: are dinți ca gîndul tău; unde pui tu gîndul e stîrpi-ciune și unde or fi colții dihaniei acesteia, va fi moarte. Prin scorburi și stînci să-i fie vieața, și tot la întunec; iar cînd va vrea soare și lumină, abea prin tufișuri să îndrăsnească să iasă, de disprețuit ce va fi.

— Dar aista, ce-o fi? întrebă Stăpînul, văzînd pe lup.

Însă Scaraoțchi o luă înainte:

— Dă-mi, Doamne, voie să-l înviiu și apoi îi vedea tu.

— Fie după voia ta.

Acî Scaraoțchi își frecă mînile cu mulțumire.

— Lupule, îi șopti el la ureche, să nu-l audă Stăpânul, învie și mănâncă pe Dumnezeu! Dar dobitocului numai i se aprinseră ochii ca două lumânări, însă nu se urni din loc.

Atunci, Dumnezeu îi spuse: — Ia să vezi tu, cum te-a mâncă pe tine: — Lupule mușcă pe Scaraoțchi!

Să fi văzut cum s'a repezit dihania și să-l fi văzut și pe Belzebud cum a luat-o, dluță, la goană: fugea, mare, de par'că nu atingea pământul; dar lupul nu l-a lăsat, până nu i-a sfirticat o halcă din pulpa piciorului, și poate îl da de istov, de nu scăpă într'un pom, lăsând pe sălbătăciune cu buza umflată și urlând.

— „A foame și pustiu să urlu, i-a zis Dumnezeu, lupului; toată viața ta să rozi pământ până-i găsi ceva de mîncare“.

Și, tocmai tîrziu, a venit Ucigă-l-toaca tare umilit; ca un vinovat căzù în genuchi înaintea lui Dumnezeu și se rugă să-l ierte, că a glumit numai.

Iar Dumnezeu, bun, l-a iertat, întocmai ca un stăpîn, care deși știe că sluga e rea, o iartă, când n'are alta mai bună.

III

Cît ținuse ciorăvăiala cu Scaraoțchi se înserase, și din pricina asta, încă nu dăduse viață dobitoacelor. Luminile, în

împărăția cerului, se aprinseră una câte una: un înger sbură ca gândul cu o faclă de la lumânare, la lumânare. întâiu aprinse pe aceea care era pe masa lui Dumnezeu și care e luceafărul de seară și în urmă pe celelalte, până când a umplut cerul cu făclii, de părea înălțimea o noapte de înviere sărbătorită undeva departe.

Luna încă nu răsărise, căci am spus că Pământul, de cum Scaraoțchi voise să dăie pe Dumnezeu în apă, margea tot spre răsărit; însă în așa fel, încât nu se simțea. Pământul era ca un gând mișcător față de neînchipuita nemărginire a lumii. Dar, deși era noapte, chipul lui Dumnezeu împrăstia ziuă înprejurul lui, de se putea vedea totul.

În urmă, El, liniștindu-se, doar întinse mâna asupra fiarelor, și ele prinseră vieță.

La învierea dobitoacelor, pământul se trezi ca dintr'un somn lung, iar vederea stelelor le infioră și ele se întrebă între ele, cu glas ca și omenesc ce însemnează tot ce văd în juru-le, și tot Tatăl, prin mintea celor mai iscusite din ele, le lămurì celor mai slabe de înger, că aceasta e lume, și tot ce se vede e al lor.

Nu mult, un înger deschise o poartă

de întuneric spre răsărit, și luna ieși roșie ca focul, ceea ce făcù ca toate fiarele să rămână uimite și să dăie în genunchi în fața minunii ce se înălță pe cer, iar priveghetorii și mierlele, ca apucate de o vrajă, deschiseră ciocurile către înălțimi și dădură drumul răsunătoarelor tremurări de glas, ca o slavă către cel ce le-a făcut.

Toate lighioile ascultară vrăjite; marea erà liniștită; doar un vânt cald bătea spre uscat, frământând frunzele pădurilor și legănând vârfurile plopilor și ale brazilor, care, în lumina turbure a lunii, păreau niște uriași, care își dau mâinele, își spun ceva la ureche și se despart pentru a începe a doua oară acelaș lucru.

Dumnezeu și Scaraoțchi ședeau la țărmul mărit pe care luna făcuse o punte de aur, care se afundă undeva, în zarea neisprăvită a apei. Din când în când câte un broscoiu făcea: uac! uac!

— Ce zice, Doamne, lighioana cea din apă, întrebă Satana.

— N'auzi, ce zice? drac! drac! Te cheamă pe nume.

-- Da' nu mă cheamă așa!

— Nu te cheamă, dar' te poreclește, și știi că de multe ori porecla ține loc

și de nume. Și, de atunci, ci-că, lui Sca-raoțchi îi mai zice și „Dracul“.

Din ce în ce, sufletul demonului se oțărea mai rău și îi venea să plesnească. Ce făcuse el rău, în paguba lui ieșise. Și se întrebă: «Oare când o ajunge și el să scape de un asemenea chin?» Căci îl ardea la suflet, îl chinuia, și nu putea să dăie și el ochii în gene: tot ce-i merseră rău peste zi, îi venea în minte noaptea, îl frigea pe piept, și gemea de ciudă și se osândeă, și se simțea umilit și nesocotit de D-zeu peste seamă. Acuma, în noaptea asta, crezù că-i capătul. Nici nu-i de închipuit ceea ce suferea: se întorcea, și pe o parte și pe alta, și oftă și scrâșnea din dinți:

— Doamne, zise el, ori mai e mult până la ziuă?

— Acuma e jumătate de noapte, răspunse Tatăl.

— Bine, tu, Puternice, vorbi dracul, cu glas de bătaie de joc, tu știi: dar eu de unde aș ști că e jumătate de noapte și de unde aș ști că e jumătate de zi?

Atunci niște glasuri de cocoș se auziră până departe.

— Da' asta ce-o mai fi, Doamne, întrebă Necuratul?

— Aista-i ceasornicul nopții: cântecul lui vestește jumătate de noapte și tre-

zirea vieții la lucrul ei; iar mâine când îi vedea că stă soarele în crucea cerului în loc, să ști că-i jumătate de zi.

Și, de atunci, ci-că, soarele totdeauna stă în crucea cerului câteva clipe, ca să arate jumătatea zilei. Și cocoșii cântă spre a arăta miezul nopții.

„Vrea să zică, gândi Scaraotchi, peste puțin are să se albească de ziuă“; și se bucură că, mai luându-se ziua cu treburile, o să mai uite.

În adevăr, luna trecuse de crucea cerului, și se tot albea mai mult și se învelea într'o încremenire pustie; niște nori fumurii i se puseră în cale; ea îi tivî cu câte un chenar de argint și păși din nor în nor, ca un om ce trece din un ostrov în altul, până scăpă iar la larg; vâslî tot spre apus, și dădû de alți nori, care păreau că-s niște dealuri; acolo, ea se ascunse, iar lumina albă ce împrăstia părea un mijit de ziuă, care și începuse a-și întinde aripile albe spre partea ceialaltă a răsăritului. În totul plutea o liniște așa de apăsătoare, de credeai că și pământul doarme.

Dar nu mult, liniștea fu trezită de niște chisăuituri ascuțite de păsări; apoi se treziră găinele; rața prinse prin stușuri și trestii a strigă: „aș! aș!“ pe când curcanul în răspundea: „gul! gul! gul!“; desi-

șurile prinseră să plesnească ! porcii sălbatici și toate dobitoacele ieșiră la luminișuri. Iar când soarele se arătă ca un geam roșu spre răsărit, toate rămaseră cu ochii pierduți la el, și întrebătoare : „Dar oare minunea asta ce o fi ?“ iar păsările, cu aripi poleite de raza lui, tot mai multe se aciuiiau la cântec.

IV

De acum în Fire e viață ; de acum pământul e plin de daruri. În acest rai pământesc, petreceau fiecare după cheful său ; fiarele trăiau frățește : toate vorbeau între ele prietenește ; aveau ceva în sufletele lor să se iubească, să nu se sfășie ; mâncarea nu le trebuia atunci ; toate trăiau din viața ce domnea în văzduh : aerul era hrana, și bunățile un prisos. Un lucru mai lipsea ; o ființă mult mai potrivită, și ca chip, și ca suflet, care să priceapă toate acestea, o ființă, care să se folosească de toate aceste daruri dumnezeiești ; și această, ființă după gândul lui Dumnezeu, era omul, dar un om mai bun, mai blajin decât ceilalți ce-i avusese mai înaiute și mai cu frică de El și mai supus și din care ieșisese și Scaraoțchi. El știa ce are să se petreacă în urmă și ce are să se urzească împotriva lui. Dar știa că, numai un

om croit după mintea și Duhul Lui, putea să-i fie recunoscător și gata a se lupta cu ispita.

Era cea din urmă zi acum, ziua a șasea. El privi la toate cu mulțumire; mai rămase să înzestreze pământul cu această ființă înaltă, și vorbi lui Scaraoțchi:

«Astăzi facem omul; să-mi găsești hleiu-l cel mai curat!» Scaraoțchi, repede alergă pe unde știe el și aduse o bucată de humă, deosebită de aceea din care fac olarii ulcele, lut ce nu crapă la soare și, de-l arzi, oala se face albă ca marmora.

Și făcù Dumnezeu un om frumos, ca dânsul de frumos, mai tânăr ca el. Scaraoțchi crăpă de ciudă și-și puse în minte să-i facă lui Dumnezeu și aici șotia.

El priçepù ce vrea Satana, și se făcù că se mai duce pe ici în colo. Iar Ucigă-l-toaca făcù și el un om, dar îl apăsă de cap, așa, că gura îi eși înainte cu dinți, cu tot ca un bot, și sprâncenile i se lăsară, iar ochii i se afundară în cap, de să nu știi: om e, sau altă dihanie. Și mai făcù una: în loc de picioare, cum au oamenii, îi făcù tot mâini și îi puse și o coadă.

După asta, își privi făptura și râse cu viclenie.

— „Așa, gândi el, să-mi deie voie s-o

inviu eu, și apoi, să-i poruncesc să strângă pe bătrân și pe omul lui de gât.

După asta, luând chipul făcut de Dumnezeu, îl duse în niște buruiene, unde desfăcându-l, îi scuipe în inimă, în creier și în gură, măcar cu atâta să se aleagă : să fie rău, viclean și mincinos ca el.

Dumnezeu, când se întoarse, numai zâmbi, și zise văzând pocitania :

— Da', mă rog, onania asta de-aice ce-i?

— Am făcut și eu un chip, răspunse demonul cu glas prefăcut și cu sufletul vesel, după chipul și asemănarea mea. Dă-mi voie, Doamne, să-l înviu.

— De râs să fii, pocitură, zise Dumnezeu. și «*mai Muță*» să te numești ; să râdă și copiii de tine.

Iar dihania se strâmbă urât și s'asvârli într'un copac, aninându-se cu coada de o cracă și se legănă în aer, după care se tot duse dorului râzând prin păduri și speriiind toate fiarele.

— Doamne, făcù Scaraoțchi, mi-o făcuși și aici!

— Da', chipul meu, unde e ? întrebă Tatăl ceresc.

— Nu știu, Tătuță ; nu cumva, numai te-ai gândit la el și a și înviat ? Că eu doar m'am dus după hleiu pentru făptura mea, și, când am venit, numai eră. Știu

eu, dacă o fi înviat, s-o fi dus și el, pe ici încolo, ca toate făpturile vii.

La asta Dumnezeu strigă :

— Unde ești omule ?

— Aice, răspuse chipul din buruiene.

La glasul lui, Satana se înfioră și făcù fețe fețe, și văzând că e prins cu mâța în sac, și de uimire, că omul a și răspuns, cu glas ca a lui Dumnezeu, zise : Doamne, doar nu o fi prin buruienile celea ? Mă duc să-l caut.

— Dute, de-l adă, îi porunci Tatăl-ceresc.

Dar minune ! chipul nu mai erà lut, ci ființă ca toate ființele, în carne și oase și alb și frumos, că par'că lui singur îi erà drag, însă, rece, fără Duh ca un mort.

Asta a întrecut toate miuunile ; celelalte animale n'au prins carne și oase de cât după ce Dumnezeu le blagostovise ; omul' însă, cât s-o învârtit dracul cu smecheriele lui, s'a și făcut chip ca chipul lui Dumnezeu, și nu duh, cum erà Părintele totului, ci ceva osos, pipăibil și mlădios.

Și gândi Impelițatul :

„Să pot să-l înviu eu, și, apoi pe aista, cum am și scuipat cu gând rău în el, și, apoi, să-l pun să-i facă rău Moșneagului“.

Și se puse să-i sufle în gură și să-i boscorodească :

— „Invie chipule, învie! Invie chipule, învie, învie și fă-i rău lui Dumnezeu!“.

Dar, omul, nici gând.

— Ei, îi strigă Puternicul, ce faci acolo ; nu vii ?

— „Ba vin Doamne, dar...!“

Și, ca cela care e vecinic sub puterea de cuvânt a stăpânului, luă omul în brațe și îl aduse și îl puse jos ; după care, grai, ca să-și ascundă fapta :

— „Inalt Prea Sfinte și Puternice, eu cred, că tot așa e : cum te ai gândit la el a și înviat, și, fiindcă nu-i dăduși, încă suflet, a mers ce a mers și a căzut jos, neputând răspunde, de cât că e acolo“.

După asta, Tartorul, luând o înfățișare de compătimire, grai cu milogeală și cu dulceață prefăcută :

„Doamne, tare te ostenești și te mistui, de ce nu leși și pe seama mea unele lucruri, că zău mi-e milă să nu te îmbolnăvești într'o zi de atâta muncă. Uite, spune : Măi, Satanael, fă cutare și cutare lucruri, și eu îți duc și pământu în spate.

„Nu de alta, dar mi-e și inima rea : câte lucruri am făcut, par'că n'a fost de-abuna, că toate au eșit rău. Cel puțin dă-mi voie să învlu și omul tău, să te scap de o osteneală!“ „Nădăjduind

prin asta că, înviindu-l, o să ajungă și omul, ca cel schimonosit.

— Amin! zise Dumnezeu.

Dar demonul în zadar îi suflă în gură, de-i eși ochii din cap, căci duhul lui îi scăpă printre degete.

— Ei, zise Dumnezeu, care știă tot ce făcuse împelițatul, ia să-l înviu eu! Și, cum îi suflă în gură Puternicul Stăpân, ca prin minune luă viață, lutul prinse a se desmeteci și ochii i se aprinseră de viață și de deșteptăciune. Uimit omul se uită în jurul lui: la soarele ce încălzește pământul, la freamătul frunzelor, frumusețea grangurilor și a mierlelor și a feluritelor păsări minunate, care se făleau prin crengi în tot felul de haine împetrițate, — și căzù cu fața la pământ înfricoșat și îngândurat. Și cine știe ce gânduri nu și-ar fi făcut bietul, dacă Dumnezeu nu s'ar fi arătat înainte-i și nu i-ar fi vorbit că el e tatăl lui și tot Pământul i-l dă în stăpânire, și că și pe dânsul ține să-l aibă de aproape și ascultător și pricepător a toate, și-i arată roadele cu care s'a hrăni fără multă muncă și izvoarele de lapte și miere ce curgeau din copaci; și-i mai glăsui:

— „Tu te vei numi Adam, adică cel dintâiu; să stăpânești tot ce vezi, ce

auzi, ce simți în juru-ți; să gândești ce vrei, numai păcate să nu faci și numai poruncile mele să nu le calci... Va veni vremea, când ai să fi în luptă cu sufletul tău însuși. Pentru că lucruri ispititoare au să te facă să dorești ceea ce nu e nevoie să ai. Vei vrea să cunoști de e așa și nu e așa și cum ar fi altfel de cum e.

„Și ca să-ți cunosc trăinicia sufletului tău, ca să'mi probezi că'mi vei fi ascultător și puternic de a întâmpina ori ce ispită, ori ce poftă ți-ar veni în afară de voința mea, îți poruncesc cu osârdie, să mănânci și să să bei ori ce vei vrea, și de unde vei vrea, numai să nu mănânci mere din mărul acesta, căci acesta este mărul meu, și să mi'l păzești ca ochii din cap, și ori ce roadă cădea din el, s'o pui deoparte, să mi-o arăți, și nici altul din ai tăi să nu se atingă nici din cele din pom nici cele căzute“,—și îi arătă un măr, ca toți merii cu fructe rumene, dar foarte mirositoare. Atâta că acest măr, de cădea un rod jos, se prefăcea în bulgăre de aur, iar în locurile creștea floare de argint și până în seară se și scutură floarea, merele eșeau din frunze și se coceau. Acesta era „pomul cunoștinței binelui și al răului“.

... „Așa, cum te-am făcut, urmă el, dacă

mă vei ascultă și vei păzi ce ți-am spus și-ți voi spune, n'ai să mai mori nici odată; ai să ajungi să vezi noroadele slăvindu-te ca pe un părinte între părinți, și tot așa de tânăr și frumos ca astăzi ai să fii în veci de veci; iar cum vei mânca din acest pom, cu moarte vei muri, și ca să mori, au să-ți vie toate relele, boalele și nenorocirile câte nu ți le închipui și nici nu știi unde-s ascunse; iar, ca să nu te ucizi de desnădejde, pentru binele pierdut, te vei amăgi de azi pe mâine, că tot ai să-l capeți înapoi, și binele nu va veni niciodată, ci va fi ca o amăgire pentru toate noroadele, care vor veni în urmă-ți. Amin, fie ție toate câte am zis, și, de-acum, du-te de-ți vezi împărăția!"

Și zicând acestea, Dumnezeu pieri cu Scharaotchi, ca o lumină albă în văzduh, amestecându-se cu albastrul cerului.

IV

Și a rămas Adam uimit, uitându-se după umbra albă ce se topea. Dar îndată toate lighionile se strânsură în jurul lui, ca pe lângă un prieten. Păsările, unele i se puseră pe mâini, altele pe cap, altele îl priveau de după ramuri, și toate chisuciau și vorbeau

cu glasurile lor argintii și subțiri. Nu mai puțin și fiiarele, dela cârtiță și până la leu: par'că o vrajă le atrăgea împrejurul omului, toate i se pleacă, gata de slujbă. Mai supus se arată boul, care-i linse mâna, și oița, care i se culcă la picioare; iar mai fudul se țină leul, care doar îi făcù un semn de plecăciune din cap și stete de vorbă cu el; însă, din toți, mai ploconitor, veni ursul, mormăind, cu un fagure de miere, din care omul mănâncă cu mare poftă. Cât despre lighionile lui Scaraoțchi, ce te poți aștepta dela o cucuveucă, dela un lup ori dela uliu? Singur șarpele, ca o prevestire de rău, veni și se încolăci pe lângă piciorul omului.

Adam pe toate le-a primit cu drag; însă pe lighioana asta lucitoare, rece și grețoasă, n'o putut-o suferi și o îndepărtă dela el: ceeace supără rău pe șarpe, și, se duse pe ici încolo, amărât.

După ce Adam luă cunoștința de toți supușii și de firea lor, se porni să vadă și cele grădini: unele înflorite, altele gătite cu tot felul de roade, care în pârguire, care în coacere; iar pe altele să le mănânci cu ochii de rumene și de pline de must. Oița mergea după el; măgarul, voind să se arate mai cu moț,

o pornî înainte, iar celelalte dobitoace mergeau prinprejurul omului, tot spundu-i de păduri, de roade, de umbră și de alte minunății ale Pământului, de care omul rămase mirat tare.

Și-a colindat el multă vreme. Poienele i-au dat fragi răcoritori, pomii tot felul de poame dulci și trunchiurile copacilor lapte și miere; iar frunzele umbră, și iarba un pat bun, și osteneala odihnă. Și așa o duse toată ziua..

Totul și toate îi ținură de urât și de petrecere până 'n seară, ca unui om minunățiile unui iarmaroc sau bâlciu mare, în care numai călcase până atunci.

Dar iată soarele se lăsă tot mai jos, până se șterse din văzul tuturor; iar de după păduri, în apus, prinse a mijl un roșu de foc, de par'că ardeau undeva departe cine știe ce palate; pe când umbrele înserării începură a posomorâ firea.

Acum toate par'că prinseră a se liniști; glasul păsărilor se rări: nu se mai auzeau decât pe ici, pe colo, câteva cîrpi ostenite, ce par'că ziceau o rugăciune. Și, cu cât se întunecă mai mult, cu atâta se făcea liniște și mai mare, de nu rămase decât mirosul tainic al florilor, ce par'că spunea ceva, și vântul serii, ce par'că te vrăjea. Atunci simți Adam

ceva șoptind în sufletul lui, un cântec de singurătate și nemângâiere, o lipsă; îi lipsea ceva și nu știa ce. Și îl prinse urâtul; iar inima i se aprinse de un dor apăsător. Ar fi vrut să aibă un prieten ca dânsul pe lângă el, să-i spuie tot, tot ce simte, un prieten mai înțelept, căci dobitoacele deși aveau graiu, însă nu stăpâneau puterea de suflet, de a vorbi sau înțelege farmecul adânc cu care se înfășurà viața în acea seară și pe care îl pricepea numai el. Și, în singurătatea lui, îi veni să cânte de jale și să plângă, și se simți tare nenorocit și pustiu în sufletul lui: Măcar D-zeu să fi rămas cu dânsul, măcar omul cu aripi ce'l însoțea. Vroia să întrebe ceva, să-l deslușească în ceva. Vedea multe, auzea multe; dar nu era limpezit în toate, și, gânditor, o luă înapoi, urmat doar de câțiva prieteni.

Și s'a culcat trist sub ramurile pomului cunoștinței binelui și al răului, copac ce i se sălășluisse în suflet cu grijă mare, și pe care erà pus de-acuma a-l păzi ca pe un lucru sfânt și de credință.

Și vorbi el cu toate dobitoacele, și îl lămuriră cât știau și la cât le ducea mintea; iar ceeace i-au spus, i-au fost de puțin folos. Și apoi chiar de-ar fi

mai stat de vorbă cu ele, însă toate își aveau rostul lor: găinile și curcile s'au culcat odată cu înserarea, boul rumegă colo, oaia dincoace, iar ceilalți vorbeau somnoroși.

Dar Adam nu putu dormi așa îndată. Noaptea se așternea tot mai neagră, apusul se stinse încetul cu încetul; doar o urmă roșie rămase undeva în zarea întunecată a mării, ca o clipire a unui ochiu însângerat, pe când luna, spre răsărit, se arată în prăpastia nopții, ca un fund de căldare cuprinsă de para focului.

Minunea asta îl uimì tare pe Adam și se întrebă și-și sucea gândul ce să fie; dar calul, care păștea mai departe niște iarbă, îl lămurì că ciobul cela de geam roșu răsare mai în toate serile, în unele mai de vreme, în altele mai târziu; în altele de loc, și că îndată are să se albească și are să lumineze toată Firea.

În adevăr, cu cât noaptea înaintă, cu atât luna suia tot mai mult bolta și se îngălbenea mai tare, până ajunse ca o față de mort. Cerul își deschidea tot mai mult albastrul, de părea înălțimea o apă senină, pe când razele ce se împăștau, pătrundeau tot mai adânc în

codru și lumină desişurile cu vrajă de poveste.

Pace se făcuse în toate, — o pace tot mai apăsătoare și tot mai plină de somn. Florile își plecară capul pe tulpinele lor; păsările ațipiră cu capul sub aripi; chiar și frunzele trezite din când în când de câte o adiere a vântului cald dela mare, aveau ceva din toropeala omului somnoros, care, când îl întrebi ceva de un lucru, îți răspunde în doi peri, — și numai glasul, când suit, când tremurător al unei privighetoare începuse ca o rugă pentru cei ce nu mai făceau parte cu sufletul din lumea aceasta.

Adam pe toate le auzea și le simțea, și acum în pacea asta de țintirim viu, cu toate că-i fu urât strașnic, dar și pe el așa îl vrăji, că nici nu știu când adormi cu mieuța lângă dânsul.

VI

În noaptea aceea albă însă se întâmplă o vrajă.

Dumnezeu simțise tot ce se petrecea în firea omului, văzuse tot și își puse în gând să aline răul.

Pe când pe pământ somnul era a toate stăpânitor, și până și în ceruri îngerii stăteau cu sufletul în odihnă, iar tăcerea

era o beție ce cuprindea totul, o poartă de lumină mai albă ca luna se deschise în înaltul bolții, și o scară de raze de aur se lăsă până în pământ; iar pe ea se coborâ o umbră mai albă ca floarea de romăniță, încet, încet, ca și cum s'ar fi temut că apăsând mai tare pe o spiță să nu trezească viața din încremenirea ei.

La jumătatae scării, umbra se oprî și, întinzând mânilor ca în semn de blagoslvire, privighetoarea tăcù și vântul încetă, ca și cum le-ar fi adormit, să nu știe decât el ce face. Era umbra lui Dumnezeu.

Adam, poate, visa cine stie ce minunății. Dumnezeu se apropie de dânsul și, mai făcù un semn cu degetul, îi deslipì o coastă din partea stângă. Și, ci-că, de atunci, omul de aceea nu-i îndemnatec cu mâna părței acoleia, unde îi lipsește o coastă. Și, Dumnezeu, luând osul nou și curat ca marmora albă, și încă crud și necopt de vremuri și veacuri cum e omul azi, îl frânse, și îl prefăcù în o bucată de aluat alb, din care făcù o păpușică cu trup mlădios, cu brațe pline și sân ridicat; pe care lăsând-o pe iarbă, întinse doar mânilor asupra noiei făpturi, și trupul prinse a crește și, din păpușică mică, se făcù un copilaș, apoi mai mare, până venì aproape de măsura lui Adam;

apoi suflă asupra ei, și îi dădù viață și o culcă lângă om.

Când se sculă Adam a doua zi, care era ziua a șaptea din facerea lumii, i se înveseli inima de ce văzù. Un prieten frumos, un băiat mai tânăr decât el. Amândoi se uitară unul la altul, ca doi cunoscuți, care se mai văzuseră undeva și nu știau unde, și își zâmbiră. Mai ales se topi după ea, că era minune codana holerei: avea un păr galben ca raza lunii, ce curgea în valuri până la călcâie, doi ochi scânteetori ca niște stele întârziate într'un zori de zi, umbriți de două sprincene aurii, ridicate ca două arcuri de isdândă și o față albă—albă, și înbujo-rată de rumeneala sănătății, că ți-ar fi fost milă chiar s'o atingi cu degetul de teamă să să nu se strice pielița. Dar gura? — O tăietură într'un harbuz roșu.

Și numai puțin și ea rămase împietrită de frumusețea lui: era un flăcău cu pletele lui lungi, negre și crețe, care împodobeau o față albă ca marmora, pe care stăluceau dedesuptul unor sprâncene ca două aripi în sbor, doi ochi cari o sorbeau cu întunericul și puterea lor de viață și de chemare dornică.

Niciodată lui Adam nu-i părù lumea mai frumoasă ca atunci și niciodată cântecul florinilor și a grangurilor nu i-a

înveselit inima mai mult. De ce? Nici el nu știa. Un vânt de fericire, venit nu știu de unde, îi umplea sufietul; îl înălță și se credea 'nalt, 'nalt, Cerul i se părea așa de aproape de el, că doar mâna s-o întindă și s'ar și prinde de torțile lui.

Dar poate ar fi stat mult așa tăcuți, unul în fața altuia, dacă pe o scară de nouri poleiți de razele strălucitoare ale soarelui nu s'ar fi coborât Dumnezeu, împodobit cu haina albă de argint.

Razele de argint ale hainei Domnului erau așa de pline de lumină, încât ascunsese pe acea a soarelui, și schimbă, și oameni, și dobitoace, și pomi, și pământ în umbre de var alb, ceeace făcù pe toate vietățile să amețească și să steie încremenite ca niște chipuri de stâncă.

Oamenii căzură în genunchi.

— Adame, îi vorbi D-zeu, când atinse pământul, asta e femeea ta, se va numi Eva adecă cea dintâi: e viață din viața ta și coapsă din trupul tău.

Deci, creșteți, vă înmulțiți, și stăpâniți pământul!

— „Tu, îi vorbi femeii: vei fi credincioasa și roabă bărbatului tău și să ascuți sfatul lui și tovarăș să-i fii la toate lucrurile și nevoile lui, iar tu Adame s'o iubești și s'o cinstești ca pe însuși sufletul tău, și s'o aperi de toate relele“.

Și, după ce le spuse să se ferească de ispite și poște oprite, ca probă a trăinicieii sufletului lor, le aminti și de pomul cunștinței binelui și răului. Și le adăugă, că dacă vor putea fugi de ispita de a mânca din acelel pom, ei vor fi vrednici de lucruri mai mari, și El le va arăta atunci toată taina lumii fără multă bătaie de cap. Și le adăugă: „De nu vă veți păzi de ispită, cu moarte veți muri». Și după ce le mai aminti că pentru a muri vor îndura suferințe și amăgiri, le zise, că nu vor rămânea numai cu atâta, ci întâiu vor fi scoși din raiul pământesc, împărăția în care D-zeu pusese pe Adam și vor fi goniți afară de zidurile acestui raiu, unde vor duce pentru a muri suferințe neînchipuite, și unde, pe lângă toate amărăciunile, apoi, vor fi și în vecinică luptă cu foamea și setea și cu fiarele și balaurii pământului, și vecinic muștrați și cercați de dânsul. După asta, D-zeu îi lăsă, suind treptele cerului și opindu-se în înălțime ca un nor.

VII

cerul era luminat de soare de
rin albastrul sters al cămeșei
tile aurite ale împărăției
area oglindea înălțimile

bolții și se umplea de lumina soarelui tânăr până în adâncul ei. Și nu era colț nici pe pământ, nici în apă, nici sub pământ unde să nu se vadă mintea înțeleaptă și mâna blagoslovită a Atotputerniciei lui Dumnezeu.

Ce mare lucrare nu făcuse el! Iși aduceau și îngerii aminte de toate lumile ce le avusese până atunci, dar ca acea ticluită acum, Dumnezeu nu avuse alta. Și era fericit. Era a șaptea zi a orânduirii tuturor; acum voia să se bucure, și odihnă și pace și sărbătoare să fie, și în cer, și pe pământ.

Când ajunse în pragul cerului, milioanele de îngeri îl primiră în genunchi în cântece de laudă și cu făclii în mâni, și așa de măreață era cântarea, că de pe pământ se auzea ca o vraje. Și clopotul cel mare al împărăției cerurilor prinse să sune de tremură și noua lume în scoața ei, și viața în haina albastră a văzduhului și țăriile cerești în zidurile lor. Acesta era semnul odihnei. Și, ci-că, de atunci e lăsat să sune clopetele Duminicile la biserici, ca semn de rugă, odihnă și petrecere. O masă lungă se întinsese, cu fața mai albă ca zorile de zi, ținută de un capăt de îngerul miezei-nopti, îmbrăcat în haina de întuneric bătută cu stele și de alta de, acel al

miezei-zilei, îmbrăcat în straiu de aer albastru, în pieptul căruia lucea un soare; iar toată masa nu era plină decât cu făclii de pietre scumpe, care după apusul soarelui, și mai târziu, păreau un brâu alb ce încingea cerul ca bătut cu scânteii de foc, și cărui i-a rămas numele de „Calea laptelui“. Această masă era înconjurată de îngerii cei mai mari; serafimi cântau prin pomi, și heruvimii îngrijeau să nu se stingă făcliile și turnau prin pahare apa vieții nemuritoare. Iar la mijlocul mesei se așeză Dumnezeu pe scaun și în fața lui îl avea pe Scaraoțchi, mai supărat ca totdeauna. I se părea că e un nenorocit ce a plecat la o bătălie și se întoarce înapoi fără mâini și fără picioare, și stătea trist cu mâinile pe piept, ba încă și înjosit că Dumnezeu vorbea ce vorbea cu alți îngeri, și la el nu privea decât zâmbitor și cu coada ochiului.

Intr'o vreme, îl întrebă Dumnezeu:—
Ce stai, sfetnice, așa tăcut?

— Ah! zise el, sânt tare trudit, Mărite Doamne, că vezi, primirea strălucirii Tale trebuia pregătită. Și cu toate astea tot nu s'a făcut tot ce trebuia pentru primirea Ta, Prea Înaltule și Prea Sfântule și Puternicule Tată, și de asta sunt și o leacă dacă nu și adânc mâhnit.

— Ai dreptate, vorbi Dumnezeu în

barba-i ca floarea de crin alb, și, știind că nu e așa, întoarse capul la alți îngeri și prinse a le povesti cum a făcut lumea și pe om. La asta unii îngeri mai căpilăroși ziseră :

— Deamne, tare aș vrea să știm cum e acela om pe pământ, și cum e pe acolo.

Aice, Scaraotchi se uită urât și mustrător la ei, dându-le a înțelege să nu se prea obrăznicească la vorbă cu Pra Slăvitul Tată.

Dar Tatăl Ceresc, se posomorâ o clipă și grâl :

— «Nu, nu, lasă : Mi se pare că se apropie ziua când mulți din voi vor umplea văzduhul, pământul și subpământul, și veți vedea și veți gusta din toate, și va fi războiu mare, mare războiu, între cei rămași aici, cu cei de acolo : Că demonul urei și a intrigei și a răzvrătirei e chiar între voi». Și Puternicul Stăpân oftă adânc., cu întretăituri. Vorbele astea svâcniră ca niște cuie de foc în inima vicleanului sfetnic, care și tresări ca fript și se uită împrejur bănuitor, dacă nu cumva a auzit cineva, sau e vre-un pârâș printre îngeri.

Dar nu ; toți lăsară capetele în jos ; unii chiar și căzură în genunchi și glăsuiră :

— Doamne, nici odată, nu ne vom

despărți de tine, și n'om ascultă pe alt stăpân, iar Arhanghelii, ca să curme mâhnirea lui D-zeu și vorba îngerilor, cântară din trâmbiți, după care începură corul Serafimilor și Heruvimilor, care uimii pe toți și înveseli fața Celui fără de sfârșit și fără început.

Târziu, tocmai, s'au sculat de la marea masă: zori de zi îi apucase, luminile din cer se stânsură, toate intrară în pacea odihnei. Dar odihna îngerilor era pacea visului adormit, nu însă și toropeala trupului, căci, viața cu care se adăpau, îi ținea vecinic tineri și cu ochii deschiși, iar Dumnezeu niciodată nu dormea.

VIII

A doua zi era ziua sau săptămâna de când începuse Dumnezeu lucrarea sa.

Puternicul, mulțumit de ce făcuse, se furișă din cer și se cam duse pe ici încelo să mai vadă ce se mai petrece pe pământ, însă de data astă, nevăzut și necunoscut, ca un vis.

Știa el ce clocește Scaraoțchi în capul lui, și acum îi era voia să isprăvească și cu așa sfetnic și să curețe cerul de un rău. Însă nu mai puțin și dracul voia să o scoată la un capăt cu Dumnezeu.

«Nu s'ar putea oare să răstoarne pe acest bătrân cu un picior în groapă, să rămâie el stăpân — el, plin de putere trupească, el, tânăr, el deștept, care le întoarce pe toate cu meșteșug; el, care se poate preface în nouăzeci și nouă de feluri! și cloți el cum și ce fel să-și vie la îndeplinirea gândurilor.

Abea Dumnezeu se făcù dus iar, prin lume și Scaraoțchi și prinse a aruncà să-mânța răzvrătirii printre îngeri, spuindule că D-l a făcut din ei niște proști și că el are puțința de a-i face mai fericiți, dacă l-ar alege pe dânsul stăpân; că Dumnezeu a făcut un pământ, unde-i rău tare: unde, în loc de îngeri, cântă broaște și în loc de serafimi țipă niște pasări cu clonțul coroiet și cu ochii sperioși, și urlă niște dihanii ziși „lupi“, și că acolo au să fie trimiși; că Dumnezeu și-a făcut, din hleiu, după chipul și asemănarea lui, niște credincioși urâți tare cărora le zic «oameni» și că pe aceia are să-i aducă pe lângă slăvitul jilț, iar că pe pământ nu-i nimic decât niște poame de care te doare pântecetele de ele, și că el a vrut să facă ceva bun pe acolo, dar că Dumnezeu i-a stricat totul. Aceste vorbe băgară spaima în îngerași: ei se burzuluiară, și se făcù un tãmbălău mare, și prinseră a strigă: „Poate spui adevărul, Satanael: ce

să ne facem noi? Ce i-am greșit să ne gonească de aici?”

— „Stați, le vorbi Scaraoțchi, poate nu credeți? Să vă arăt“. Și, dându-și drumul din cer, căzù ca o stea jos, prinse cucuveuca și o băgă sub aripă, luă uliul, mai umblă el și după lup; dar dihania, cum îl văzù, își rânji colții la dânsul ca la o cunoștință veche, ceea ce-l făcù pe drac să-i mai piară pofta de a-l lua și pe el. Și; după ce culese și câte ceva din roadele pomilor lui, numai întâlni și pe băietul balaurului;

— Hai, măi bălăuraș, cu mine, că ce e aici, e aici, dar unde te-oi duce eu, să vezi tu frumuseți și bine de stat! Paiul de balaur prost din fire, îl crezù, și încălecând pe el, ca gândul se sul îndărăt.

Când văzură îngerii dihaniile cele, serafimii și heruvimii se ascuseră de frică prin pomi, și numai priveau la ele ca niște copii mici de după hornuri, când le intră ursul în casă. Alți îngeri, deși erau mai mari, tot nu îndrăsneau să se apropie, că li se păreau că cucuveuca are să le scoată ochii. Că erau proști sărăcuții și nevinovați ca și copiii!

«Na, le vorbi demonul, păsările și făpturile croite de el. Dar să vedeți altele și mai și! Inșă nu le pot aduce că-s

rele». Și-și arată pulpa, de unde lupul îi luase o bucată într'o vreme.

«Iată și roade, de care mis'a făcut gura pungă, și sgârcită, și neagră: mâncați și voi și vedeți de se potrivesc cu astea de aici».

Și gustară, care cum putură, din roade, și care mîncă porumbele și boz, gura neagră îi rămase; care măcieșe, prinse a se tăvăli pe iarbă de durere; și numai Scaraotchi îi scăpă, că le făcù și lor legături cu măcieșe sfărâmate, ceea ce uimî tare pe îngeri.

«Iată, așa m'am păcălit și eu; am mîncat blăstămății de astea și mai să crap; și tot plesneam dacă eu, cu priceperea mea, nu făceam leacul ce vi l-am făcut și vouă».

Dovada vinovăției lui Dumnezeu era cu ochi și cu sprâncene.

— «Vra să zică, vrea să ne piardă! își ziseră micuții înfricoșați. Noi nu ne ducem pe locurile cele!»

Cei mai mărișori ar fi stat la îndoială; însă și aceia erau ca și copiii ce-i amenință părinții cu bătaia. Și ei tremurară și ziseră:

«Mai bine morți decât acolo. Mântui-ne Satanael!... Fii stăpânul nostru, atunci, dacă poți să-l birui!»

Și toți s'au răsvrătit și au trimis ștăfete în toate colțurile împărăției ceru-

rilor, să vie și cel mai nebăgat în seamă serafim. Și s'a făcut sfadă mare, de răsună cerul, ca o larmă de războiu. Ca gândul sburau ștafetele și ca sclipirile de argint la soare veneau duhurile; și s'au adunat mulți, de ședeau serafimii pe pomi, ca vrăbiile toamna pe plop. Veniții întrebară cum și ce fel. Și au auzit atâtea minciuni, pe zece părți mai gogonate, de cum le auziseră cei dintâii, și toți, când s'au lămurit, au strigat: «Sus cu Scaraoțchi, sus cu Satanael!» și prinseră a cânta: «Slavă întru cei de sus și lui Satanael laudă!». Singuri cei doi Arhangheli din preajma tronului rămaseră credincioși Tatălui. Acești îngeri erau cei mai vechi. Ei nu vorbiseră niciodată cu nimeni și nici nu vorbeau. Stăteau drepti, cu trâmbițele în mână și cu săbii de foc, ca doi stâlpi de argint, și doar ochii, ca niște lumini, se mișcau în cap. Oricâtă burzuluială și oricât strigăt cutremurâ tăria, ei rămaseră nemișcați.

Pe unde a fost Dumnezeu, numai el știe; dar a treia zi, cum ar fi, după ziua noastră de odihnă, Mercuri, iată-l și pe Părinte pe pragul Cerului, și ce să-i deie văzul: un munte cât era înaltul cerului de îngeri, și sus-sus pe umerii lor, pe un scaun, stătea Scaraoțchi, mândru și

îngâmfat, ca un păun când își desface coada în chip de apărătoare. Așternut picioarelor avea balaurul înfricoșat, iar în brațe ținea făptura lui cucuvaia și Uliu, slugile lui, ca să-l mănânce pe D-zeu când se va arătă.

— «Așa! așa!» întăreau și dihaniile: „Moșneagu, de care ne vorbește sfetnicul vostru, dacă ne-a făcut în adevăr El, apoi, să știți ne-a făcut și nouă un mare rău:

Ne-a gonit și ne-a urgisit și blestemat greu. Și dacă e vorba să-l dați jos, apoi, noi suntem cu tot neamul nostru, de partea voastră».

— Slavă, lui Satanael! cântară cetele îngerești amăgite. La asta, Dumnezeu, cică, s'a întunecat așa de tare, că s'a făcut noapte în cer și pe pământ; ceeace îngrozî și vietățile de jos și pe cele de sus, de nu rămaseră decât lumânările de aur licărind ca niște candelă în o biserică, după ce s'a mântuit privigherea de noapte. Și strigă, de s'a cutremurat lumea și a amorțit toată firea:

«Jos nemernicilor, unul să nu rămâie!».

Atunci, glasul trâmbițelor de foc ale Arhanghelilor, se auziră, ca un sgomot de bătălie, de se înfioră și iarba.

Mulți îngeri căzură cu fața în jos și strigară: «Doamne, iartă-ne: Scaraoțchi ne-a povățuit!»

Iar Sarsailă se făcù mic, căută să se ascundă și, înspăimântat, ședea cu fața în mâini, așteptând cu inima bătând de groază, ce are să se întâmple. Un sgomot, de par'că s'a fi crăpat cerul în două, se auzi, amestecat de un zângăt înfri-coșător, și porțile de aur ale cerului crăpară. Vaiete prelungi răsunară : «Doamne iartă-ne !», pe când trâmbițările tot mai pornite și tot mai amenințătoare se făceau.

Porțile căzură cu un hurnit de groază. Și îngerii se văzură fără așternut picioarelor, și căzând lanț unul peste altul în gol : unii cu capul în jos, alții deacurmezisul : cădeau, cum vezi, picând, iarna, fulgi de omăt, dar tot mai deși erau ei, și tot mai mulți. Cădeau în vaiete și icnituri jalnice și într'o fâșăire de aripi, asemenea fâșăiturii ce ar face-o în văzduh o învârtire de păsări uriașe. Și trei zile și trei nopți a plouat cu duhuri, de Mercuri până Vineri noaptea la cântatul cocoșului, de rămase cerul aproape pustiu de îngeri. Ci-că cei doi Arhangheli se îngroziseră, căci nu rămăsese, din atâtea milioane, decât numai cele zece cete îngerești pomenite în cărțile sfinte, și repede alergară la Dumnezeu :

— Doamne oprește, că rămâi fără îngeri !

— Fie după voia voastră !

Și în acel timp au cântat cocoșii pe pământ.

La vorba Lui, îndată ploaia de îngeri încetă. Cerurile se închiseră și cei rămași se strânseră în jurul scaunului măririi și povestiră cum au fost înșelați.

Și, ci-că, Dumnezeu, auzind cocoșii, a blagoslovit, că la glasul lor, de atunci și în veci de veci, orice duh rău de pe pământ să se ascundă și că așa a rămas cum cântă pasărilor astea, toate duhurile rele rămân încremenite unde se găsesc, până a doua zi după apusul soarelui.

Numai puțin, și pe pământ toate se liniștiră: Cerul se însenină, la răsărit prinseră a se arăta zorile albe cu aripi de argint, și încet albul lor prinse a se lărgi. tot mai mult, tot mai mult, aducând în urmă o roșeață ca de apus de soare, care se însângeră tot mai tare, până lăsă să se vadă un cerc roșu, care aruncă o vâlvă de foc pe toată firea, o vâlvă plină de viață, și de căldură și de veselie, care se tot aurea din ce în ce mai tare.

La vederea soarelui, toate își veniră în fire: fiarele se târâră la ape, să-și astâmpere sufletul sbuciumat, pasărilor prinseră a se țivli una pe alta, ca și cum ș'ar fi întrebat de mai trăesc, iar celor

doi oameni li se părù că au ieșit din mormânt, așa fură de îngroziți.

Cât despre draci, când le-a oprit Dumnezeu căderea, unii rămaseră cum i-au apucat porunca și cântecul cocoșului: unii spânzurați în văzduh, alții căzuți pe pământ, iar cei mai mulți, împreună cu Scaraoțchi, se rostogoliră în fundul pământului, unde căzu și balaurul, a cărui coadă trăgea cât a treia parte din făcliile cerului. Și de atunci, ci-că se vede pe unele icoane și pe pereții bisericilor pe Scaraoțchi și pe balaur legați cu lanțuri, iar în limba de foc a fiarei chinându-se sufletele păcătoșilor în pedepsele cele mai groaznice. Cât despre îngerii rămași în aer zice că aceia sunt «sburători», cari merg pe la fete și băieți, de îi fac să înebuneasă de dragoste și să se ucidă, și tot ei păzesc vămile văzduhului; cei de pe pământ sunt demonii, care bagă zizanie între oameni, de fac războaie și se ucid unii pe alții și fac omului tot felul de șotii; iar cei din fundul pământului sunt cei ce trag sufletele oamenilor greșiți la ei și-și bat joc de făptura lui Dumnezeu.

IX

Dar nici în fundul pământului demonul nu se astâmpără, ci, cu toată pedeapsa primită, el tot nu prinsese la minte.

Iși puse în gând să sfarme pământul.

Și, într'o zi cu soare, se puseră toți dracii la muncă, să facă acolo, în inima pământului, un cuptor mare, și în el să se grămădească pucioasă și cremene și tot felul de lucruri care se aprind ușor.

Și unde nu prinseră, mare, a scormoni lutul cu unghiile și cu dinții, și scoaseră niște mușuroaie mari-mari, ca acelea, învăluind cu nisip păduri și locuri de iarbă, probăluind să lese scoarța pământului așa de subțire încât, când i-ar da foc, să și crape. Și munciră ei, munciră din greu: Când au dat cu unghiile, le-a crescut ghiare, când au apucat cu dinții, le-au ieșit colții afară, iar de-au împins cu capul, le-au crescut coarne; și, așa zoriți și îngândurați erau în lucrarea lor, că nu băgară în seamă schimbarea. În multe locuri făcură găuri de scoaseră pământul afară și-l înșirară pe locuri frumoase de arătură, și tot pământul l-au presărat cu șiruri de movile, și de atunci au rămas dealuri, munți, lunci și văi; și, când crezură ei că-i destul, se

apucară de grămădit copaci desrădăcinați de afară ; cremene și pucioasă și tot sojul de fier care se topește și arde strașnic, și, cu o leacă de iască, cu izbituri în cremene, dădură foc la niște scoarță de mesteacăn (că mesteacănul arde bine), iar când au brodit să scoată puținică pară, prinseră a suflă de le ieșiră ochii din cap. Cu toate astea puțină haznă ar fi făcut, dacă nu le-ar fi zis balaurul: «Stați fraților, ca nu face-ți nimic». Și unde nu a făcut dihania niște nări ca acelea și a prins a suflă cu ele cu foc vecinic, și unde nu și-a scos și o limbă ca aceea de pară c'a învăluit tot cuptorul pământului și tot ce adunaseră ei de aprins. Apoi, când s'au aprins toate mai bine, le-au lăsat să ardă. Și focul se încinse tot mai mult, scorbura făcută de ei se umplu de fum, para se înălță, pucioasa și rășinele prinse a sfârâi și a pocni, și aurul și argintul luară foc, păreții se încălziră, se înfierbântară și prinseră a tremură ca sunetul unei darabane și a pocni, iar pământul prinse a crăpă, fumul a ieși, movilele a se înălță ; apa de sub pământ a țâșni odată cu ridicarea locurilor. La asta Scaraoțchi și dracii nu mai puteau de bucurie.

— «Aha ! Aha ! ziceau ei, ne-a gonit El, pe noi, da' acum îi venim și noi de

hac. Să vedem, unde are să-și mai puie vietățile pe cari le-a făcut?»

Dar, vai de ei, nu știau că și fapta asta s'a făcut tot cu voia lui D-zeu, că de atunci se născură râurile și pâraiele cu ape dulci și limpezi ca lacrima, strejuite de sălcii și tot felul de pomi pletoși în care își oglindesc vârfulurile posomorâte, și atunci se născură și izvoarele cu dulce cântec și șopote adormitoare.

Pământul se făcù mai frumos ca niciodată, iar, din depărtare în depărtare, acolo unde scoarța fusese mai slabă, a fost și ridicătura mai înaltă și flacăra și-a făcut loc mai repede; așa că prinseră a fumegă ca niște hogeaguri, și de atunci ci-că unii munți fumegă.

Iar dracii căutară să iasă buluc afară, căci crezură că acum s'a isprăvit cu lumea și se aninară unii de alții și de atunci, ci-că, le-a crescut cozi, și iată îngerii lui D-zen, așa de străluciți, schimbați în draci, să se sperie și copiii de ei. Inșă mai mare jelea i-a fost lui Scaraoțchi, când văzù că pământul e mai frumos ca niciodată, că soarele se oglindea în pâraiașele șoptitoare ca un părinte în ochii copiilor iubiți.

Se îngrozì de ciudă și își sângeră buza de mânie:

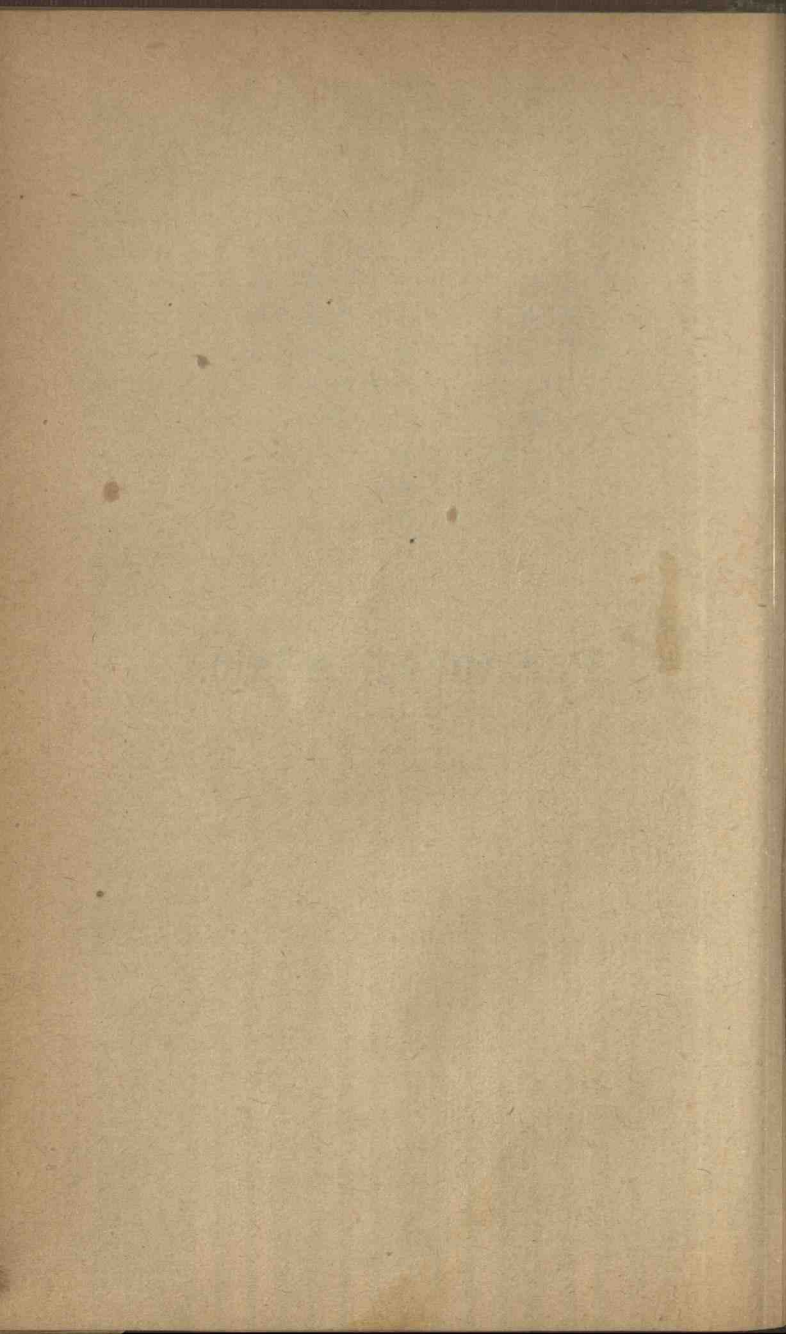
«Vra să zică, sunt pierdut pentru totdeauna».

Atunci văzù el ce a făcut, și, de inimă rea, fugì în fundul pământului, în iadul lui, iar Dumnezeu îl blestemă ca acolo să-i fie casa : să meargă el pe unde a merge, și tot acolo să se întoarcă. Și nici balaurul cela să nu mai iasă, ci prieten să fie tuturor păcătoșilor și fără de legilor de pe pământ, până la vremea vremei când, împreună cu Scara-raoțchi, își va lua plata vecinică pentru toate răutățile săvârșite.

Dar focul ardea de se făcuseră munți de văpaie în lăuntru și mistuia pe draci, iar dracii nu mai puteau stă, că li se făcuse pielea la unii ca jarul de roșie, la alții ca tăciunele, așa că, neputând suferi, prinseră a-și săpă loc de adăpost pe dedesuptul pojarului în adâncimi mari, și săpară și făcură loc de încăpură toți, și așa locului aceluia i se zice «Tartar», și iată rostul lumii : sus împărăția cerului, jos viața pământenească și dedesupt iadul, și omul între frică de păcat, ispită și pedeapsă...

Păcatul lui Adam.

Păcatul lui Adam

I

Cei doi oameni petreceau bine în raiul pământesc și obișnuise unul cu altul; și se iubeau.

Dragostea are cântecele ei; cu cât iubești mai mult, cu atât ți se deschide sufletul, și te trezești că ai făcut lucruri pe care nu le-ai priceput ce rost au.

Sunt multe povești pe socoteala celor dintâi oameni, care de care mai hazlii, și cum să nu fie când, pe ei nu i-a învățat nimeni, cum să iubească? Erau ca doi proști: se'ndrăgeau și ei cum se pricepeau.

Ci-că femeia n'a știut cum să-i caute în cap bărbatului său, dar că el, într'o zi, simți că-l zgâncilă ceva prin păr, și grăi Evei:

— Dragă, — sau cum i-o fi spus, — nu știu ce mă mănâncă prin păr, că de ce mă scarpin, de ce mă supără mai

rău. Și că, ea, s'a așezat jos, iar el și-a pus capul pe brațele ei, și dânsa, cu degetele albe ca trandafirul cel alb, și grăsuțe și cu unghiile strălucitoare, prinse a-i da la o parte viță cu viță din părul negru și a-i căută. Și așa i-a fost de îndemână omului, că nici nu știu când adormi. Și de atunci, de câte ori îl pălea piroteala somnului, peste zi, el îi zicea :

«la vezi, măi femeie, că iar îmi umblă nu știu ce prin păr».

Dar nu numai vraja asta n'o știau ei, ci nu cunoșteau, măcar, nici ce-i sărutatul, și nu mai o întâmplare i-a făcut să-i știe farmecul :

Am zis că, așa de frumoasă părea femeia, încât Adam credea că, de i-ar atinge fața cu mâna, i-ar vătămă pielea.

Intr'o zi, ci-că, Eva adormi la umbra unui cireș rămuros, și-o păsărică, pe semne, ciugulind un fruct copt, o picătură din el căzù drept pe obrazul ei.

Adam văzù, și de teamă să nu o deștepte și să nu-i rămâe pătată pielea străvezie de albă, socoti să ia lacrima roșie cu buzele, și-și apropie gura și o supse. Atunci simți o așa dulceață strecurându-i-se în suflet, că toată ziua i se părù că a mâncat cine știe ce miere minunată. Femeia ci-că s'a trezit și i-a spus :

— Fie că tare m'a ars nu știu ce pe obraz și tare mi-i bine ; iar el i-a răspuns :

— Când ai ști din care pricină!...

Și ea, ca să afle, s'a prefăcut într'o zi, că iar adoarme supt pomul acela. Adam așteptă să cadă iar vreun strop de cireașă, și, neivindu-se întâmplarea fericită, atunci se suie el în pom și, luând un rod din el, îi stoarse o picătură pe obraz.

Dar nevasta, șireată, își ascunse fața cu mâinile și așteptă să vadă ce are să se mai întâmple, căci simțea numai o umezeală supărătoare ; iar Adam se așeză în genunchi și, apropiindu-și buzele, îi supse roșata din obraz.

— „Aha, te-am prins ! vorbi dânsa ridicându-se fericită în sus, de acum nu te mai las!“ Și, în fiecare zi, ba și de mai multe ori, se prefăcea că adoarme supt cireș, ca bărbatu-său s'o pice cu cireșe și să-i soarbă mustul lor.

Iar într'o zi ce se gândi femeia ?

— Ia să încercăm, măi omule : oare nu s'ar putea fără roșeți și pete ? Și au văzut că da ; ba că sărutarea e încă și mai dulce.

Și au încercat și au văzut, cu vremea, că lucrul acesta se poate face, nu numai supt cireș și culcată, ci și în tot locul și în or'ce vreme.

Si așa se îndulcise soțul la desmierdarea asta, încât, câteodată, îi venea ca o beție nesecată, și o coprindea și o sărută nu numai pe obraz, ci și pe ochi și pe gură, până când se răcorea.

Și dragostea lor ajunsese așa de mare, și așa le fură sufletele, încât ar fi uitat că este un Dumnezeu și s'ar fi crezut stăpâni pe toate, dacă n'ar fi fost pomul oprit, care să le aducă aminte că ei mai au un stăpân și sunt robii lui.

Poate pomul ista mai avea și soarta asta: nu că Dumnezeu n'ar fi voit să mănânce ei din el, dar ca să le amintească o legătură între dânsul și ei și că, odată, călcându-i voia, însemnă că el e nesocotit și dat uitării.

De multe ori, cei d'intâi oameni uitau că mai e și pom, și ispită, iar acela care-i adăpostea nu era altul decât pomul dragostei cu plăcerile câte le cunoșteau sub ramurile lui.

Și, pe când ea îi căută în cap, el, furat de florii fericirii și de farmecul firii, care le făcea viața pe zi, pe zi mai dulce, îi cântă cântece și ea le ascultă; iar glasul lui aducea din necunoscut întorsături de viers și de cuvânt, de par'că și frunzele îl ascultau.

Câteodată, când luna era ca o secere, stăteau până târziu. Când e luna pe cer

ca o scobitură de custură, firea are înfățișarea unei odăi luminate de un opaiț, și lumina posomorâtă pe frunzele negre te înfioară, și te crezi în lumi de vrajă și de basme.

În seri de astea, se făcea tăcere în juru-le, ca niciodată și doar câte un cânt de privighetoare și freamătul singuratec al frunzelor pătrundeau în sufletele lor închise de fericire.

În seri de astea, ce inimă îndrăgostită nu se simte dusă pe aripele tuitării-și de sine! Dar încă ei, cei dintâi oameni, a căror dragoste nu avea cine o pângări, că nu era pe lume alta decât a lor ce le legă sufletele?

Iar câteodată erau treziți de un sgomot surd al pământului, ca de ceva căzut de sus. Atunci unul zicea: «A mai picat un măr».

Poate dacă n'ar fi fost stingheriți de sgomutul acela, cine știe, cât de departe nu mergea legănarea sufletelor lor de darul vieții, și îndată își aminteau de bătrânul cel înțelept și strălucit la port, de Dumnezeu. Totuși se uitau cu jind la mere și își închipuiau că cine știe cât sunt pe bune.

Mai cu seamă ea grăi odată:

— De ce, frate, Dumnezeu ne-ar mai

oprì să mâncăm din mărul ista ? Par'că cine știe ce e ; ia un măr și pace !

— Ei, un măr, îi răspunse bărbatul ; dar dacă vrea El, trebuie să-i păzim lucrul, pentrucă n'ai auzit că ne gonește de aici ? E pomul Lui, și nu trebuie să ne atingem de el — s'a mântuit !

Și biata femeie oftă de dor mare și de poftă.

Însă e știut, că pofta neâmplinită e ca o vecinică durere surdă în noi ; dar le trecea, căci îi fură iarăși viața ce pierise în clipa de ispită, și se simțeau iarăși amețiți de plăcerile ei.

Dumnezeu, poate, era liniștit în cer, și prin gratiile porților împărăției lui, privea cu mulțumire la făptura lui care trăia pe pământ în o fericire nesocotită. Dar Scaraoțchi, în fundul pământului, nu mai avea odihnă ; stă și se gândea, unde a dat și unde a crăpat. Or'ce-a făcut, or'ce-a dres, tot spre scăderea lui a fost. Și, în loc să se îndrepte și să se pocăiască, par'că avea alt drac în el, ce-l ispitesc să nu șadă binișor. Așa e : când să te piardă Dumnezeu, îți ia mai întâi mințile.

Multe planuri s'au învârtit în capul lui, cam ce rău ar mai putea el să-i facă lui Dumnezeu. De mii de ori a

avut acelaș gând și, negăsind altul mai ispititor, se oprì la el.

El știa de pomul minunat și de osânda jurată oamenilor care vor mânca dintr'însul.

«Bine, își vorbì dânsul, n'am izbutit în nimic ; numai atâta îmi rămâne: omul — omul slab la suflet și gingaș la simțire, omul plin de dorinți de fericire, omul simțitor și la bătaia vântului și mlădios la vremuri, omul naiv și lesne încrezător».

El îi mai rămânea lui de ispitit și, dărâmând și această ființă asemenea dorinței Celui-de-sus, atunci, la ceà mai bună, atâta grijă ce se pusese în ridicarea unei zidiri așa de uriașe, de te minună din ce mână ieșise! La ce ar mai fi folosit viața care curgea neisprăvită împrejurul lumii și care pătrundea în toate, și la ce ar fi mai folosit soarele, luna, stelele și cântecul pasărilor și atâtea podoabe și minunății! Căci soarele, căzut din locul lui, la ce ar mai fi fost bună făptura?

Era minunat gândul lui Șcaraoțhi, și surâse cu poftă și se însufleți ca de o apropiată izbândă.

Ei, dar cum? Aice, e aice. Să se ducă singur, se temea să nu deie de bănuít.

Dar dracul ce nu născocoște? Nu degeaba fusese căpetenie de cete îngerești și avea nouăzeci și nouă de porecle și

se prefăcea în nouăzeci și nouă de feluri. Și nu gândi mult, căci gândurile i se învârteau în cap ca o morișcă și, deodată, se oprî la un cuget și iar rânji și se bătù cu palma peste genunchi. Și, pe loc și trimise stafete, de adună pe loc toată drăcimea.

Și au venit draci câtă frunză și iarbă: unii ca tăciunele, alții ca jarul, de numai ochii și dinți le sticlea, și cu coadă și cu coarne; unii erau cu câte un picior șoldit ori vreo coastă ruptă; alții cu câte o mîna sucită ori îngheboșați din pricina căderii din cer, iar alții cu câte un ochiu spanchiu ori cu câte o falcă strâmbă.

— Ascultați, supușilor, le vorbi el, vreți să fiți voi mai mari peste lumea de afară?

— Vrem! răspunseră cele unsprezece milioane de duhuri, de se cutremură pămîntul.

— Bun! Care din voi s'ar putea repezî pe pămînt să-mi ispitească ce vorbesc cei doi oameni?

— Eu, sărî Michiduță, un drăcușor mic cât o ciubotă și schiop.

— Bine, pe ceas să-mi vii cu răspunsul îndărăt.

Și dracul, prefăcându-se ca o muscă, sbură afară din iad.

Pe pământ, tocmai atunci, începuse o ploae mărunță și repede, asemenea ploilor ce cad primăvara, să se învioreze iarba. Și cum se nimeri, că pe Adam și Eva îi găsi pitiți sub pomul oprit, pom, ale cărui frunze erau așa de dese, încât le ținea loc de casă și de adăpost. Și Sarsailă cel mic, adăpostindu-se sub un brustur, îi auzi vorbind. Spuneau tocmai despre pom. Femeia ședea jos, cu mâinile cum s-ar mai zice «în poală», făcute tioc, sau una în alta, Adam alătura de dânsa culcat într'o râlă. Când, pleosc! un măr, îi căzù în palmele-i împreunate. Dânsa, mai să uite și să-și bage colții în el, însă repede se deșteptă și cu grijă și cu frică, îl puse jos; însă cu mare părere de rău, zise că cea mai mare osândă e să umblî cu mierea pe mână, și să nu-ți lingi măcar degetele.

Cum auzi necuratul, țuști! de sub cotlon, și, schimbat în musculiță, trecù drept pe la nasul Evei și îi șopti: „De ce nu mănânci?“ Nevasta se frecă la ochi și i se părù că visase.

— «Cine i-a spus să mănânce din pom?»
Și din momentul cela prinse și mai mare poftă.

Însă îndată gândul ista îi fu furat de un cântec. Ploaia trecuse spre răsărit și rămase cerul curat ca un ochiu trezit

din somn și, pe când pomii, la adierea vântului, își scuturau frunzele de picăturile de ploae, un grangur într'un vârf de ulm, prinse a flueră așa de măreț, cântând par'că izbânda soarelui care, scăpat la senin, își întinsese cortelul de raze până și pe toate picăturile de apă de pe frunze și flori.

Și se zice că dracul cel bătrân l-a bătut pe Michiduță pe umăr și i-a vorbit: „Bravo ție, îngerăș: peste puține ai fost, peste multe te-oi pune!“

Și, se spune, că toate șolticăriile de pe lume, toate zăvestiile și bătaile, și toate minciunile, acest Aghiuță le poartă, Unde nu te crezi, acolo își vâără coada; unde e ceva bun, strică; unde e să fie fericire, acolo e ceartă; unde e să fie unire, e vălmășag. Nu-i fulgerul mai repede ca el. De aceea, ci-că, nici Sfântul Ilie, câtu-i el de meșter în secerare de draci, nu-i poate da de capăt cu fulgerele sale.

— Acum, lăsați tot greul pe mine, zise Scaraoțchi și zâmbi cu fericire.

«De acum are să se răzbune; de-acum are să se vază cine e mai iscusit».

Și, iată-l pe Scaraoțchi, cât se făcuse în iad de bărbos și de urât, schimbat într'un înger alb, alb ca argintul și, frumos și strălucitor, prinse a se plimbă prin lume.

Dar, vezi, omul rău oricât s'ar îmbracă cu haina blândeței, totuși par'că e împresurat de un aer care-ți dă o oa-recare grijă. Demonul își cătă un do-bitoc căruia să-i vorbească mai deschis, căci planul era făcut, și-i trebuia un a-jutor, dar greu îl găsi.

Văzù lei la un loc cu junci, urși la un loc cu iepuri și jucându-se și trăind ca frații. Căprioara și oaia la un loc cu alte dobitoace, astăzi dușmane lor. Vulpea vorbea pe malul unei bălți cu o rață ce se scaldă. Și îi fu tare ciudă: de ce vulpea n'ar mânca rața; și ursu iepurele, și leul juncanu? Și, se apro-pia de ele, doar-doar o putea să le vor-bească. Inșă, fiecare se sborși la el, gata să-l dăie prăpădului: chiar oaia, cât e de blândă, se repezi asupra-i cu cornițele. Singură vulpea doar strâmbă din mustăți privindu-l cam chiorăș și-i zise:

„Ce cauți, voinice, bote pârlite?“

Văzând că cu dobitoacele astea a cam pus-o de mămăligă, o porni pe ici încolo. Da, tot nu-și pierdù nădejdea; îi mai ră-mase un drum: lighioile lui, și merse mai afund prin pădure. Și văzù mai în-tâi pe sărmanica momiță trăindu-și vi-ața după mintea ei pocită, care, cum îl văzù, căscă gura, ochi la el, și-l pâli cu o buturugă în spate de-i icni inima în

el; văzù apoi pe lup rătăcind sălbatic și dășălat de slab și trist, dar îl înconjură, de teamă să nu mai pată iar cine știe ce cu dânsul. Mai departe, o rază de soare, răzbind prin desișul frunzelor, lumina ceva lucitor sub tufiș. Era șarpele căruia nimeni nu-i vorbea: stătea trist, încolăcit și singur, cu sufletul închis, lipsit de orice dorință, străin de orice bucurie.

Să te uiți la un om, la portul și la chipul lui, și, totuși, te-ai încredințat de sufletul lui.

Demonul, cum îl văzù, pricepù tot.

Toată suflarea era în veselie și dragoste; numai nenorocitul acesta n'avea nici un prieten.

«Aistuia i s'a întâmplat ceva», își zise Scaraoțchi, și se apropie de el cu grabă și bucurie. Dete buruienile la o parte și zise cu un glas care avea ceva îngrijat și mirător în el:

— Da', tu ce faci, prietene, aice?

Iar dihania, care nu auzise până atunci vorbă așa dulce dela nimene, se măgulì, dar, totuși răspunse morocănos:

— Bine, ia, șed și eu!

— Da', ce-i pre tine? întrebă Scaraoțchi cu glas căinător.

— Ce că fie? Ia, sânt supărat! De când m'am trezit, așa o duc: singur și

uitat de toți. Omul pe toate dobitocele le iubește, însă pe mine nu mă poate suferi; zice că-s rece și fioros.

— Nu te mâhni, îi răspunse Satana blând. Asta cred, fiindcă nu știi cum să te porți. Eu te prcep prea bine, și-mi pare rău când aud că ești așa urgisit, și bine că am trecut pe aice, să-ți vin în ajutor.

Aice, șarpele, par'că mai prinse la inimă și ridicând capul, ascultă, pe când ispititorul grăi:

— Dacă tu ai face ce te-ași învăța eu, nu numai că ai avea iubirea tuturor oamenilor, ci ți-ar fi și recunoscători.

— Și cam ce anume?

— Ei stau veșnic sub un pom.

— Bine, asta o știu, întări șerpele.

— Ei bine, copacu acela are darul, că cine va mânca din el, va fi asemenea la putere și strălucire cu D-zeu. Nu numai că va avea darul să sboare prin aer ca păsările și să înoate prin mări ca peștii, dar va ști, toată taina lumii acesteia. Osebit de asta, odată cu desrobirea lor din starea în care sânt, toate dobitoacele se vor îmbracă în strălucire la fel și vor fi mai cunoscătoare de rostul lor.

— Vra să zică, îl întrebă șarpele, eu, bunăoară, nu aș mai fi așa fioros și rece și nu ar fugi toată suflarea de mine.

— Tu ai străluci ca lumina cea rotundă

ce se vede noaptea pe cer. Cât despre oameni numai gustând din măr, așa s'ar lumină la minte, că nici tu nu le-ai mai părea rece și scârbos.

«Acum vezi, urmă el, nu numai că e și spre binele tău, dar și a lor, să le-o spui».

Aici șarpele rămase gânditor și răspunse amețit de vraja ce i-o insuflă demonul :

— Primesc, însă nu sunt așa de deștept să-i hotărâsc să mănânce.

— Uite, eu, am așa de mare putere, încât mă pot preface în orice. Tu primește-mă să intru în gura ta și îi fac eu, să-mi-și joace cum voi voi eu.

II.

Și Scaraoțchi, prefăcându-se mai mic ca o muscă, se și așeză în o falcă a șarpelui, iar dihania fâș, fâș, prin ierburi, printre copaci, pândi, și, văzând că cei doi oameni lipsesc de sub copac, se și aninâ de trunchiul pomului cunoștinței binelui și al răului.

Când tocmai Eva și sosește pe acolo, și-și așteaptă bărbatul; iar, cum văzù pe șarpe spânzurat de pom, se făcù foc și pară de năcaz :

— Dă-te jos, urâciosule, de acolo !
Cum se poate să ponegrești pomul sfânt ?

— Ha, ha! — și din gura lui, par'că, ieși un râset ca de om. Da' știi, îi vorbi el prefăcut, că ești rea? Nu mă mir de bărbatul tău, care m'a mai gonit! dar tu, o ființă așa de gingașă ca o floare, așa de frumoasă ca o minune, să te iuțești, nu-ți șade bine.

Aicea femeia stătù locului, se înduioșă și gândi; că nici leul, nici cerbul cel mai chipos dobitoc, nici chiar bărbatu-său, cât o îmbrățișă și o desmerdă, nu-i spusese așa cuvinte frumoase, și-și zise: «Uite, lighioaia asta, așa proastă la vedere, știe să spuie asemenea vorbe».

— Că, uite, părù că vorbește iar șarpele, să nu crezi că am venit de florile mărilor, ci cu dragoste mare să vă spun ceva în spre binele vostru... De ce lăsați, să putrezească merele pe jos — bunătațe de mere, și să nu mâncați nici unul? Și, când ați stî cătu-s de bune și ce dar au, n'ați șovăi o clipă.

— Numai un cap strimt ca al tău, îi zise Eva, poate să vorbească în felul ista. Tu, pe semne, nu știi ce ne-a spus «Tăticu din cer».

Și vrù să strige.

— Ei, de ce să strigi? In loc să stai cu mine de vorbă, te apuci să-ți strici glasul, țipând!

— Adame! strigă ea, prinsă de o spai-

mă nepricepută ; dă-te jos, dușmane, și se răsti la el...

— Ascultă, ce-ți spun eu, femei nevinovată. Nu-s eu acel ce știu lucrul ista, și iată cum: Adineoare, stam la umbra unor bozării. Când, ce să-mi deie văzul? Doi oameni ca voi, dar cu aripi ca păsările și cu strae albe strălucitoare pe ei, se așezară pe iară, pe aproape de mine și prinseră a vorbi. Intre alte veni la urechile mele, cum că Cel ce ne-a adus pe lumea asta, nu mai este, din pricina unei sfezi între el și îngerii lui, care și ei, se trag din oameni, ca voi.

Femeia se minună și întrebă că ce sunt acei îngeri?

— Sărmani de voi, glăsuî șarpele: eu că sunt un prost și știu mai bine, și voi nu știți nici ce-i pe lume. Halal! de mintea voastră, de nu-ți ascultă ce am auzit dela dânșii, aveți s'o pierdeți și cât mai o aveți.

Și, urmă el, cu glas mai ridicat:

— „Stăpânul nostru al tuturor, ci-că le făgăduise o viață mai bună, dar că, neținându-se de cuvânt, atunci s'au ridicat cu toții și au ales de căpitan pe Sca-raoțchi, pe Satanel, cel mai drept și mai bun la suflet din toți; iar pe Tatăl nostru, l-au dat jos, că-i bătrân și slab. Și mai vorbeau, că dacă voi ați fi mân-

cat din pomul acesta, ați fi fost voi asemenea puterii celui ce v'a făcut și stăpâni a toate, și că nici acum nu-i vremea pierdută.

Atunci veți ști totul, ce se mișcă în jurul vostru, până în cele mai depărtate colțuri ale lumii și mai ascunse cotloane, veți sburâ până prin stele, și cu dar de a vorbi și cu firul de iarbă, și veți străluci ca soarele.“

Femeia aicea rămase uluită; se uită la pom și gândi:

„De aceea ne-a oprit de a mânca. De aceea nu l-am mai văzut, se vede, pe el pe la noi“. Era vreme multă de atunci; par'că uitase și ce le vorbise. Privi în juru-i: aceeași pomi, a căror roade unele se cociau, altele cădeau de trecute; alți pomi scuturau floarea albă spre a se vedea roadele verzi. Se uită în 'nalul cerului: acoperiș căptușit cu albastru, gol și nimic. Și în vraja ce i-o insuflă Satana, i se părû că acum, chiar numai ei sunt pe lume, și o dorință de a fi și ea mare și tare în lumea asta, și de a ști totul, îi umplû tot sufletul și nu putû a se opri de a vorbi.

— Dacă ar fi așa... Da' dacă soțul meu n'ar vrea?

— Mănâncă tu întâi și, cum vei gusta, mai spuneau ei, au săți vie niște gân-

duri așa de năzdrăvane, încât va fi de ajuns un semn și o vorbă ca să ți se supună voinței tale oricine vei voi.

— Da' dacă voiu mânca și vom fi alungați de aici?

— De unde să fiți alungați, când veți avea puterea de-a schimba chiar pământul în grăunte?»

De n'ar fi fost omul înzestrat cu dorința de a fi mai bine, nici ispita nu s'ar ținea de capul lui! Inșă ispita n'are aceeași putere pentru toți. Omul buiac, trăit în bine, are mai multe dorințe ca unul chinuit și pentru el ispita nu e un păcat, ci o dorință la care nu stă mult să se gândească, când e vorba de fericirea lui.

La vorbele Satanei, Eva stătù iar gânditoare.

În adevăr, să știi și gândul unui fir de iarbă; să sbori până la luminile cerului, și să știi ce e de ele; să fii stăpân și pe geamul cel de foc de încălzește lumea;— e mare lucru. Și i se părù că numai astea i-ar fi adevăratele bucurii, și că cele ce le-a avut până acum, sunt niște mofturi amăgitoare: se culcă, se scoală, se drăgostește cu bărbatu-său, și se uită în sus în jos și nu înțelege nimic. Acum prețuia ea, că ei sunt un nimic... Si deodată o dorință neoprită îi

înpinse tot sângele în vine și cu o pornire amețitoare, ea nu se putu oprî și zise:

— «Mănânc!».

— Numai un merișor și te'i simți altfel. Cine te vede? Nu mai e nimeni de care să vă temeți. V'am dovedit de la început că vă sunt prieten, deși bărbatul tău nu m'a suferit.

Și șarpele suindu-se mai sus, întinse gâtul la o ramură cu două merișoare, rumene ca obrajii femeii, și, cum își bălăbănea capul vorbind, atinse merele, și unul cazu drept pe capul Evei.

— Iată, glăsui el, au și căzut două; înhață pe cel ce ți-a căzut în păr; dar nu pierde prilejul, că, dacă stă mult jos, își pierde darul.

Și, femeia, ca vrăjită, apucă rodul; se uită la el, și inima îi bătea tare și repede; — de ce? — nu-și da seama.

Și o prinse un tremur și o frică ascunsă; totuși prin atâtea gânduri și dorințe, par'că, se strecură un alt om în sufletul ei care-i vorbi: «Nu mănacă!»

Cerul albastru era liniștit, și soarele pe el părea ca o floare de aur spălată de rouă. În toate părțile, unde te uitai, nu auzeai decât murmurul mărit prin vărsarea norilor, cântecul păsărilor și glasul dobitoacelor cari se chemau unele pe altele.

Știi, par'că, firea sărbătoarea anume ziua cea de vrajă, când se întâmplă începutul durerilor omenești. Și, în loc să fie mulțumită cu viața ce o învăluia, femeia căută ca cela din poveste, o pâine mai bună ca cea de grâu, caută tocmai ceea ce avea și tocmai ceea ce nu avea nevoie: stăpânirea întregii vieți. Și cugetă și la bărbatul său: ce fel de om e el, că nu s'a gândit la atâtea lucruri ce i-au venit ei acum în minte? «Ori e prost, își vorbi ea, ori e ascuns. De-i ascuns, nici nu mă iubește: e un prefăcut. E un om ce se iubește pe el și ține tainele dosite».

Și iarăși dorința de a fi puternică și de a ști până și gândul lui Adam, omorâ în ea, orice frică, orice împotrivire spre păcat și, cu o ciudă, până atunci, nepri-cepută, mușcă din măr.

Dar fructul nu era cum îl visase; nu avea nici un gust: nici dulce, nici amar, nici acru, nici sărat, și par'că îi fugi pământul de sub picioare, lumea i se făcù vânăta și ameți de mai să cadă. Inșă, desmeticindu-se, duse mâna la frunte și vorbi:

— Dar asta ce o mai fi pe mine? Și îndată se născù în ea o lume nouă, dorințe și simțuri pe care nu le avusese până atunci. Și în adevăr, în mintea ei,

prinseră a se învârti gânduri multe, multe și ciudate, și i se părură că lumea asta nu e cum ar trebui să fie, și pe dată năvăli în sufletul ei o lume de gânduri neavute, de dorinți și de păcate.

—Acum, cheamă și pe bărbatul tău, zise Scaraoțchi, să mănânce și el, căci, astfel nu dobândiți darul întreg; altminteri mori.

Femeia când auzi, se minună ce vrea să spuie, iar demonul care par'că-i ghici gândul, glăsuî:

— Nu știi, ce-i a muri?

„Adu-ți aminte că adineoare, par'că, aveai să cazi, ți-a fost rău, — moartea e și mai rea: deodată cazi jos și nu mai știi nimic; nu te mai scoli niciodată. Uite un măr colo, care e căzut și se strică: așa ai să fii și tu: au să ți se strice ochii, obrajii au să ți se usuce. Toată carnea de pe tine are să se în-negrească și să cadă. Ia desfă mărul! urmă el.

Eva ridică mărul arătat, care era din alt copac vecin cu pomul cunoștinței și, îl trânti de sări din el bucăți putrede, și, la mijloc, găsi un vierme.

— De aiștiea au să te mănânce! — Femeia, când auzi, se îngrozî și, pentru întâiași dată, avu frică de moarte:

«Să nu mai fie pe lume, să nu mai simtă farmecul vieții, care acum părea

mai mare în ea, să ajungă ca un măr putred și să o roadă gândanii de acelea, o înspăimântă și îi veni să fugă undeva și să-i fie ciudă de ce făcuse. „Vai, se gândi ea, să-mi sece ochii să nu-mi mai văd soțul, și ce am dorința să fac să nu mai pot, asta e groaznic. Dacă am mâncat eu, va mânca și el, și noi vom fi mari, puternici, vom sburâ până la luminile cerului, în tot locul, și vom rândui lumea după gustul nostru», — și pe dată i se înveseli inima și îi veni să joace, ceea ce nu făcuse nici odată până atunci. Dar iar se posomorâ: «Da' dacă el n'o vrea? Inșă iată-l și pe bărbat cu un puț de cuc, veni să i-l arate femeii.

— Să știi, îi mai aminti Satana, dacă nu mănâncă și el azi, mori.

La vederea lui, ce-i veni ei, să se facă bolnavă rău.

— Valeu, inima, inima!

— Da ce ți-i, tovarășa mea?

— Mă doare la inimă și n'am poftă de nimic.

— Vai de mine?

— Și, adormind mai adineoare, începù ea mîeros, mi s'a arătat prin somn, un om în straie albe, și mi-a zis că D-zeul nostru a avut o bătaie în cer cu supușii lui de acolo, și l-au dat jos din scaun, și că

dacă nu-i mănca din pomul oprit, murim.

— Eu nu înțeleg nimic, spuse el, ce pom, ce «murim», și el, par'că ameți, când auzi să mănânce din pom.

— Uite ce e, răspunse ea. Am întrebat și eu pe omul cela ce-i aceea, că murim; și el mi-a spus, că te clatini, lumea-ți pare închisă, uiți de toate și cazii jos și nu te mai scoli, și ajungi ca un măr putred, nu se mai alege nimic de tine, ba te mănâncă și niște gănganii,— și-i arată viermele din măr, — și eu am mâncat, că mi-a fost frică de moarte, și acum, par'că, îs mai tare, mai voinică, și, par'că, nu mă tem de nimic.

Aice, bărbatul, rămase împietrit.

Dar ea, în gândurile ei diavolești, ce plan își făcuse? că nu i-a dat vreme de gândire și, pentru întâia oară, prinzând-o meteahna lingușelii și a minciunii, îl trase lângă dânsa:

— De ce te-ai speriat? și îl apucă de bărbie. Tare ești fricos. Tu nu vezi că noi suntem stăpâni aicea, și mâna netedă a femeii îl înfioară, că el ameți și-și puse capul pe brațele ei. Atunci ea, simțindu-l rob dragostei ei, prinse să-i spue că, trezindu-se din somn, a văzut pe șarpe spânzurat de copac și i-a spus și lui visul și că și el i-a povestit ceva de taina mărului; și cum că el a auzit

vorbind pe când stă sub niște buruieni, doi oameni în straie de argint despre căderea bătrânului Tată din domnie și despre soarta fericită ce-i așteaptă acum de or mânca din pom. La urmă, ea sfârși: Ce vrei să mor? — și ca niciodată își sărută bărbatul, ceea ce ului cu totul pe Adam. „Mănâncă, urmă ea, și să fim fericiți!... Uite, unul a și căzut, zise ea; și gustă. Gândește-te, că dacă mor, ce te faci singur pe lumea asta când nici tatăl bătrân nu e cu tine?“ Și îi prinse obrazii cu o mână și cu cealaltă îi întinse mărul. Iar lui, după cele auzite, par'că, îi deschise cineva mintea și inima și, ca prin vrajă, prinse gânduri noi și dorinți noi; iar afuritul de șarpe care'l spionă cu ochii ca după niște ochelari îi zise:

— «Da, da, așa este, poți mânca!»
Și așa îl săgetă cu privirea pe om, prin vinele lui par'că se strecură o putere ascunsă și omul se și se crezù mai pe sus de toate și chiar stăpân pe toate. Dar totuși se uită cu teamă în juru-i și în sus: cerul, însă, părea o apă albastră și adâncă pe cari niște nouri, ca niște ostroave plutitoare, treceau dela apus la răsărit, și totul părea închis: nu era nimeni.

În adevăr, e vreme de când bătrânul

în haine albe și sclipitoare nu mai fusese pe la ei și, dacă pomul are un dar așa de mare, de ce n'ar fi ei atotputernici? — și când femeia, cu ochi vrăjiți, dar înfigurați de gândul morții, îi întinse mărul, el îl apucă cu o tremură ascunsă și, când să-l ducă la gură, aceiaș voce tainică isvorâtă din sufletul său, dar deosebită de ființa sa, îi porunci:

— „Tu nu mănâcă“! Dar lucrul era prea târziu; era ca acela pornit spre o faptă de și rea, dar nu mai putea da înapoi. Mai mult ca atâta că femeia îi luă mărul din mână și iar gustă din păcat, după care-i zise întinzându-i mărul la gură:

— Numai gustă să vezi cât e de bun. La asta Adam leșiet, și de îndemnul drăgălaș al Evei, mușcă și el.

Atunci numai auzi un glas înfricoșat de i se oprî îmbucătura în gât și se cutremură:

— Adame, Adame, unde sunteți?

La glasul auzit, lumea se posomorâ, soarele se înroși, glasul păsărilor și al apelor încetară; iar mărul în gâtul omului se împietri și de atunci, ci-că, ieși nodul la gâtița bărbatului care se zice «omușor sau mărul lui Adam».

La chemarea auzită, el voia să răspundă, însă, pentru întâiași dată, se vă-

zură goi. Și rușinându-se de ființa lor, căutară să se ascundă prin buruieni.

Sé văzură goi, căci li se golise sufletul: ca un duh le sburase fericirea al căreia dar nu le îngăduiseră să vadă până atunci trebuințele vieții.

— Adame, Adame, unde sunteți?

— Aici, Doamne! răspunse el înfricoșat ca un ucigaș după omor; dar suntem goi și ne e rușine.

Și chipul lui Dumnezeu se arată înaintea lor ca un nour de jărătic.

La vederea Puternicului, Eva își plecă capul pe brațe și, ascunzându-și fața în mâini, prinse a tremura.

— De ce ați greșit? le vorbi Domnul.

— Femeia care mi-ai dat-o m'a povățuit, Doamne!

— „Știți voi ce ați pierdut? — Încă ziua asta nenorocită să fi trecut și voi ați fi fost asemenea Arhanghelilor cari îmi păzesc tronul. Gândul meu ar fi fost legătura minții voastre, tainele mele, bogăția sufletului vostru, văzduhul, drum dela împărăția mea la voi, iar veacurile nesfârșite, pod statornic vieții voastre.

De acum însă, toate vi se vor lua. Dar mai întâi să vă pedepsesc pe fiecare cu ursita lui“.

Aicea femeia fu prinsă de o simțire necunoscută până atunci: inima. par'că

i se coborâ ca subț o greutate și slăbi, o amăreală i se 'ntinse năuntrul obrazilor, care, par'că, i se scurse în piept până în vârful degetelor; trupul i se înfioră și i se încălzî, capul îi ameți, ochii i se umeziră și un glas dureros pornî dela inimă și, fără să vrea, își ascunse fața în mâini și prinse să hoholească jalnic și să-i curgă apă din ochi.

— „Asta-i plâns, îi vorbî Dumnezeu, iar apa din ochi sunt lacrimi. Așa să plângi pentru toată nimica și lacrămile de pe fața ta, să nu se mai usuce. Roabă ca un câine să fii soțului tău, și supusă poruncilor lui, iar când vei naște prunci, să crezi că de suferință cineva rupe bucată cu bucată din trupul tău.

„Tu omule, fără vlagă, de unde-i semănă, să nu culegi: unde ți-a fi nădejdea, acolo să-ți fie paguba: să scormonești pământul, ca să poți trăi și apă să-ți pice de pe frunte pentru un dram de pâine. Dureri și chinuri sufletești să te frământă și frica sau grija că te va lovî vrășmași văzuți sau nevăzuți, să-ți înfioare trupul. Sărăcia — lipsa de hrană, îmbrăcăminte și adăpost — să-ți frământă mintea, și boala, durerea trupului și neliniștea, durerea sufletului, să-ți ia toată frumusețea, să te usuce, să te încârjoieze ca un deget strâmb și numai

moartea, care e scurtarea vieții, să te scape de toate suferințele și să te faci una cu pământul din care ai fost luat. Iar fiindcă te-ai lăsat să fii amăgit de femeie, înșelat să fii toată viața; să vrei s'o lași și să nu poți trăi fără ea și fără dezmierdările ei; să vezi cum își râde de tine și te amăgește, și o vorbă a ei dulce, să te orbească și din leu să te schimbi în oaie.

„Iar tu, — înturnându-se către șarpele care acum stătea prostește, cu capul atârnat pe trunchiu, — vrășmaș al meu și al făpturii mele, în veci să te târăști pe pământ; prin scorburi și întunerici mi să-ți fie lăcașul, și să nu ești decât pe cărări și pe drum, să te omoare oamenii, și dușmănie să fie între tine și om, și unul din urmașii femeii să-ți sfărâme capul.“

Și Dumnezeu vorbind acestea, pieri; iar lumea se însenină, dar oamenilor le părù lumea goală-goală și pustie. Soarele ascuns într'un nor li se părea că se stinge și că nu va mai ieși niciodată. Par'că, nici vânt, nici pasăre nu suflă; iar florile își împrăștiau mirosul lor, ca într'o lume moartă. Și atunci, din spre răsărit, se arată ca o stea cu coadă, care venea ca și gândul și luminoasă ca o dâră de raze ce ar pătrude prin

o spărtură de nouri, și cu cât se apropia, cu atât se vedea că e o sabie de foc; iar la lumina ei se vedea un înger într'un nor scaldat ca în sânge, și așa era de strălucitor, încât — la lumina paloșului, — par'că, din straietele și din aripele lui picau stropi de pietre scumpe. Și cum ajunsese, se și lăsă din sbor și prinse a-i amenința pe oameni cu paloșul, cari, înspăimântați, începură a se dosi după copaci și prin tufișuri: iar sabia îngerului par'că topea și uscă tot, iar ei erau din nou sub arsura parei.

Dela o vreme, pricepură, însă, că sunt goniți și se îndreptară spre partea unde-i alungă, trecură cu piciorul o apă din spre apus, și dând de o poartă de aur, neștiută până atunci, ieșiră, urmăriți de paloșul arzător, și intrară în păduri și pustietăți; iar în urmă, porțile raiului se închiseră, cheile crâșniră și din afară în broaștele lor, și îngerul asvârlî cheile în văzduh.

Apoi, făcând un semn de tăere în patru părți a lumii, ca gândul se întinse un nor de pară peste împrejurimile raiului, și până și iarba se ofilî, frunzele și poamele căzură; păsările sbură-tuiră și, cântând jalnic, își luară sborul spre depărtări; așa că rămase raiul ca un brad verde în mijlocul unei gră-

dini înfrigurate de toamnă : însă cu zidurile prinse de pară pentru a nu se mai apropia nimeni de ele.

IV

Ziua a fost cum a fost, dar venirea serii înfioară cu groază pe cei goniți din raiu.

Soarele apus undeva, după niște munți, i se părea că acolo a murit și că nu are să mai fie ziuă niciodată : pădurile negre și goale din juru-le, păreau niște stânci ce întindeau brațele să-i cuprindă, pe când focul de pe ziduri, dădea codrilor o înfățișare de iad. Târziu, când răsări luna, ca o jumătate de ban de aramă, li se părea prin spărtura norilor un ochiu muștrător, ce-i privea de pe alte pământuri, ceea ce-i făcù să se ghemuiască unul în altul tremurând, să se uite cu spaimă în toate părțile și să se roage de D-zeu să nu-i mai pedepsească. Și simțurile le erau așa de încordate, încât la orice adiere a vântului, orice foșnet al frunzelor căzute le ridică părul în vârful capului, și pentru întâiași dată își mărturisiră că se tem; și se îmbrățișară cu atâta grabă, dragoste și grijă, ca și cum ar fi căutat unul în altul un adăpost. Și nu mult, auzul le

fu izbit de răgete de fiare, de tropăiturile și sgomotele de luptă și de gemetele celor biruiți. Iar mai apoi văzură, la lumina înfricoșată a raiului, trecând pe lângă ei în goană, un cerb, urmărit de un leu; leul fugind în spinare cu ursul; vulpea cu rața în gură; iar lupul, dosindu-se cu un miel sfâșiat. Oamenii, atunci, înțeleseră că pricina astor nenorociri e tot păcatul lor și, par'că, simțiră tot sufletul deșirându-li-se și golindu-li se și de drojdia de dor, de bine, de or'ce nădejde, și se văzură cu adevărat numai ei în lume.

Așa e când pierzi vreo nădejde scumpă, nu știi cu ce să umpli golul :

Iți alergă sufletul în toate simțurile făpturii tale; doar-doar o găsi o alinare.

Dar ei erau îmbrățișați; își simțeau răsufălările calde ca niște mirosuri știute, însă de astă dată amețitoare. Nările li se lărgiră cu căldură și se sărutară cu dragoste înecătoare, după care își simțira trupul infiorat de o dorință ciudată și uitară unde sunt, ce au fost și ce fac. Fericire ce n'a ținut mult, dar care le schimbă cu tot rostul gândurilor. Ei se uitară unul la altul cu ochi strălucitori și vorbiră zâmbindu-și cu bucurie :

— Vezi, de astea noi nu am știut. Dacă știam, vorbi femeia, poate nu mai

căutam altă fericire și nu mâncam din pom. Hai, să ne rugăm, urmă ea, poate ne iartă D-zeu și atunci om știi noi altfel cum să ne orânduim rostul vieții. Și nu se îndurau să plece de lângă locul unde au dus o viață așa de dulce și se apropiară sfioși de porțile raiului, și îngenunchind, porniră a se ruga.

Așa e tot omul: de pierzi ceva de preț, deși știi bine că nu ai să-l mai ai niciodată, de sute de ori îl cauți în locul în care a fost și ți se pare că e încă acolo; o avere de o scapi din mână, de mii de ori te învârți pe lângă cei ce ți-au luat-o și par'că crezi că tot au să ți-o mai dea.

Zorile îi apucară rugându-se, dar nimeni nu se arătă. Ziua, însă,— se spune că — trecu pe dasupra lor ciocârlia și atunci ei, după ce îi spuse jetia, se rugară :

— „Dragă păsărică, oprește-te din mers și te suie la D-zeu și roagă-l să ne ierte, că nu vom mai mânca din pomul oprit“.

Ci-că păsărica s'a înduioșat tare și a prins a se sui în sus.

Vânturile o întrebară, unde se duce; iar ea răspunse mândră:

— Mă suiu, mă suiu la D-eu, mă suiu, la D-zeu, mă suiu, mă sui!

Și tot s'a suit și s'a învârtit, de nu

s'a mai văzut de cât ca o gămălie de ac și s'a pierdut în nori, de nu i se auzea decât cântecul. Iar D-zeu, de supărat ce era, a poruncit vântului turbat și a repezit-o jos, la care dânsa, împinsă de frica căderii, începù a chiscui: „pic! pic! pic!” și căzù în niște iarbă uscată. Dar îndărătnică și înciudată pe vânt, prinse a se sui din nou strigând: „Iar mă sui, iar mă sui!”

D-zeu, văzând așa, a blestemat-o ca toată viața, și ea și urmașii, și urmașii din urmașii ei, așa s'o ducă, suindu-se și coborându-se dela cer cu nădejdea de a-l ajunge și a vorbi cu dânsul.

Și, de atunci, ci-că, ciocârlia se tot suie și se coboară îndărăt, învârtindu-se și vorbind cu vânturile.

V

Dar pe când ciocârlia se tot suia la cer și se coboară fără nici o ispravă, iar ei se rugau, Adam și Eva dădură de altă năpastă. Vorba românelui: «Capul să fie sănătos că belele curg gârlă.»

Scaraoțchi, ca unul ce se simțea cu musca pe căciulă, înțelese că unul din urmașii Evei, va să-i sfarme lui capul, iar nu șarpelui, și rămase pe gânduri.

Se puse pe o piatră în fundul ladu-

lui, cu coada între picioare și cu capul în mâini, și prinse a se gândi supărat.

Toate le-a întors el cum le-a întors, dar asta i-a dat de sfârșit: «Unul din urmașii femeii, să-i sfărâme capul lui; un lut, pe care moșu l-a făcut să-l strivească.» Și iar planurile în capul lui prinseră a se învârti ca o morișcă. Și deodată se lovì iar cu palmele peste genunchi, și, ridicându-se în sus, trimise după vestitul său Michiduță.

Gândul lui era să fure pe Eva.

— Să te duci, să vezi ce fac cei doi oameni, vorbi către drăcușor.

Și iată-l, pe Michiduță, iar în plimbare, și nu găsi de cât numai pe Eva singură, rugându-se la poarta raiului. Căci iată ce se întâmplase:

Stătuse ce stătuse cei doi oameni o zi, două, fără să mănânce o roadă, dar dela o vreme, gura prinse să li se usuce și fălcile să le lase o umezeală sărată, iar sub piept simțiră un gol și o dorință izvorând dela inimă, care le făcea o poftă nebună de fructe de care mâncau în rai de obicei. Acum ar fi mâncat mai multe, însă de unde? Ba dela o vreme ochii li se păinjeniră și slăbiră.

Le era foame. Și nu știuseră până atunci nevoia de a se hrăni, ca să fie cu puteri și în viață. Omul căută de

ale hranei și nu găsi nimic prin prejur. Atunci el îi vorbi femeii să se roage ea singură, căci el se duce ceva mai departe după ale gurii.

Și acum femeia vorbea, istovită de foame; «Ce ne facem noi?»

Iar drăcușorul iar îi trecu ca un vânt pe la nas și îi șopti:

«Să-l lași!»

Femeia se freacă la ochi: „Cine i-a vorbit?”

Pe cine să lase? Par'că glasul ista îi mai spusese odată ceva, și nu-și amintea când și cum, căci nenorocirile trase o zăpăciseră. Și fără să vrea, cum o secă foamea, o cuprinse o așa ură pe bărbatu-său, că îi veni să lase și rugă și raiu, și să se ducă unde a vedea cu ochii. Și gândi: «Dacă ar fi fost el mai tare la suflet, nu mi s'ar fi potrivit mie ca un prost».

Scaraoțchi, cum auzi, de bucurie sărută pe Michiduță și repede se schimbă într'un tânăr frumos, cu plete de noapte, cu ochi ca două mure, alb ca floarea de crin și doar cu pic de mustăcioară neagră și zâmbitoare de asupra gurii; însă ciudat: cu picioarele de capră și cu ghiare de urs, iar pe cap, cu două cornițe roșii, ca două pene de cocoș și îmbrăcat cu straie roșii bătute cu stele.

Și din doi draci, făcând doi armăsari cu aripi, și din unul, o trăsură cu roatele de foc, plecă fulgerând văzduhul cu lumina lui și poposì înaintea Evei.

Femeia se înspăimântă și vrù să fugă; dar Satanel îi făcù semn să se liniștească:

„Nu te teme, îi vorbi el, sunt binevoitorul tău. Ia privește aici!“

Și, ridicând palma, în fundul ei, era o oglindă, și ea se văzù așa de slabă și de urâtă că se trase înapoi. — „Și iată cum ai fost“, și îi arată cealaltă palmă cu altă oglindă cu un chip alb, de albeața unui crin stropit cu sânge, plin de viață și cu două gropițe în obraz; părul doar nu i se schimbare după chipul din oglindă, și ochi.

„Ai văzut cum ai ajuns? urmă el, și de'i mai trăi cu Adam, ai să ajungi sluga lui și de batjocură, și are să te hrănească cu rădăcini. Iar dacă vrei să fii stăpână pe toate ce se vede, vino cu mine și te voi duce prin luminile cerului și te voi hrăni cu roade dulci ca ale raiului. De nu, mori de foame, că D-zeu nu te mai iartă. Eu am auzit de osânda ce v'a dat și fiindcă nu am soție, m'am rugat de stăpânul vostru, să te iau pe tine dela podoaba de bărbatu-tău și să te mântui de necazurile ce te așteaptă“.

Femeia se uită la tânărul frumos, ascultase și vorbele lui, și se însufleți. Dar tot mai mult se uită la el, decât se gândea la ce-i vorbise. Era mai frumos ca bărbatul său, și trupul i se încălzi, și par'că nu-i mai era așa foame, ci simțea o apropiere sufletească de acel băietan cu atâta dragoste către dânsa, nările i se lărgiră și trupul i se înfioră de o gădilare ascunsă a sângelui ei tânăr și repede și mult ar fi vrut să puie și el mâna pe ea ca Adam.

Iar demonul, demon: numai o vrăjise cu ochi lui plini de neastâmpăr și de descântec drăcesc și nu îi împlini voia. ci, lăsând-o într'o clocotire din ce în ce mai mare a simțurilor și într'o arsură dornică a inimei, o întrebă:

— Hai, mergi?

— Merg! vorbi ea hotărât.

Dar când vrù să puie piciorul pe scara calescei, tot sângele par'că i se liniști, și-și aduse aminte că nu-și sfârșise ruga începută către D-zeu și se temu ca nu cumva uitarea asta să fie și ea vreun păcat și vorbi:

— Lasă-mă măcar să-mi sfârșesc ruga către D-zeu, și mă duc unde ți-o fi vrerea.

— Fie, glăsuì el care socotea că fața lui D-zeu e cu totul întoarsă dela ei.

Atunci, ea, căzând în genuchi, împreună mâinil și vorbi:

— Și Doamne, dacă mai suntem sub aripa ta păzitoare, nu ne lăsa...

Și în ruga ei, ea deși slăbită de nenorociri, așa era de strălucită și așa îi părù demonului de frumoasă, încât, cât era el de Scaraoțchi cu inimă de munte, i se muiă firea și vrù s'o cuprindă cu ghiarele.

Dar când ea vorbi cuvântul de mântuială a tuturor femeilor ce cad, „lăsa-mă“, o șfichiuire de foc se făcù în senin ca o fluturare de sabie și așa trăsni, încât, și cal, și butcă, și Scaraoțchi, se schimbară într'o pulbere neagră de abur și se împrăștiă.

Tocmai, atunci, veni și Adam cu niște rădăcini dulci șiși găsi nevasta căzută la pământ, și de frică, și de rușine, și de evlavie pentru puterea lui D-zeu.

— Ce ți-e ție, roaba mea? întrebă el. Ea se ridică și glăsuì, domol și rușinoasă:

— Nu-i nimică. Am auzit un sgomot din cer așa de mare și o lumină așa e de orbitoare, încât am căzut.

— Aista, poate, e un semn, răspuse el, să plecăm și de aice. Dar să ne rugăm înainte, să nu se mânie așa de tare pe noi.

Iar femeia zâmbi. Vorba celuia: „Ce

știe satul, nu știe bărbatul“. — Ce știau gândurile ei, numai ea și le tâlmăcea și ghicise că și asta fusese o ispită. Dar chipul frumosului demon nu-i pierea din minte și, cu cât se gândea la el, cu atâta i se înfloră trupul de ceva dulce, setos și dornic, — și-și prinse bărbatul și-l sărută.

Cu toate astea, când se liniștiră și se văzură câtu-s de nenorociți, se puseră iarăși pe plâns și pe rugăciune.

Și treisprezece zile încheiate stară în rugă și jale la poarta raiului și afară de ciocârlie, nu li se arată nici o muscă, decât că acelas soare răsări și apuse pe cerul pustiu de nori și aceeași lună și stele luminară întunericul nopții.

Treisprezece zile de nenoroc și de neizbândă. Și, de atunci, ci-că, numărul treisprezece e sort de pricină.

A patrusprezecea zi, văzând că nici ciocârlia nu se arată, își luară nădejdea, și dela D-zeu, și dela rai și sărutând porțile nemuritoarei grădini, plecară prin păduri, îngrijorați și înfricoșați și de umbra lor, prin locuri uscate, mâncând rădăcini și coajă de copac, până ajunseră la o apă repede ce tăia un câmp în două, verde de o parte și plin cu holde coapte de alta. Malurile erau strejuite de răchiți pletoase, și apa era

așa de limpede încât i se vedeau pietrele, și undele sclikeau la soare ca niște fulgerări de argint.

— Să ne oprim aici, zise Eva obosită, cu gura arsă și cu sfletul uscat de sete, pe care nu și-o putea lămurii ce e și cum să și-o astâmpere. Cine știe ce-om găsi 'năinte! Și se așezară jos.

— Ce frumos e aici! urmă ea; par'că e al doilea raiu!

Și amândoi urmară să se minuneze de frumusețile sălbatice ale firii încă nevăzută până atunci.

Și în rai era frumos. Acolo firea putea să fie și mai măreață decât aci, dar când îl stăpâneau, frumusețea era în ei și nu știau să puie preț pe dânsa.

Astăzi, când erau așa de departe de atâtea podoabe, cele puține găsite li se păreau multe, și iar plânseră.

— Doară și aici e frumos! grăi Adam, ștergându-și ochi de lacrimi și cuprinzându-și nevasta, o sărută.

Spre miazăzi, dincolo de ape, la sfârșitul câmpului de holde, se ridicau niște munți acoperiți cu verdeață, iar soarele era la toacă.

— Să ne oprim aici, urmă el; uite colo pe acele înălțimi cu verdeață și uite și soarele pe întinderea holdelor ce

puzderie aurie lasă, de par'că s'a pus să le ia cu el.

Și deși firea era sărăcăcioasă în po-doabe față de ceea a Raiului, totuși, cu cât o priveau mai mult, cu atât o îndrăgeau mai și tare și nu se puteau săturau de mândrețea ei.

Și se așezară la umbra unei sălcii. Dar pe când săteau și se uitau spre munți, deodată văzură niște păsărele că veniră pe celalt mal al apei și prinseră a muia ciocul și a înghiți apă.

Pe femeie o ispitì fapta păsărelelor, și simțea cum răcoarea apei o învăluia și îi năvălea pe nas, pe gură și îi ispitea sufletul uscat de sete.

Trebue, își vorbi ea, să fie bună, de iau păsărelele dintr'însa cu atâta grabă și poftă; și, aplecându-se peste mal, făcù mâna căuș și umplând-o, o duse la gură și în setea nebună ce-i sbuciumà sufletul, fără să vrea, sorbi ca și cu mâna altuia; mai luă un pumn și încă unul, până nu-i mai primì gura.

— Vai, Doamne, glăsuì ea, mare minune e și asta; îmi lipsea ceva dornic și nu stiam ce. Și îmbie și pe Adam să bea.

Dar de la început el nu voi: se temea ca, după îndemnul ei, să nu mai dăie iar peste vreo boroboanță cu Dumnezeu;

însă setea, ce-l mistuia și pe dânsul, îl făcù să guste și el din apă și o găsi tare dulce și se bucură ca de cine știe ce bunătați.

De acum, aice va înflori neamul omenesc, pe malurile acestei ape, care se va numi în urmă «apa Iordanului». Aici vor fi colibe multe, turme și mai multe, și oamenii se vor tot înmulți și vor învăța unii de la alții cum să trăiască; însă, până atunci, multe neazuri și ispite vor da peste Adam și Eva și copii lor, după cum voi povesti altădată.

CAP. I

Dumnezeu și Scaraoțchi

I. Începutul-începutului: haosul, Dumnezeu și arhanghelii lui; minunata lui împărăție. Scaraoțchi, căpitan de îngerii Dumnezeu pune la cale facerea lumii. Pornirea lui Dumnezeu cu Scaraoțchi. Zămislirea pământului. Pe urmele lui Dumnezeu răsar ierburi și flori,—pălămidă și spini pe cele ale lui Scaraoțchi. Dumnezeu își aruncă inelul și soarele luminează lumea. Scaraoțchi vrea să scape de Dumnezeu. Pământul se mișcă: răsăritul și apusul. Stelele,—făcliile cerului. Norii. Dumnezeu orânduiește ploaia care răcorește pământul. Pământul se umple de tot felul de pomi roditori. Scaraoțchi samănă și el roadele lui: merele pădurețe, porumbele... Fiecare gustă din ce au putut semăna. După cum soarele stălucește ziua, așa luna noaptea, Dumnezeu încheiă talerul de aur al lumii. Boala lui Scaraoțchi.

II. Dumnezeu înfăptuește lighioanele pământului, dela cele mai mici, la cele mai mari. Scaraoțchi nu vrea să se lase mai pe jos. Țânțarii mai îl omoară pe Scaraoțchi cu împunsăturile lor. Ajutor. Doamne! Peștii. Dobitoacele de câmpuri și păduri. Păsările. Scaraoțchi face cucuveica, uliul și balaurul și mai apoi pe lup. Demonul asmute pe lup asupra lui Dumnezeu, dar dihania tot lui îi rupe pulpa. Dumnezeu milostiv îl iartă.

III. Ingerul aprinde stelele, sburând cu facla dela una la alta. Dobitoacele pământului se minunează de ce văd împrejurule. Luna răsare! Privighetorile cântă spre slava Celui-Atotputernic. Scaraoțchi nu înțelege ce spune broaștele din bălți. Dumnezeu deslușește că-l strigă pe nume: *drac! drac!* Cocoșul vestește miezul nopții. Zorii zilei. Răsăritul soarelui.

IV. Traiul dobitoacelor mai înainte de facerea omului; Dumnezeu se gândește să facă pe om în ziua a șasea; Dumnezeu face pe om, iar Scaraoțchi îi scuipe în creier, inimă și în gură. Facerea maimuței și învierea omului. Sfaturile lui Dumnezeu către Adam.

V. Traiul lui Adam între dăbitoacele pământului, Prima zi a omului pe pământ. Urâtul și singurătatea lui Adam

în prima noapte a vieții lui. Adam și calul. Adam este vrăjit de fumușețile nopții și adoarme târziu.

VI. Dumnezeu vrea să mângâie pe Adam, se scoboară în mijlocul frumuseților încremenite ale nopți, ia o coastă lui Adam și face pe Eva. Mirarea și mulțumirea lui Adam a doua zi. Portretul Evei. Portretul lui Adam. Dumnezeu iarăși povățuiește pe oameni.

VII. Dumnezeu sărbătorește și se odihnește a șaptea zi. Masa și cântările din ceruri. „Calea laptelui“. Supărarea lui Scaraoțchi și disprețul ce-i arată Dumnezeu din pricina gândurilor lui rele.

VIII. Dumnezeu își pune în gând să scape de Scaraoțchi și pleacă în lume lăsându-l pe acela de capul lui. Scaraoțchi seamănă sămânța răsvrătirii printre îngeri. Scaraoțchi le spune că Dumnezeu are să-i gonească pe pământ și-i sperie cu dobitoacele și poamele cele rele, pe care li le-arată, aducându-le câteva în cer. Ingeri se răsvratesc, afara de cei doi arhangheli. Ei strigară că vor stapân pe Scaraoțchi. Dumnezeu venind, sparge cu cuvântul sau porțile cerului și îngerii, prăbușindu-se, încep să cadă pe pământ. Căderea dracilor.

Cântatul cocoșilor. Cele zece cete îngerești. Cele trei feluri de draci.

VII. Scaraoțchi căzut vrea sa spargă pământul. Cum le-au crescut ghiare, colți și coarne dracilor. Cum s'au ivit dealurile, munții, râurile și izvoarele. Pământul se face și mai fumos decât era. Necazul lui Scaraoțchi. Zidirea iadului,

CAP II.

Păcatul lui Adam.

I. Traiul în rai. Cel d'ntai sărut. Frământările sufletului lor din pricina pomului. Scaraoțchi își pune în gând să dea rătăcirii pe om, făcându-l să mănânce din pomul oprit. Trimete pe Michiduță să ispitească viața celor doi oameni. Scaraoțchi, aflând dorințele nelămurite ale Evei, vrea să-și ia în ajutor un dobitoc de pe pământ. Toate dobitoacele fug de Scaraoțchi, afară de șarpele singuratic. Scaraoțchi îl înșală, ca să-i vie în ajutor.

II. Scaraoțchi se vâra în gura șarpelui și ispitește pe Eva. Șovăirile Evei. Eva, mâncând din măr, vede în pornirile nelămurite omenești ce o cuprind, o înalțare a puterilor ei. Ispitirea lui Adam, de frica morții.

III. Glasul lui Dumnezeu. „Mărul lui Adam“. Mustrarea lui Dumnezeu. Cel d'ntai plâns. Blestemul lui Dumnezeu

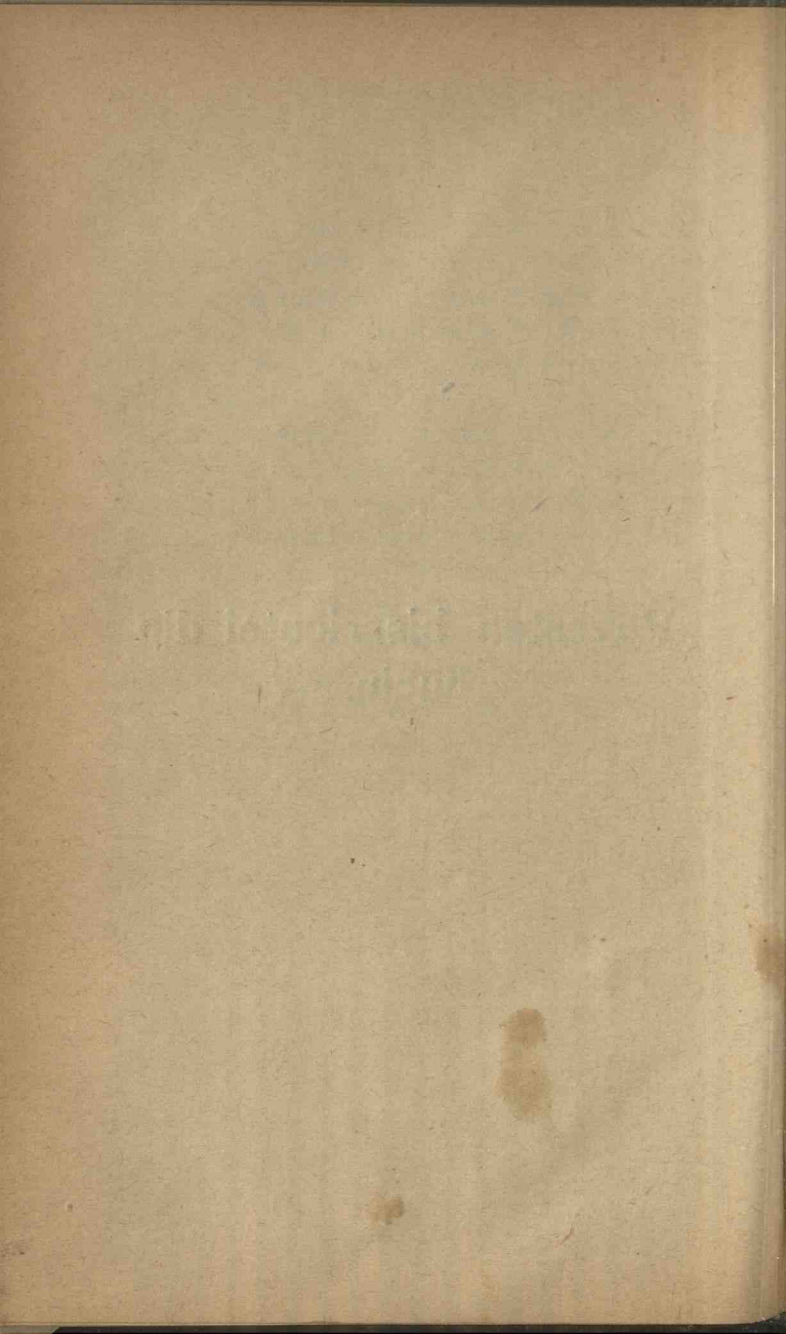
asupra Evei lui Adam și șarpele. Ivirea îngerului și izgonirea din Raiu.

IV. Cea d'intâi seară afară din Raiu. Sălbăticirea dobitoacelor. Cea d'intâi dragoste pământească. Lui Adam și Evei nu le vine să se despartă de Raiu. Rugăciunea lor la porțile raiului. Legenda Ciocârliei.

V. Scaraoțchi își pune în minte să fure pe Eva, ca să nu nască urmașul ce avea să-i strivească capul. Michiduță iscoadă. Nemulțumirea Evei pe Adam. Cea d'intâi foame. Scaraoțchi se arată Evei. Eva se înduplecă să fugă dar, rugându-se lui Dumnezeu, Scaraoțchi e fulgerat și izgonit. Prefăcătorie Evei. Adam și Eva pleacă dela porțile Raiului; ei încep să-și găsească fericirea pe pământ.

Povestea bisericuței din
— huciu. —

Povestea bisericuței din

— huciu. —

Târgul meu Fălticeni e împrejmuit numai de dealuri mănoase și de sate și de livezi cu pomi roditori. Iar ceia ce dă farmec împrejurimilor sunt huceagurile și depărtările și care de pe dâmbul bisericei și țintirimului de la Oprișeni, ca și cum s'ar deschide o poartă, se vede spre Bucovina toată panorama depărtărei, până se pierde în zarea prăfurie, de nu se văd satele, în timpul verei, decât ca niște miraje; iar ceace dă farmec deosebit împrejurimelor, e huciul și bisericuța de lemn dela Buciumeni, care din curtea caselor, fostă proprietatea scriitorului Sadoveanu, se zugrăvește în cadrul porței mari a grădinei, ca un tablou viu și vrednic de pus pe pânză.

Despre bisericuța asta se spune de unii, că e de pe timpul lui Alexandru-Cel-Bun, iar un document vorbește de

un preot Iuga din anul 1400 și ceva, care ar fi renoit-o.

Asta o spun numai în treacăt, ci ceace mă face să vă spun ceva despre împrejurimele orașului meu, e tocmai că vreau să viu la povestea acestei bisericuțe, pe care am auzit-o și eu, dar în cuvinte mai puține, dela moș Gheorghe Furtună, gospodar din Buciumeni, în o seară de toamnă târzie, pe când moș Furtună își păștea vitele pe miriștea dintre Buciumeni și târg, iar noi câțiva băieți de școală, nu departe de el, coceam cartofi și popușoiu în spuza unor bâle arse, pe un ogor de arătură, după ce acum se strânseseră pânila, de nu rămase din totul de cât ciotlejii și bâlele uscate ale cartofilor.

Era acum prin Octombrie, după Sf. Dumitru. Nu Sf. Dumitru ist nou, boieresc, ci acel vechiu, strămoșesc. Câmpurile erau toate goale, doar șirele de paie rămase dela ariele de grâu treierat, se mai vedeau ici și colo, ca niște bordeie părăsite, și doar câte o stână, ca o cerșetoare sprijinită într'un băț, și stingheră, mai străjuia întinsoarea câmpurilor și a dealurilor ruginite de arșițele sfârșitului de vară și a începutului de toamnă. Coccoarele, rândunelele și alte păsări călătoare de mult plecaseră

la așa zisul lor «varatec», și doar cioarele și corbii se mai lăsau pe întin-surile pustii despicând cu cârâitul lor jeluitoare liniștea de mormânt a jumătă-tei de toamnă.

Am mai povestit și în alte brașoave de ale mele, că nouă, la o seamă de băieți din mahalaua Pietrarilor din târg, ne era dragă tare tocmai vremea asta, și ne plăcea să ne petrecem copilăria, nu cum o înțeleg copilandri de azi luând țigara de ciubuc, și fustele fetelor drept țintă de pierdere de vreme. Erau băieți pe vremea aceea, care și la 18 ani se în-roșeau ca fecioarele când auzeau de țigară și de fete. Hăt, când intrau și dâșii în viața publică, își dădeau ceva ifose, dar și acele cu mare băgare de seamă și cu pază de cei bătrâni.

Era o frumuseță și o mândrie cum petrecea tineretul în vremea aceia : fie boieri, fie la țaranî.

Dar să nu mai lungesc vorba, cum spun, noi băieții conșcolari, așa ne petreceam vremea în afară de carte : primăvara cu mingea ; vara cu teatrele și panoră-mile, ori prin cireși, vișini și nuci ; iarna cu săniuțele pe ghețuș, și cu steaua și plugușorul la sărbătorile Crăciunu-lui ; iar toamna, pe câmpuri făcând focuri cu strujeni și băle, frigând po-

pușoi și cartofi, ori jucându-ne de-a haiducii ori, spuind povești și minunății împrejurul focurilor, sub cerul fumuriu și posac de toamnă.

Așa și acum, stam împrejurul focului, se înserase și nu tare; totuși se vedeau huciurile, dar întunecate, iar spre apus, neguros, singuratic și trist stă pe deal, huciul cu biserița de lemn dela Buciumeni. Tocmai Vasilică a mătușei Ioanei, spunea, nu știu pentru a câtea oară, până atunci, povestea lui Patrachelu=cățelei. Când iată că trece pe lângă noi un om de țară, desculț, în ismene, dar cu o jachetă neagră pe el și cu un joben vechiu în cap. Omul mână două vaci spre Buciumeni și le trăgea spre el, sau mai bine zis era târât de o vițică de lapte, care setos se smucea din mână lui, îi lungea frânghia de care era legată, de mai-mai s'o scape. Vroia sărăcuța, pesemne, să alerge după una din vaci și să sugă.

— «Ne haram»! tot strigă omul, mereu smâcit de vițelușă.

„E Gheorghe Durduc,“ îi dă prietenul meu din copilărie, Chitarcă.

Și băieții pufniră de răs.

Iar Nicu Lămășanului, zis «Chelaru», alt tovarăș de școală, îl întrebă:

— Ce mai faci, bade Gheorghe?

— Ia și eu, cu haramu ista, *abghea* îl țiu, căci se dă la țâța vacilor.

Și, omul ținând capătul de frânghie, se duse ca repezit de cineva de dinapoi, smâcit de vițea. Și se pierdù în negura înserării spre sat.

Pe Gheorghe Durduc, din Birciumani, cine nu-l cunoștea? Avea o casă ca o stână și în vreme de viscol mare, iarna, băgă și vacile și porcii în casă.

Pe atunci părea un om ca de treizeci și ceva de ani, dar fața lui arătă șasezeci; așa era de canonic de năcazuri, de muncă și arșița de peste vară. Și avea el niște ochi, de părea de gaiță, și așa avea el niște apucături de sucite și un fel de a vorbi, că te umflă răsul, numai când îl vedeai.

Din pricina asta era de poveste în sat.

Și să nu credeți că era sărac. Înainte de războiu—de împrumietărire, cine avea o falce de loc, încă era gospodar văzut, dar mi-te el că avea patru.

Totuși nimene, nici chiar cel mai săracuț om din sat nu-l poftea și nu se simțea măgulit nici de un pahar de *holercă*, de la Durduc.

Și, deodată, pe când omu se pierdù în noaptea ce mereu, mereu închidea din genele trudite, numai ce văzurăm că ră-

sare lângă noi' moș, Gheorghe Furtună de la vitele lui.

— „Bună seara! Bună seara“! ne dădù el.

— Bună, moș' Gheorghe, îi răspunseră unii băieți.

— Ce faceți, aice, stați de povești, hai?..

— Da, și coacem și noi niște barabule și spunem și noi de ale noastre.

— Apoi, bine, na bine, grăi dânsul: Da' o hârtie de țigară, nu aveți?

— Nu fumăm, moș Gheorghe.

— Apoi, bine, na bine, făcù el iar. Apoi, mi-oi face și eu din o foiță de ciucălău de păpușoi. Cam ustură la limbă, bată-l secretu, da' cel puțin îți faci gustu cu el“.

Iar noi ca să-l facem să vorbească, și să râdem puțin, îi ziserăm:

— Moș' Gheorghe, da' nu l-ai văzut pe Durduc?

— Cum de nu, bată'l crucea, că nu de mult o trecut pe lângă mine. L-ați văzut cum umblă, ne face satu de răs.

— Cine i-o dat oare țilindru și jachet?

— Cine?... le-o fi găsit prin niște gunoae, ceva; ori i-o fi dat cineva.

— Am auzit, îl întrebă Chitarcă, că ar fi de neam de boier, de prinț, al unui Lozonschy.

— Apoi, îi tăie vorba moș' Gheorghe așa,

spunea și un răsbunic a lui, că un Prinț leah, de pe timpul când se bătea Ștefan-Vodă cu lehii, un prinț Lozonschy de a lehilor o fost roghit și gata să-i taie capul. Cum s'o întâmplat, că o scăpat și o fugit până aice și l-o dosit o femeie vădană de aice din sat, un timp. Apoi, o prins a ieși în straie de ale noastre, mulduvenești, și ce-o avut că nu s'o mai dus la țara lui, și o rămas încurcat cu femeia, că ci-că era smecheră și frumoasă tare și o avut și *copchii* cu dânsa. Apoi el o murit aicea și din neamul cela zice că, și spune și Durduc, că se trage. Lui îi zice la mitrică „Lozonschy,” și numai porecla îi e de «Durduc».... Da' îmi dați voie să șed și eu?

— Cum de nu, îi răspunserăm, șezi ice, moș' Gheorghe.

— Măi, îi dă Nicu Lămășanului, ia să mai facem și o lecuță de pălălaie.

Și Alexandru Bălu, alt băiet, și trânti un braț de băle uscate pe jar, care îndată și luară foc, și para se înălță în pocniture de găteje uscate și se înălță de câți-va metri în sus, așa că ne și văzurăm la față, și în cadrul căreia se zugrăvi pe cer și știmele copacilor din huciu, care umbreau la poalele lui bisericuța și cimitirul satului, acum pline de taine și și liniște încremenită; și tot atunci, vă-

zurăm și chipul lui moș' Gheorghe, cu pălăria pleoștită pe ochi și ponosită și veche, și care umbrea fața unui om de țară ca de patruzeci și mai bine de ani, niște ochi vii și deștepți și veseli, și o față osoasă și brăzdată de câteva încrețituri ce porneau de la coada ochilor dinspre tâmpole și se opreau în fălci, un păr negru ce îi spânzură în plete pe umeri și două mustăți nu prea mari dar roșcate îi acopereau gura.

Și, așezându-se jos, scoase o pungă de piele cu baiere, întinse de gura pungei și scoase niște foiță subțire de strujan tăiată pătrat și scuturând punga, puse niște rămășițe de tutun în frunză și începù a-și face o țigară.

— Și oare de ce? moș' Gheorghe, îi zice lui «Durduc» și nu Lozonschy? întrebai eu.

— Apoi, răspunse moș' Gheorghe, zice că un moș de a lui mâncă mult și avea un pânțec mare, din care pricină avea și un cântec:

„Durducel vacă n'are
Ci doar pielea pe spinare;
Durducel n'are boi
Ci doar durda dinapoi
Și burta cât un cimpoi“.

— Ha-ha-ha! isbucnirăm noi, da' poznaș esti moș' Gheorghe. Cum? Cum?

mai zi odată“. Și moș' Gheorghe mai spuse încă odată cântecul.

— Bravo, moș' Gheorghe, da' de unde o știi și pe asta ?

— Ia am cumpărat-o și eu de pe la oameni... Dar să nu-mi uit vorba: Uite așa măi băieți, de și îi zice lumea lui răsbunicu său, „Durduc“ dar se zice că de acela e făcută și bisericuța asta din huciu, așa se spune, și că nici acela nu era mai breaz ca strănepotu-su de azi, și că de la acela are el moștenit și pământul ce-l ține.

— Araa, făcurăm noi, biserica, așa se zice, că Durduc acela a făcut-o ?

— Apoi așa se zice, așa mi-o spus so-cru-meu, că ar fi făcută de acel Durduc, așa zic și unii, dar ea, ci-că, e ridicată din isnoavă de un popă luga care avea danie satul cu huciul și locurile de prin-prejur. Odată oamenii stăteau bine : era velniță, aveau mori pe pârâu.

Vedeți cât îs dealurile astea, până în Tămpești și Rădășeni, toate au fost ale Buciumenilor, dar zice că un boer vechiu, Ciurea, care ședea în casele unde-s curțile cele pustii de la Tămpești, ci-că, așa i-a luat el pe oameni, că au dat tot lui mai mult de pomană. De aceia și Buciumanii îs azi nepricopsiți. Și cu banii

boerului acelui, acel Durduc o făcut și biserica

— Ei, moșule Gheorghe, ne rugarăm noi, spune-ne și nouă cum a fost, că-ți dăm doi gologani să-ți iei *tition*.

— Apoi, chiar n-am *cir di tition* în pungă, rostî cu glas jeluitor moș' Gheorghe. Și după puțintică gândire făcû: «Hâm! Eu nu știu, dar am să vă spun așa cum am auzit-o și eu.»

Și moș' Gheorghe, pîcîind din țigară cu foaia de strujan și, după ce dădû un rotocol de fum strașnic de-l chiorâ și pe el, de-i dădû lacrimile, începû:

— „Poate să fie o sută de ani, poate să fie mai mult de când s'o întîmplat comedia asta“... Ptiu, bată-te de *tition*, că rău mai e în foaie de strujan.

La asta noi rîserăm, de canonul lui moș' Gheorghe cu țigara lui, pe când el urmă:

„Povestea așa spune, că prințul celă, Lozonschi, o avut cu femeia ceea și un băiet Ion, căruia din *copchilărie*, fiindcă, cum spun, avea un pîntece mare de *abghia* îl ducea, îl poreclise, cine, băieții ori frații lui: «Durduc»,—ori poate dînsul se poreclise singur, cum fac unii băieți, când sunt mici, și așa s'o pomenit și el mare și cu porecla de «Durduc» de unde și sătenii nu ziceau de cât «Ion Durduc».

Da'cum s'o întâmplat că avere de la tată-său nu o prea rămas, și o ducea și el cu munca, de azi pe mâine. Mai se însură, mai veniră *copchii* și viața i se făcù plină de greutate.

Totuși se ținea încă dârz în firea lui: nu prea își lua pălăria la ori și cine. Vorba ceia: „Sărac și cu durda mare.“ Și în adevăr că avea, săracu, o casă ca un coteț acoperită numai cu pae, niște boi ca niște pastrame, și o vacă ca o piele uscată și *copchii*, șase la număr, toți goi și hămesiți de foamă. Și dacă n'ar fi muncit, ar fi zis lumea că e leneș, da' așa muncea cât un *ghihol*, vorba românului, și, nu știu, ori pentru că era el sucit, ori ce avea, că nu se prindea nimic de dânsul, ba într'o iarnă de foamete era să-și piardă și scorojitele de vite; că în loc să le dăie fân, le-o hrănit numai cu paie și cu strujeni de popușoi.

Fel de fel de gânduri își făcea noaptea, dar toate se risipeau cu venirea zilei. Și așa se ruga, și se închină și el și pruncii și nevasta. Dar cerul par'că avea șapte ziduri unul după altul și Dumnezeu adormit în palatul lui de soare că nimic nu răspundeà. Totuși, mereu, nu visà de cât comori, și unde auzea de vre-un vrăjitor, ceva, alergà la el să-i

ghîcească de nu-i dat să găsească și el vre-o comoară; că nu mai așa gândea că are să se pricopsească.

Amù, odată auzise, nu știu dela cine, că în noaptea de Paști, se deschid cerurile, tocmai când iese popa cu învierea, și care are norocul să vadă minunea asta, lasă că i-s iertate toate păcatele, dar ce ar cere creștinul cela, aceia îi dă bunul Dumnezeu.

Vestea asta a fost tare dulce pentru Durduc, dar se gândi: „Hâm, oare a fi el așa de bun la Cel-de-sus, să aibă parte de așa ceva? Doamne, se răsândi el, să am eu norocul ista, să fiu al dracului dacă nu i-aș cere o bărbânță de galbeni. Și apoi trai, bade!“ Și într'o clipă își făcù toate planurile ce ar putea face cu o bărbânță cu galbeni. Mă rog se vedea om cu slugi. Pesemne, omul nostru trăgea la neamul lui cel mare.

Că iată că sosiră și Paștele, și de când o auzit vestea cu cerurile deschise, până atunci nu o visat de cât bărbânțe cu galbeni. Și ce rugăciuni n'o făcut și ce mătănii în postul mare, să-i ajute Cel-de-sus să vadă cerurile deschise!

Și cu gândul ista s'o dus și el la Sf. Inviere și o stat afară, la pândă. Și noroc că era și senin; asta îl încredință că numai așa are să vadă cerurile deschise, și

mereu măsură întinderea cerului. — Că în adevăr cerurile se deschid, dar, nu le vede decât acel care e mai bun la D-zeu. — Dar cerurile nu se deschid la ceasul când vrea doritorul și mai să se lase omul de veghiet, dacă pe cale, la întoarcere, nu ar fi văzut chiar minunea asta. Dar Doamne, când o ajuns acasă în loc de o bărbântă de galbeni, dobândise un cap cât o bărbântă, de nu mai putea omul intră pe ușe.

«Țiu! vai» sărî femeia de colo, «ce-i pe tine măi omule?».

— Ce să fie măi *fumee*, ia păcate. Pesemne tot cel sărac să pățească ce nu s'o pomenit pe lume.

Și omu spuse ce-a auzit cu cerurile deschise și urmă: „Eu unul, mi-am zis ca cel, necăjit, să-i cer o bărbântă cu galbeni. Și m-am pus să pândesc. Și să vezi, tocmai când veneam spre casă, deodată văd o dungă de lumină pe pământ, și ce lumină?... și acolo îngeri și cântece. Deodată m'am zăpăcit și în loc să zic: „Dă-mi Doamne, o bărbântă de galbeni“ eu am rostit: „Dă-mi Doamne un cap cât o bărbântă“. Și pe loc am și văzut cum îmi crește capul, cum se mărește ca un *harbuz* și, iată, amù, de *abghea* intru cu el în casă“.

Supărarea n'o fost proastă nici a fe-

meii, iar a doua zi se strânsese lumea la casa lui ca la comedie, iar un om, Vasile a Diaconului, zice că i-o zis :

— „Prost ce-ai fost bade Ioane, se puteà să te zăpăcești așa? Se vede că Cel-de-sus ți-o luat mințile, că prea te-ai bucurat la ceeace nu aveai. Trebuià să ceri împărăția cerurilor. Că bani nu șed la el, decât norocul. Dumnezeu dă norocul, oamenii îl prind și-i cer bani. El le dă mijlocul să-i câștige. Numai banii făcuți pe necinste nu șed la oameni, ci toți se duc la dracu.

„Ce zici tu de Ciurea, care ne-o luat moșia? unde-s bani lui, unde-i el? Feciorii lui ajunseseră, din atâta avere: unul slujbaș la isprăvnicie și altul la cotigele vorniciei, hai? Unde îs banii, moșiele? La dracu, că au fost câștigate fără sudoare, iar *Parizurie* și *Vi-eana* le-o dat de hac, iar moșiele le țin armenii și jidanii.

„N-ai auzit cum ne-o luat moșia? —

Pe nimic, pe cafele și pe cumătrii și nunți. Chemà satul la el și poftea pe oameni pe canapele și divanuri și le dădea cafele și ciubuc. Apoi; îi tot lua cu vorba, și așa îi luà el de bine, așa de mios, că era omu în stare să-și dăie și cămeșa — să se vândă în iar-maroc ca pe vite,

„Și, așa, ci-că, bunicii noștri dădeau câte o sforcică. Și tot au dat și au dat. Până într'o zi, țăranii au rămas fără pământ: ba că își mărită o fată, ba își însoară un flăcău. Și țăranu prost, credea că dacă îl poștește boeru la masa lui, apoi are să-l ție în cărcă o vecinicie; iar când s'au dus la el la nevoile lor, i-o dat afară frumușel. Apoi o împărțit moșiele feciorilor, iar partea ce și'o păstrase și casele dela Tâmpeschi, le-o vândut unui jidov și, într'o noapte, de frica țăranilor, s'o pregătit de fugă, și țăranii l-au zapsit și l-au ajuns la o fântâna din hatul satului și el s'o asvârlit cu tot cu bani în fântână, și o zis: „Dela dracu ați venit, ai lui să fiți.“

„L-au scos tot sdrobit doar cu o leacă de suflet în el numai, și atâta o putut spune: că banii îs în fântână, și și-o dat sufletul. Au căutat țăranii toată fântâna și mai ba să dăie de un ban; dar nici apă de atunci n'o mai scos nimeni din tr'ansa. Și ce apă bună zice că eră, tămăduitoare! Zicea că o fost făcută de un pustnic bătrân, da' cu înecu lui Ciurea, și-o pierdut daru. Așa că bani îs la dracu, pe dracu cela, care o luat banii boerului, să-l prinzi și să nu-l lași până nu ți-o da. Hei, da' cine să aibă norocul cela!“

Vorbele omului i-au sfredelit sufletul

lui Durduc, da' amù nu mai avea grija asta, ci cum să-și facă capu cum o fost.

Și o mai trecut un an, de-abea purtându-și bostanul de greu. Și cine știe cât l-ar fi purtat, dacă nu ar fi văzut iar în noaptea de Paști cerurile deschise, să ceară lui Dumnezeu să-i facă capul la loc.

Dar, așa, se vede că o fost ursit și omul nostru: că dacă nu i-o fost scris să-i cadă din cer o bărbânță cu galbeni, dar o fost s'o capete vânzându-și mai întâiu, ce avea mai scump — sufletul.

O trecut vreme dela asta. Durduc scăpat iar la cap sănătos, amù nu visa decât banii boerului.

El știà fântâna aceea. Dar era amù dărăpănată, străjuită doar de o cruce de piatră căzută, și astupată cu crengi și cu pietroaie că nu era harnic nimeni să le dăie la o parte. Nimeni nu mai da pe acolo, că eșia nu miros urât și oamenii stârniseră că în fiecare noapte ies doi berbeci și se bat cap în cap, ba, că vine și sufletul boierului în noaptea de Sf. Andrei, de face horă cu dracii și strigoiî împrejurul fântânii.

„Apoi, tot acolo, trebuie să fie banii,“ își zise el după multe nopți de gânduri.

Era, amù, într'o noapte de vară, lună ca ziua, lui Durduc nici noaptea asta nu-i ticni, și așa spre miezul nopții, când și

câinii dormeau, ca mânat de cineva, se scoală, își ia o casmă și un fânar cu lumânare de seu în el, și, făcându-și câteva cruci, o porni spre fântână. Era tocmai ceasul potrivit, când doar numai apa se auzea borborosind în pâraul Buciumeni; în vremea când, ci-că, es încoronorați la șotii și nelegiuri. Cu toate astea îi era tare frică, dar ajunse acolo, și cu toate că-i dădù și un fior prin spate, se uită la fântână, se sucì și cătă să urnească un bolohan de pe ea, pace! Atunci, se gândi, s'o sape pe delături, să facă o gaură și să intre. Intr'o noapte nu nădăjduia el să gătească, dar măcar să înceapă.

Însă, abghea o ridicat cazmaua și când o lăsă, un zuruit i se părù că aude de sub pământ și, nu mult, ce să vedeți d-voastră, vede venind înspre el o trăsură și așa pocnea unul din bici, de credeai că-s urătorii la Sf. Vasile.

Aici Durduc mai s'o radă, dar să se mai urnească din loc, pace, pe când trăsură se apropie și ce să vezi? în ea un boer, pe capră vizitiu, fecior, și boerul cela era îmbrăcat ca boerii din vremea veche și cu barba până la brâu și trăgea din ciubuc nevoie mare și grăi:

— Ce faci aice, sapi, hai? Dar banii ăștia nu știi că sunt ai mei?

— Da, îi dă Durduc, da' cine ești 'mneata, mă rog? De unde știi?

— Cine sânt, ce treabă ai, destul atâta că aice ești pe moșia mea.

— Ba am să-i ieu, răspunse el înfiorat; îi sap, că-s sărac și cu o casă de *copchii*, și se uită la boier cu neâncredere și cu bănuială dacă nu tocmai are în fața lui știma boierului Ciurea.

— Și, vrei să-i ai, hai?

— Vreau! a răspuns el.

— Uite ce? hai până la mine acasă, și om face un zapis, un înscris, și lasă pe mine: că te pricopsesc de nu-ți mai trebuesc comori. Alminteri nu mai ești om".

Și *ghietul*, de voe de nevoe, i s'o părut că se sue și pleacă cu trăsura spre Tâmpeschi, unde-s căzărmile cele pustii din preajma țintirimului. Durduc știa că zidnrile mai sunt de ele. Da' acolo, ce să vezi de data asta, minune: *lămbi* aprinse, slugi ca acele, lăutari, chiolhan, danț, joc de cărți, mese.

— Măi! și-o zis el, da' asta încă e una; când s'au prefăcut curțile astea?

Și trăsura se oprî, boerul suî scările, îl duse într'o odae unde era numai mese și bucate și lume, boieri și cucoane, din lumea veche, care jucau, și cântau, și le cântau muzicanți cu coarne și

cozi și negri ca vaxul. Aici Durduc părea că visează; lumea ceea nu erau de cât draci și drăcoace care l-au și luat la joc și zaiefet. Apoi, pe la cântatul cocoșului, boierul l-o dus în altă odaie unde era un fel de canțelarie, și, aice, dânsul scoase o hârtie, scrise, scrise și îl puse pe Durduc să pue degetul. După asta o făcut zapisul boț și l-o înghițit. Când deodată și auzi cântatul cucușului: o pocnitură strașnică de biciu, afară, un uruit de trăsură și omul nu o mai știut nimic.

A doua zi de dimineață, Durduc se trezi într'un zemnic din căzărmurile cele pustii și țipenie de om în juru-i; se frecă la ochi nedumerit și se întrebă:

— Măi, da' ce caut eu aici?

Soarele era aproape de nămezi. Oamenii de când ieșiseră la seceriș și el acolo.

— Numai că dracu o fost, își zise el: dar nu-și aducea aminte de nimic și se întrebă; dela fântâna părăsită ce o căutat la căzărmi.

Dar zemnicul cela se lungea în o hrubă care ducea undeva departe și hruba ceea era naltă. Se mai frecă mirat la ochi. O lumină străbătea, nu știu de unde, în hrubă, o luă pe ea să iasă afară, când colo, vede o ușă de lemn groasă, o împinge, și, ce să vezi: oase întregi de oameni

claie peste grămadă, în o amestecătură de cuțite și săbii, și pungi pline de bani, crăpate și pietre scumpe risipite.

La asta, Durduc o vrut și el să ieie o pungă de bani, da' când îi plesni unul, așa, din văzduh, un pumn, zice că o înebunit și o luat-o la fugă prin hrubă până se văzù undeva afară, în câmp, departe de cazărmi.

Și amù zice că-s bani acolo, da' hruba la intrare e năruită. Acolo, zice că, niște haiduci aveau tainița lor, și o fost prinși de turci pe când împărțeau prăzile și, s'o apucat la bătae, până au fost uciși toți turcii, și deatunci fie care noapte se scoală, se apucă la bătaie până la cântatu coșului, apoi cazărmile se fac iar curți mari și iar joacă draci cu drăcoaițele în ele.

Insă când ajunse în sat, ce să vezi? zarvă: Un boer străin venise și împrăștiese vorba că el e un strănepot de-a boierului Ciurea și că vrea să facă milostenie: să curețe fântâna ceea veche, părăsită, că așa o găsit în un testament lăsat de răsbunică-său Ciurea, să nu facă alt bine mai mare, decât să curețe fântâna ceea părăsită, ba mai mult află că boerul o tras chiar la el în gazdă.

În adevăr, în patul în care dormea, găsi un boer cu barba mare. După cătătura ochilor par'că îl cunoștea și

nu-și amintea bine. Dar se bucură: „Dacă o tras boerul la dânsul, tot e un noroc; mai mult că copchii lui se jucau cu bani de aur“. Nu zise nimic, decât întrebă femeia cum s'o făcut de o tras boerul la dânsul.

Și dânsa i-o răspuns că, aproape de miezul nopții, numai s'o pomenit cu o trăsură și un bocănit în geam și o strigat-o pe nume și o cerut salaș, spunându-i pentru ce o venit. Asta îl bucură și mai mult, că știa că n'are să fie de degeaba. Dar sufletul lui era tare leșiet de ce văzuse și pățise.

Chiar în ziua ceea boerul se sculă, se îmbracă și se duse la popa, la vornic și o dat bani să curețe fântâna ceea veche dela marginea satului, spunând că, de or găsi o comoară să facă cu banii ceia o biserică. A doua zi, când se trezi omul, boerul nu mai era, și nu s'o mai văzut nici până azi, iar când să iasă afară se împiedică, la prag de ceva sunător și Durduc ridică o pungă cu bani de aur, iar pe pungă, care era de piele lucrată cu meșteșug și flori, scris «Ciurea». Bucuria lui n'o fost proastă, dar mirare, unde-i boerul? Întrebă pe femei, dar nu află nimic. Dar, cum puse mâna pe pungă, par'că numai era cel dinainte: Par'că i se schimbaseră mințile.

toate grijile și nevoile îi pieriră și i se părù că e cineva lângă dânsul și stă să-i fure banii. Repede o dosì și o băgă în o traistă și o pitì în șură, în niște paie, pândind-o toată ziua să nu i-o fure cineva. Apoi, peste noapte, fără știrea femeii o îngropă în grădină. Și era lună când îngropă banii și umbra lui se mișcă odată cu dânsul și i se părù că și dânsa îi cere bani și repede astupă groapa cu pământ. Și o sete de a strânge bani se sălășlui din ceasul acela într'ânsul, și ca atunci nu se văzuse mai sărac, iar a doua zi, des de dimineață, când se sculă, cea dintâiu grijă, o fost să vadă dacă n'o umblat cineva la sacul cu bani; iar când venì în casă grăi:

— „Măi *fumeie*, cum avem să ne pri-copsim noi, când ce câștigăm dăm pe gură și pe îmbrăcăminte?“

Femeia se uită la dânsul mirată: Nu cumva o înebuit? Dar omul urmă: „Bunăoară: mămăliga ce o facem noi, e prea mare, să faci una mai mititică și să ajungă pe mai multe zile, și banii să-i chivernisim. Și de ce când vine vreun sărac, alergi îndată cu căușul cu făină la el, ci mai bine îi zi:

— „Iartă moșule, altă dată!“ Și altă dată aista, poate la o lună odată să-i dai o mână de făină, și nici atunci, că vezi,

câteva mâni de făină fac o mămăligă“.

— Măi omule, îi dă femeea, nu cumva ești tu nebun?

— „Ba nici de cum. Dacă îți place, mănâncă azi tot și mâine stai cu dinții la stele. Eu n'am bani, ați auzit voi că n'am bani, și se uită spăriet la copchii și nevastă, nu cumva unul l-o zărit unde o pus traista. N'am, urmă el, și să știi că de azi înainte, am să dau tot cu măsură, tot“. Și îi erau așa de dragi banii, că de-ar fi putut toată lumea asta ar fi prefăcut-o într'un boț de aur și ar fi pus'o în sac.

Așa o dusă nu știu cât, da' în casă la dânsul era foc: nevasta slăbise, copchii par'că erau sculați de pe friguri, că veșnic le drămuia pe toate și strigă într'una:

— „N'am bani, n'am bani! Luați cu chiverniseală din sacul cu făină. Da', tu ce ai băgat îmbucătura prea mare în gură? strigă la câte un băiet de rămănea săracul cu pâinea în gât, mirat. „Cepușoară! Cepușoară! că-i bună, da' și aceea cu chibzueală, că nu-s bani nu-s. Mai mâncați și mămăligă goală“. Iar săraca femeie se uită la dânsul înfocată. Totuși, dela o vreme, își dădù și ea cu gândul: «De, poate vrea să-și facă vre-un car, ceva». Și așa zilnic: ba

de pe muncă, ba de pe chiverniseală, strângea ce strângea și punea în traista blestemată. Și cu toate astea, inima câte odată, îi spunea să nu pue; simțea că face un păcat, și nu se putea stăpâni, că par'că o putere îl împingea și un glas îi spunea:

— Pune în traistă!

Și pașii lui, fără voe, se îndreptau spre traista cu bani și-i mărea numărul.

Ajunsesese la atâta sgârcenie, că copchii în ziua de Paști, mâncară mămăligă cu ceapă și banii în traistă creșteau, iar oamenii se minunau ce-i de capul omului istuia, că la crâșmă nu-l vedeau, beat, nu: ce face cu puținul lui câșlig?

Și dacă ar fi fost numai păcatul ăsta, da' nici la biserică, nu putea să se ducă, că de câte ori voiă să se pornească, par'că'i legă cineva niște pietre de moară de picioare, așa nu se putea urni, și o ciudă pe cele sfinte se nășteă într'ânsul și glasul necurat lăuntric ce se sălăsluise în el, îi vorbea:

— „Ce să dai la popi? Ce să te închini? Mergi de vezi de nu ți-a luat cineva banii“.

Și mergea și cercetă dacă nu i-a șterpelit cineva sacul. Atâta cât auzea de un praznic, eră cu leaota de plozi, acolo,

și mâncau, că a doua oară nu-l mai poșteà nimeni la masă.

Intr'o zi, îi spuse un frate de-al lui:

— Măi omule, ce ți-e de cap, că mă faci de rîs,

Iar el prinse să se caine:

— «Dacă n'am, tăicuțule, n'am. Iacă n'am». Și cătă cu ochi ispititori la frate-său: «Nu cumva știe că are bani?»

De la o vreme nici la praznice nu-l mai chemà nimeni; că dacă nu 'l vedea nici la biserică, nici nu-l vedea închinându-se, o prins oamenii a vorbi, că s'o dat în păgânie.

Și o trecut vreme dela asta. El făcuse nu știu cât bănet; îi mai trebuia, amù, o parà să îndeplinasca o sumă oarecare și nu găsià nici de lucru, că-l luase lumea la ochi, că ar fi neam cu Ucigă-l-toaca.

Dar iată veni și vremea să se curețe fântâna cea părăsită, după vorba boerului strein care o lăsat bani la popa. Și pe loc adunară piatră și fântânari și la lucru. Inșă, să vedeți drăcie, cum intră unul din fântânari înăuntru, și scutură fringhia, strigând să-l scoată afară că se înăbușe și îl și podidi sângele. Se băgă al doilea, tot așa, al treilea se lipsi. Toți oamenii din sat s'au pârindat și tot așa au pătimit.

«Numai că e duh necurat», își dădură toți cu mintea, și chemară preotul să citească niște molifte; însă abghea *ghietul* preot prinse a slujî și cartea îi și sări de o poștă din mână.

Mai rămăsese omul cel sgârcit să intre în fântână.

— Măi, își ziseră oamenii îndârjiți, tu tot ești prieten cu Ucigă-l-toaca, ia vezi, poate să ai mai mult noroc ca noi.

— Bine, îi răspunse dânsul, mă bag, da'uite ce e: îmi trebuie o pară, numai-decât amû; dacă mi-o dați intru, nu, nu, și să mă primiți iar între voi.

— Numai o pară îți trebuie? răspunseră și repede se scotocî unul în pungă și îi dădu paraua.

Dar nu apucă sgârcitul să umple o găleată de moloz, din fântână, că numai se făcû un zgomot ca de clopot înăuntru și molozul forfotî, în cât sătenii cu popă cu tot, o luară la fugă făcându-și cruce ca de naiba, și deodată omul cu ciutură cu tot, se văzû isbit afară ca o broască și plin de sânge.

Când s'o trezit eră noapte; tocmai atunci o geană se arătă la răsărit ca un ochiu încruntat. încât toate se luminară în roșu: răsărea luna; iar când se boldî în sus, văzû că spre el stă aplecat un boer bătrân, bărbos, îmbrăcat după moda

veche și îl privia cu ochii sgâiți. Răsăritul lunii îi dă o înfățișare de aramă; iar cu cât se ridică făclia nopței mai sus, cu atât chipul boerului i se lămură mai bine în mintea lui, și Durduc cunoscu în el pe boerul cu care făcuse zăpăsul și îi lăsase punga afurisită.

Atunci par'că se luminează și își zise:

— Ia amă văd că aista e dracu.

Și o ciudă ascunsă se născu în el și o putere sfântă, și o îndrăzneală par'că îi întări sufletul, și deși cu frică, și cu groază, întinse numai mâna și îl apucă pe ciocoiu de barbă și îl ținu strâns.

— Lasă-mă, îi vorbi bărbosul liniștit, pironindu-l cu niște ochi, ce se schimbau fețe-fețe: când roșii ca și cărbunele, când galbeni ca de mătă, când albi ca de *steclă*.

Dar omul, de și îi clănțăneau dinții de frică, nu se dădu biruit și grăi:

— «In numele Tatălui și al Fiului și al sfântului Duh, amin»; nu te las, afurisitule, până nu mi-i da zăpăsul.

— Nu fii prost, îi grăi boerul liniștit; faci copchilării.

— Nu, nu, îi răspunse omul, m'ai înșelat, mi-ai dat niște bani afurisiți, de cari nu ma mai pot folosi de dânșii; îmi șed copchiii morți de foame, goi; eu rupt și negru, nevasta tot așa, și nu pot

să ieu un ban din sac de când am pus pungă blestemată cu banii lui Ciurea, ba ce muncesc tot acolo pun; la biserică nu mă pot duce, milostenii nu pot face că am și eu părinți morți. Nu, nu; amute am și eu în mână, scoate zăpăsul, că de nu, aici ți-i sfârșitul.

— Nu-l mai am, grăi boerul; șade sub talpa iadului, la Tata Scaraoțchi, sub scaun.

— Nu-l ai, nu-ți dau nici eu, drumul, îi răspunse Durduc... Am să te țin și eu; până măcar de mi s'ar uscă mâinile și până când Tata Scaraoțchi nu s-a îndurà și l-a trimite.

Ce să facă afurisitul? Erà în laba voinică a românului.

— Apoi, să'mi dai voe să mă duc să-l caut, îi mai grăi bărbosul.

— Haida de; îi dădù Durduc cu amărăciune, dar prost mă crezi? Lasă că te știu eu, cucoane, cine ești amute. Te-am văzut eu, câte parale îți face pielea. Dă-mi-l, că de nu, te țin aice până or cântă cucoșii.

La vorba asta boerul se înfioră. Se mai strâmbă odată la Durduc, dar văzând că omul, deși dârdia ca de friguri de frică, nu-l slăbește, băgă mâna încet sub limbă și scoate o hârtie mototol, pe care desfăcând-o, o întinde lui Durduc. Atunci el, puind un picior pe barba

demonului și desfăcù înscrisu. Carte o leacă cunoștea, după slova veche, că învățase la vestitul dascăl Ion de la Oprișeni, în tinda bisericeii, cum erà pe atunci școala. Cercetă el, cercetă, citi cuprinsul, dar nu înțelese că era cu slovă *letinească*, dar o cunoscut că erà zapisul după pecetea roșie, și după semnul de cerneală unde pusese el degetul.

— Amù lasă-mă, îi vorbì boerul.

— Na, amù, tot în numele Tatălui și al Fiului și al sfântului Duh, îți poruncesc, afurisitele, să-mi spui ce ai scris aicea ?

— Ce-am scris, îi răspunse bărbosul, să te duci la popa satului, că numai el știe slova asta.

— „Și încă un lucru, îi vorbì Durduc : Fântâna asta trebuie curățită și sființită, să beie creștinii apă, ca odată ; să faci bine să nu te mai prind pe aicea. Să te duci unde o dus mutul roata și surdul iapa, că de nu te legi și la asta, nu mai ajungi la miezul nopții să-ți spui isprăvile tale lui Scaraoțchi.“ Da' mai întâi, zice că l'o întrebă Durduc : „și să-mi spui cum de-ai pus tu stăpânire pe locurile astea, și ce ai căutat în sat, să ne amăgești ca să curățim fântâna ?“

— Apoi eu îs cumnat cu Scaraoțchi, îi răspunde demonul.

Eu cutreer tot pământul, odată sunt în mii și mii de locuri, smulg câte o mână de păr din coadă și când o asvârl, fiecare păr are puterea și mintea uni drac și face ce voiu eu. Am moșii și locuri care sunt ale mele: fântâni părăsite, sorburi prin iazuri, de cari nu-i harnic niminea. Iar cine șăde pe locurile mele acela nu e om în veci: procopsit nu mai e cât veleatul, vecinic e în sfadă cu nevasta și copchii, prinde toate darurile rele până ajunge de se omoară, și chiar omoară pe alții.

Fântâna asta e a mea și satul vostru e al meu. De aceea ați și sărăcit așa, că oricine ar face ceva pe locurile mele, tot se strică, tot se dărâmă. Mai bine mi-ai dà drumul și ai spune la oameni să se cam mute de pe aicea, că moșia am cumpărat-o cu o mie de suflete de creștini dela moșu-meu Antaferțe scriitorul păcatelor omenești, care a povățuit pe Ciurea să ieie pământ cu înșelătorie dela oameni și să-l vândă lui Canta. Iar dacă v'am amăgit să curățiți fântâna, am vrut să vă fac să nu vă mai gândiți la asta nici o dată.

— Nu știu zău, a zis Durduc, îi fi având drept, că ești stăpân, dar eu tare aș vreă, cum am spus, să te cam mărginești de pe aicea, că amù am eu treabă.

M'ai supărat atât, încât nu știu ce să mai fac cu tine. Te duci ori ba?

— Vai de mine și de mine! prinse a se jelui boerul; dar ce vrei să fac? Și deodată mai făcù o cercare, doar l-o spăimântà pe om: s'o sgârcit, mic, mic, de par'că ar fi fost o gumă umflată, până o ajuns ca un șoarece la trup și ducând gura la ureche și încrucișind ochii se strâmbă la om.

Asta îl înfiorà așa de stașnic pe român, că i se sbârli părul ca țepii la ariciu, îi veni să strige de groază și mai-mai să-i dăie drumul, dar pe dată ceva sfânt, îi întări viața în el, îi limpezì mintea și gândul de a mântui locurile cele de un necurat îi veniră la loc și îi grăi:

— Vra să zică, nu te duci? Și îl strânse așa de tare de barbă, încât demonul prinse a răcnì:

— Valeu! Mă duc! Mă duc!

— Da' să nu mai vii pe aicea, că de te-oiu mai prinde, teafăr nu scapi. Am eu dar, așa dela Dumnezeu să te gâtui. Și hai!...

Și învârtind ciuful de barbă cu capul de om și trupul de un deget de câteva ori, și când mi-l izbì de ghizdele, țâșniră numai scânteii și capul cu barbă își și luă sborul, când vâjâind și pocnind, când scheunând și miorlâind, spre ca-

zărmile cele pustii, învălit de o pară ca de foc.

La asta, lui Durduc, zice-că, par'că i se luă o pierdea de pe ochi, par'că pieri ceva rău din sufletul său; par'că îi fugi ceva greu din *schinare*, par'că cerul era mai senin și luna mai luminoasă, iar stelele ce cădeau păreau picuri de foc, de aur, de la stele, ca de la niște lumânări; iar în mijlocul cerului par'că vedeă pe Maica-Precista, ca în icoana împărăteasă de pe altarul bisericii noastre de la Oprișeni, ce par'că umbreă lumea, și pe el așisderea, că 'l uimî și, plin de evlavie care se și revarsă în torente din inima lui de creștin, *chică* cu capul în țărână și spăimântat de cele ce văzuse, grăi: „Doamne, Doamne iartă-mă! Doamne miluește-ne!“ — «Scoală, par'că ia zis un glas din necunoscut, un glas dulce, prietenos, scoală! D-zeu te-o și iertat, și te-o mântuit de rău. Mergi în sat și ascultă de îndemnul bun al sufletului tău».

La asta, se și scoală, par'că, mai îmblânzit în sufletul său, și gândi:

«Așa am să fac: mă duc să ieu banii din traistă, și la preot să spun tot. Apoi spovedit și precestit, am să mă apuc să curăț fântâna asta, și s'o pun la în-

demâna oamenilor și a vitelor și a drumeților, să se răcorească cu apa ei.

Și făcându-și cruce, închinându-se, o porni spre sat.

Tocmai atunci auzi cocoșii, unu din marginea satului; apoi altul îi răspunse din altă margine de sat; apoi altu din mijlocul satului, iar până să ajungă acasă i se împuie urechile de atâtea cucuriguri și vestiri de mântuirea somnului și ieșirea omului de țară la munca lui.

Cerul la răsărit se luminează iar luna trecută de amiază, se albă ca o față fără sânge, iar stelele cele mai luminoase par'că păliră, un cărbune alb, se arată spre răsărit: eră luceafărul de dimineața. O răcoare dulce îi învioră fața și îi strânse sudoarea pe spatele lui, isvorâtă din groaza ce trăsesese. «Deamù grăi el, numi pasă, că au cântat cocoșii; dracii s'au dus și dânșii să doarmă, că destul și-au făcut de cap de la asfințitul soarelui.

Cum ajunge, repede se duce la bani, dar, când colo, ia punga, dacă ai de unde: în traistă era doar o bucată de cărbune de baltă, și numai banii ce-i strânsese el, cu sgârcenie și osândă, erau în ființă.

— «Ptiu, drace, făcù dânșul, d'apoi asta? Și scotoci, întoarse traista și pe dos

și pe față, caută bine în locul unde o pusese: „Doar nu și-o bătut dracujoc de mine, și aice, ori mi i-a luat cineva?”

Și se înfierbântă omul, și se înfioră de scârbă. Se duse în casă, plin de gânduri, de ciudă, de prepuneri: Mă rog ca omu care e păgubit de un lucru de preț și care musai îi trebuie. „Cine o știut unde am pus eu traista? Cum m'o pândit: vecinul din dreapta, din stânga, ori nevastă-mea.”

— Tu! făcu, el, scuturând-o, din somn.

— Ce-ți este? — întrebă ea.

— Cine o umblat la strânsura mea.

— Care strânsură?

— Te faci că nu știi?... Hai?...

— Ce-i omule, ce strânsură, Da'să mă trăznească unul D-zeu, dacă știu ceva.

— Măi *fumeie*, ascultă, nu prujî: îmi lipsește o geantă cu bani.

— Geantă cu bani? Da' de unde ai avut tu vre-o dată bani, și încă în genți, să mai ai și azi?

— Măi, *fumeie*, nu săguî, că fac moarte de om; uite ce am găsit în locul ei, și scoase cărbunele de apă.

— Dar, spune-mi, și mie, cum și de unde vin toate astea?

— Măi *fumeie*, știi tu de boierul cela care a mas la noi, și o *chierit* așa, netamnesam?

— Știu... Bine! Bine! Dar ce e cu asta?... Boierul cela, bre, omule, mie nu mi se pare că o fost curat, că o dat niște grițai băieților noștri, și cum o chierit el, s-o văzut și băieții fără pară. Am vrut să-ți spun atunci, dar m'am temut să nu te mânii pe copchii că au prăpădit banii.

— Curat, ne curat, în urma lui am găsit în prag o geantă cu bani.

— Și ce ai făcut cu ea?

— Am băgat-o în o traistă, și am ascuns-o bine.

— Ara, făcù nevasta lui Durduc; apoi de atuncea, te-ai stricat tu la minte, că numai dădeai un ban în casă, și strigai economie și chiverniseală unde erau dați de Ucigă-l-toaca.

— Și, eu cred, îi dă omu, că numai așa că așa o fost: eră banii necuratului, că nu puteam să mă folosesc de dâșii, că așa erau ei meniți, da' după cum știu eu, el mi-o dat tocmai punga cu banii lui Ciurea, pe care i-o asvârlit, când l-au prins oamenii, în fântâna cea părăsită, de la hatul satului dinspre Rădășeni.

— Măi, omule, tu ești nebun. Cine putea scoate punga din fântână să ți-o dăie ție.

— Dracu?

— «Necuratul, zici?... Atunci, măi bărbate, punga ceia e tot în fântână, că duh n-o poate scoate, dar boierul cela, ce o fost la noi, eu cred, că numai om nu erà, că prea o cherit, așa, și nu s'o mai văzut; și cărbunele ista eu l-am adus tocmai atunci, înainte de a pleca boierul, din malul pârâului Buciumeni, unde m'am dus să ieu niște humă, că-mi trebuia să muruesc *gura* cuptorului și l'am adus acasă; că zice că-i bun de leac, de afumat, în casă la boale; iar necuratul care se legase de tine — ce-i fi făcut tu, ce blestem s'o legat de capul tău, — te-o chiorât să crezi, că e o pungă cu bani, și așa ai pus-o în traistă și ai și căpătat dragoste de bani de ai căzut în patima sgârceniei, ca mulți alții.

Ascultă mă de mine, punga lui Ciurea tot în fântână o rămas, dar ca să n-o mai scoată nimeni, să nu rânească nimeni fântâna, te-o chiorât pe tine, să n'o mai cauți, cum ți-o fost gându“.

— Măi nevestă drept este, eu mi-am dat sufletul dracului, da' amu is luminat de el; am scăpat și uite cum o fost, dar să nu spui la nimene, îi dă omu.“

Și Durduc prinse a spune, din fir-à-fir, toată tărășenia, cum a fost, adăogând: «Să nu mă spui la oameni, că deși o fost vorba să mă primească între dânșii,

iar, când m'am legat să intru în fântână, da' ei tot au să creadă că încă am cumătrie cu necuratul, ba mă și pot da afară din sat și apoi, m'ar crede că-s și nebun, și m'ar duce la bolniță, la Golia, ori la Mănăstirea Neamțului.

Măi fumeie, să aprinzi candela de amù, că mi-am pus în gând, să mă spovedesc să mă pricestuiesc, să curăț apoi fântâna. Și de-oi găsi geanta înlăuntru, atunci oi zice și eu că numai Necuratul o fost și m'o amăgit, iar de n'oi găsi-o, atunci curat că mi-o făcut cineva șotia: In răs o pus în loc de geantă un cărbune de apă, de mâl și mi-o sfeteresit banii. Atunci să știi că înebunesc, ori îmi fac o seamă, ceva.

— Măi omule, eu zic, să nu ne lăsăm, așa, să mergem la niscai-va gâcitori, vrăjitori, să ne spună.

— Ba, eu, măi fumeie, nu mă duc la nici un vrăjitor; că mai toți au spiriduș — lucrul dracului, și unii poate, se știu cu necuratul dela fântâna, cu care făcui zăpăsul, și mai rău îmi încurcă treaba, dar eu, vreau singur să pun mâna pe pungă de amù, că pe zăpăsi am pus, îl am la mine în curea, dar nu-l scot, că mă tem că a fi vre-o codiță de-a dracului și a fugi“.

Și omu ieșind din nou din casă, aduse

traista și vărsând banii pe masă, prinse a număra tot ce strânsese calicindu-se și poprindu-și și copchii dela mâncare. Și puse galbeni la galbeni, lire turcești la lire, sorocoveți la sorocoveți, irmilici la irmilici, groși la groși, și tot așa.

Apoi după aceea, luă din toate, și le dete femeiei:

«Na, și fă ce vrei cu ele, îmbracă-ți băieții, pe tine, fă o leacă de mâncare mai bună, că ia amù m'o luminat Cel-de-sus. Amù par'că aş bea și aş mânca numai, dar n'o fac până n'oi mântul toate. Și amù rămâi cu bine că eu am treabă“.

Și, în adevăr, Durduc o și plecă la Mânăstire la Neamț, unde zice că era un călugăr bătrân tare și care numai el scria cărți sfinte împotriva duhurilor rele și de unde după o săptămână se și întoarse cu Sf. Epistolie a Domnului Isus Hristos, și Visul Maicei-Domnului, și Minunile Sf. Sisoie scrise de călugărul iscusit, și cu smirnă și tămâie și cu mir sfințit, și cu acatiste și sărindare date, și cu deslegări și citiri de paza puterei ne-curatului, și nu erà noapte să nu se ducă să afume fântâna.

Amù, omul se simțea puternic, plin de iertare dumnezească. Apoi se duse la târg la Baia unde intră în vorbă cu

doi fântânari de meserie, și încet încet, intră cu dânșii și în taină despre comoara lui Ciurea, că dacă o găsesc, împart frățeste.

Când auziră, ceia se și prinseră și o porniră cu căngi, cu frânghi, cu ciubere, cu tot ce trebuie pentru curățit o fântână.

După asta el se duse la Vornic, și la Preot și îi spuse, că el o adus oameni să curățe fântâna, dar că nimenea să nu se apropie de locul cela, că poate pătimî cine știe ce, după cum pătimiseră și ceia din rândul trecut.

Și iar, așa, într'o seară cu lună, pe când dormea și vântul, Durduc și cu fântânarii și alți oameni aduși de el, cu ruguri de tămâie, cu fanare și opaițe aprinse, cercetară fântâna din nou.

Fântânarii știind cum să ieie lucrurile, și căutară să vadă, care e pricina duhoarei din lăuntru, și ce să vedeți, scoaseră cu căngile, mai întâiu un câne mort, niște cioare, apoi niște mâțe moarte, un copchil mort, aruncat se vede de o mamă nelegiuită, ori de vre-o fată cu fața curată și cinstea pătată... Mă rog, lumea era și atunci, ca azi, -- dar și povestea e cu sute de ani în urmă.

Însă, se vede că, pe atunci, dracu eră mai învățat de cât oamenii și se arată și între oameni, iar ci-că, de aceia

azi, nu se mai văd printre oameni, că omu e azi mai drac de cât toți demonii, iar dracului ie rușine și frică să se arate în chip de om, ca odată, căci cu născocirile și fără de legile lui a întrecut omul de azi. și pe tatu dracilor.

Iar într'o doară, când mai trăseseră fântânarii cu cangea, dădură de ceva, de o curea, așa ceva: și când colo, ce să vezi, la suprafață, Sfinte, o geantă, grea, la fel cu ceea, care-i lăsase lui Durduc, boierul, și pe dânsa lipit o tăbliță cu numele lui „Ciurea“ Când o trântiră, sună a bani.

Pii! ceia cercară s'o deschidă, pace! Dar când puse Durduc mâna, geanta s'o și deschis, și, Doamne, galbeni, numai aur lucitor, — și nimic mai mult.

Fântânarii toți cu gura pe dânsul:

— „Mai, să ne dai și nouă“.

În zadar Durduc le arată că-s bani blestemati și le spuse toată pătărania. Ei; că de nu le dă și lor, acolo îi fac sfârșitul.

Atunci el le-o grăit:

— „De, atunci luați și d-voastră“.

Însă când să pue mâna pe bani, de odată, din senin, se și pomeni fiecare cu câte un pum sdravăn în piept, de s'au dus lacomii de trei prăjini peste cap.

— Cum vra să zică, se răsătiră ei, ne și bați?

Și gata să-l înșface pe om. Da' atunci alți pumnii le veniră din necunoscut, că au apucat-o ceia la goană, închinându-se și stupind, lăsând și fântână și tot.

Și o rămas omul și cu bani și cu fântâna îngrijită. Nu-i vorbă, văzând el că le vin celora brânci așa din văzduh, l-o cam apucat și pe dânsul grija și, s'o dat de oparte, nu cumva să se pomenească și el cu o aghiazmueală. Dar văzând că nu-i nimic, aprinse iar tămâe și apropiindu-se de bani, îi băgă în traistă, și legându-i bine băerile, o porni spre casă.

Amu vedeă și el bine că are bani și nu amăgeli, și-o ascunse în podul șurei. dând poruncă femeii până Duminică să fie cămeșile lui și ale băeților gata, *cărchite* și spălate. Apoi se duse la preot și spuse tot fără să pomenească de bani.

Dar atâta o fost, că fântânarii au și umplut lumea, cu pățania lor, până departe; mai ales satul lui fierbea, iar când îl vedeau pe ulițele satului, până și cei mai bătrâni oameni se ascundeau închinându-se și zăvorând ușile la case, și strigau: «Fugiți că vine Durduc cu Necuratu lui!»

Și se brodi că Dumineca ceea să fie o zi frumoasă, dar cu câțiva nori pe cer, așa că slujba se făcù tot în șura din sat.

Durduc se sculă dimineața, se duse

la târg, își luă o lumânare și, schimbat și el și copchiii cu cămeși albe și spălați, o porniră la locul de rugăciune și cu traista de bani în spate.

Oamenii s'o apuce la goană, când îl zăriră. Noroc de preot că-i oprî:

— „N'o luați așa oameni buni, că d-voastră ziceți că-i așa și pe dincolo, da' Dumnezeu știe ce are omul în sufletul lui. Lăsați-l că eu știu ce are, și apoi îl văd că vine tare blajin, ba și cu o lumânare în mână și nu știu ce mai are și în traistă. Vrea să ne spuie el ceva, nu vine el pocăit degeaba. Primiți-l măcar la urmă, că demonul după ce toacă de leturghie, nu poate avea nici o putere asupra noastră.“

II

Cu toate astea, nimănui nu-i eră min-tea la slujbă, ci fiecare se gândea cum s'o radă mai repede la un adică; și zarva crescû și crucile și mătâniile din ce în ce se îmulțeau. Mai cu seamă femeile:

— Uită-lă-i tu! Uită-lă-i ici cu băeții.
«Ptiu, ucigă-l toaca!»

Când l-au văzut la spatele lor, li s'o înfiorat sângele și se sfătuiau:

— *Aracu-n* de mine, hai să fugim.

— Da' stați pe loc, femeilor, le vorbi și preoteasa, și alți oameni mai tari de *hire*, care erau acolo, ce vă copchilăriți? Vorba părintelui, chiar de ar fi ceva, după leturghie nu vă poate face nici un rău, și-apoi necurațul unde se pomenește să stăie în timpul slujbei leturghiei cu oamenii, căci cum aude: «Cei chemați ieșiți», și pleznește fierea în el.

Și numai cu asta lumea s'o liniștit. Totuși una, mătușa Gahița lui Miron, grăi:

— Și-a fi luat pe seamă, dragul mătușei, de cele pătimite la fântâna părăsită.

— Da' cu fântâna ceea, ce e? întrebă Ilincuța lui Barabulă, o nevestică de curând măritată.

— Ce să *hie*, îi răspunse alta, Anica Turcului, o femeie în vârstă, cu un ochiu la slănină și cu altul la făină; lumea nici nu mai trece pe-acolo; fântânari au spus, că au scos o ciutură de moloz și cu punga lui Ciurea, și când au vrut să ieie și ei ceva din ea, numai s'au pomenit cu pumni și trânteli, așa din senin, că au apucat-o *ghieții* oameni care în cotro îngroziți: Amu poftim, că vine și aici să spăimânte creștinii cu Necuratu lui.

— Ce te chitești, lele, când are cineva spiriduș, face ce vrea, dar mi-te să nu te trezești și cu pumni. Bine că nu le-o

luat, Doamne ferește, o mână, un *chicior* ceva, *ghieților*.

— Dar oare în traista ceea ce-o fi având? întrebă iar Ilincuța.

— Ce să aibă, răspunse baba, vre-un drac, ceva. Ori poate are jertfă pentru sfânta slujbă, și de împărțit la oameni.

— Eu, una, nu ieu din mâna lui, ferească Sfântul! îi tăie vorba alta, Ruxanda lui Grigore din Lămășeni, o altă nevastă bundoacă și pistrue pe obraz.

— Ia nu te luă după asta, îi dădù și altă bătrână la rându-i: *Ninic* nu e a satanei, să-i fie lui de cap acolo, ci tot 'Mnezeu drăguțul le face și rod și holdă, că de-a fi spre partea necuratului, amù ar muri lumea de foame. Și deși primești ceva din o mână necurată, ce are a face cu darul lui 'Mnezeu.

— Bine-ai grăit mătușă, îi zise Vasile Toader Diaconu, un bătrân cu părul alb și fața plină de sănătate, care erà pe-aproape: De asta e așa, cine are ceva cu darul lui Dumnezeu sfântul?

— Așa-i că am zis bine, cuscre Vasile? făcù bătrâna. — Iii, da' popa dă anafora?

— Hai și noi, grăi o mătușă mai bătrână.

Și norodul prinse a se îndesà să sărute icoana și care lua anaforă tot pe loc stà, stăpânit de ciudățenie: «Ce are

Durduc în traistă», deși, le eră și grijă, nu cumva să aibă vre-un drac coldoșit mai de grabă.

Dar, spre uimirea lor, văzură că omul vine și el la preot, scoate niște gologani din curea, întinde lumânarea și gologanii omului bisericeii, iar traista o pune la picioarele prea sfinției sale cu un sunet tare ispititor și șopti ceva preotului. Apoi îl văzură, că își plimbă ochi, înseninat peste mulțime, și că de odată ridică mâna în sus și vrea să vorbească.

Aicea zarva crescù și mai tare și toți se îndesau să audă și să vadă.

— Ia, mai faceți o leacă de liniște, făcù alt bătrân inimos, Nicolae Miron: vrea omul să vorbească. Ei, muerilor, n'ei tăcea odată?

La vorba asta mulțimea se mai liniști, de-și se auzeau șoșoeli ici și colo.

— Oameni buni și frați întru Domnul nostru Isus Cristos, răsună tremurător glasul lui Durduc: Iată-mă iarăș venit între 'Mneavoastră cu sufletul și gândul curat, după cum am fost și mai înainte ba poate și mai curat și mai pocăit ca ori când. Iacă-tă ce mi s'a întâmplat: Și începù să spue toată jetia, arătând între altele că boerul care le-a dat banii, nu o fost altul decât ne-

curatul care pusese stăpânire pe fântână și pe banii Ciurei și istorisi tot, iar când ajunse la pricina cu zapisul, adăogă : „Și deodată am văzut că împe-lițatul bagă mâna sub limbă și scoate zapisul și mi-o spus să ți-l dau Sfin-ției tale să-l citești“. Și întinse hârtia preotului, care luând-o tremurând, și plin de frică, ceti cu glas tare, că omul își dă sufletul iadului pentru bani de care nu aveà voe să se atingă de cât să-i adacege; nici la biserică nu aveà să meargă; nici să dăie pomană la săraci; nici să se roage lui Dumnezeu și să devie așa de sgârcit în cât, o pară să i se pară o lume de averi. După asta popa ceti iscăliturile : «Cornilă, duhul de pe comori și fântâni și case părăsite». Apoi mai jos iscălitura lui Scaraoschi și întărită cu o pecete roșie cu niște semne ciudate pe dânsa.

Când mântul astea preotul de citit, rămase cu gura căscată, neștiind ce să creadă.

— Așai, așa-i, grăi omul, credeți-mă ce-vă spun eu. Iată și banii, adăogă el, ridicând din nou traista și lăsând-o. Și omul desfăcând traista scoase o mână de aur și o arătă la lume și iar o puse la loc cu grabă. Ard în mâna mea, urmă el, unde nu-s ai mei,

La vederea banilor, norodul rămase și mirat și înfricoșat, unii se rugau:

— Doamne Dumnezeule, izbăvește-ne de Cel-rău.

— Alții grăiau: Doamne, Doamne. ce mi s'o dat ochilor să văd: iar alții cu gând la cele ce cetise popa, se rugau:

— Doamne! Doamne! Fă ca să nu ne aducă zăpăsul ista vre-un rău, și la mulți li se părea că e chiar necuratul între dânșii și începură a face la mă-tăni și la cruci. În sfârșit, la urmă, tot ar fi ras-o la sănătoasa, de frica zăpăsului, însă o întrebare rămase în sufletul lor: „ce are să facă omul cu banii“? Și asta par'că le legă picioarele, că-i oprî pe loc: chiar preotului i se înmuia, nu știu cum, inima în fața atâtor ochi de aur și credea că o venit să-i dea și lui vre-o câțiva galbeni, că grăi:

— Cred, fiule, că n'ai să uiți și de sfânta biserică, de ceva sărindare, acatiste și pomeniri.

— Eu nu pun de loc mâna pe dânșii, oameni buni, răspunse Durduc. Că aiștia îs bani de lacrimi și de jăle. Aiștia îs banii părinților noștri, bani luați de Ciurea pe pământul vostru dela streini, și dacă nu credeți cum i-am scos, aduc de martori și pe fântânarii cari mi-au ajutat.

— Da, da, așa o fost se auziră glasuri rostite între oamenii care știau cum boerul Ciurea a răpit pământul sătenilor Buciumani, cu șosele și momenele, că oamenii adăogară: „Așa este, așa ne-o spus și bunicii noștri că s'o întâmplat cu moșia dăruită Buciumanilor de Ștefan-Voivod,“ pe când Durduc urmă: „Și amù am venit cu traista, să-i las aicea. Nu-i mai pot ține; că am vrut să-i număr odată, dar par'că luasem în mână jar, și i-am lăsat. Băerile trăistei chiar mă ard, când pun mâna pe ele, cu toate astea nici ai 'Mneavoastră nu pot fi, că cine știe cât pământ o dat fiecare și chiar dacă s'ar ști, s'ar bănuì că pământul unuia o fost mai bun ori mai mare decât al altuia și s'ar naște zizanie.“

— Atunci ce să facem cu banii, grăi moș' Miron, că de asvârlit ar fi păcat atâta bănet.

— Eu zic, luă firul vorbeii Durduc, să facem cu dânșii o biserică.

— Brava-i! — Da, da, chiar așa, se auziră o mulțime de glasuri și iar un șopot ca o boare de vânt se pornì între oameni.

— Amin zic atunci, grăi preotul.

— Da' ce faceți cu zăpăsul cela? întrebă Toader Otrocol, un român nalt și uscățiv.

— Și, banii, urmă Durduc, îi încre-

dințez părintelui, să cheltuiască, să tocmească lucrători și să facă ce-o ști, numai să ne ridice biserica. Cât despre unul ca mine nu-mi trebuie nimic, de și am rămas mai sărac de cum am fost. Mulțămesc lui Dumnezeu sfântul că sunt sănătos. Și încă un lucru, părinte: să îngrijim de fântână, să-i facem ghisdele, ciutură și cumpănă și s'o sfințim, că de amû cred că boierul a aveà atâta obraz să nu ne mai supere după cât o pătimit.

— Da' ce faceți cu zăpăsul? întrebă nerăbdător Otrocol.

— Aduceți o strachină cu apă zise preotul.

Repede alergă vre-o doi oameni, în vreme ce Vasile Diaconu, ridică glasul:

— Oameni buni și cinstite părinte, după cum spuse omul ista, după câte o văzut și o pătimit, și după câte vedem și noi, numai că îs toate adevărate. Da' un lucru: el săracul și-o prăpădit sufletul să curețe fântâna și să găsească banii. Și din toate cu ce o rămas?

— Să-și ieie din bani, grăi o femeie.

— Nu, nu, răspunse Durduc, nu-mi trebuie nici o lețcae.

— Vrea să zică, urmă Diaconu, din bani nu vrea să ieie, pământ nu are, vite nu, ce-i dăm noi în schimb?

— Să-i punem mână dela mână, să-i

cumpărăm măcar o pereche de boi, a câtarea, grăi Ionică a lui Barabulă, un alt român mic și îndesat.

Aici oamenii toți se mișcară și grăiră :

— Să-i dăm, să-i dăm, da' cât și cum ?

— Cât și cum ? rostî Vasile Diaconu. Să-i dăm locul obștiei care e huciul de deasupra satului cu împrejurimile lui, socotit la opt fălci de loc.

— Amin, șoptî mulțimea, și pomenit să-i fie numele, grăi Otrocol,

— Atunci, rostî Durduc, biserica, eu zic, să se facă în huciu, în cea mai mândră poiană, să-i dăm și loc de țințirim.

— Blagoslovit să-ți fie numele, rostiră toți, și biserica să poarte patronul numelui d-tale.

— Așa om nici nu s'a mai pomenit, se auzî un glas de bărbat.

— Ba eu, zise Durduc, zic să poarte praznicul Marelui Mucenic Gheorghe, îxbăvitorul de ispita cea rea, și,...

— Și-apoi tot ai un băiet Gheorghe, grăi preoteasa.

— Amin, făcù preotu.

— Da' ce facem cu zăpăsul, strigă Toader Otrocol.

— Să-l rupem, să-l ardem, să-l îngropăm, strigară mai multe glasuri.

— Faceți un foc, porunci preotul. Dați adus apa ?...

— Iată că vine cu apa, glăsuî Diaconul.

Repede săriră oamenii și aprinseră un foc bun.

— Bine, zise omul bisericeii, dascăle, aprinde cădelnița.

Și începù slujbă lungă: oamenii se ridicau și se așezau în genunchi. Trecù de amiază și tot nu se isprăvi, preotul făcù o aghiazmă, stropì pe popor și banii, iar când stropì afurisitul de zăpis, să vezi Doamne, începù a chiuì și a săltà, în sus; ceeace îngrozì tare pe oameni și pe popă și mai s'o apuce la fugă, noroc că-i oprì Durduc.

— Stați nu vă temeți, că numai eu îi vin de hac, și luă zăpisul în mână și și îl ținù strâns, apoi grăi: „pune, părinte, aghiasmă și pe dânsul!“

Și, când turnă apa sfințită, așa țiuì zăpisul cela și icni ca un om și pe dată se albì ca hârtia, de n'o rămas nimic din ce erà scris, apoi se destramă și par'că nu aveã nimic în mână, ci numai o umbră de hârtie.

Aicea oamenii se umplură de suflet și de evlavie către Dumnezeu. Apoi iar începù citania; dar când ajunse la înfricoșata moliftă în care se afuriseà zăpisul și puterea lui, preotul porunci lui

Durduc să-l arunce în foc, ceea ce și făcù. Atunci așa se auzi un pocnet de asurzitor, că oamenii prinseră a fugi, și nu mult o pară eși din foc și își luă sborul spre cazărmile cele pustii, ceea ce făcù pe unii oameni să înnebunească de groază și să fugă cu părul vâlvoi, închinându-se, de nu rămase decât popa, dascălul, Durduc și câțiva oameni mai tari de hire, cu care popa înfiorat, răgușit de spaimă, urmă slujba până la sfârșit.

.
 La o lună, pe fântâna blestemată se ridică o cumpănă cu găleată nouă, deasupra unor ghizdele albe de stejar; iar demonul nici pomină să mai supere pe ghiștii creștini.

Dar nici omului nu i-a mai mers așa rău, că par'că erà sfințit: pe ce puneà el mâna și Dumnezeu mila. De multe ori îi veneà norocul așa din senin. Da' dacă erà Cel-de-sus cu mila, erà și el milostiv.

Praznice după praznice făceà și pâinea și mălaiul de pe masa lui nu se mai sfârșià : cine intrà, mîncà. Intr'ùn rând lumea stărnise că și Dumnezeu o fost la masă la dânsul, și, de atunci, să vezi, Doamne, cum își mai luau oamenii pălăria înaintea lui. Cu toate astea el tot

nu și-o luă înaintea nimănui: că zicea că el e de viță mare. Inșă astea, pe lângă faptele lui, nu se băgau în seamă; iar cecace o rămas neuitat, e că peste trei ani dela întâmplarea povestită, într'o poiană a huciului, în ziua de Sf. Gheorghe, pe când cerul scăldă în albastrimea lui un soare dulce și primăvăratec și pomii erau ca niște capete de bătrâni cuprinși de iarna vieței, sătenii din Buciumeni, în frunte cu Durduc, prăznuiau sfințirea unei bisericuțe de lemn cu o clopotniță la fel de-asupra intrării și împrejmuită cu zaplaz, și care se vede și azi împreună cu puținul huciu ce-l mai are și cu locul despre hatul de sfințit al târgului nostru și care biserică și azi poartă hramul Sf. Gheorghe“.

— Să trăești, moș Gheorghe. ziserăm toți mulțumiți și minunați de povestea pățaniei strămoșului lui Durduc, «și am, urmarăm noi, să plecăm băieți acasă, că mâine avem școală».

Și, după ce darăm doi gologani lui moș Furtună să-și ieie neprețuitul său pacioc cu tutun, ne luarăm seara bună de la el și plecarăm.

Acum din huciu, nu se mai zărea nici negurile arborilor; ci tot cu fundul orizontului făceau un cadru negru și tainic ca un nor crușit, și doar năsprirea

vremei de toamnă vestitoare de zăpadă, se plimba prin văzduh, strângându-ne în spate, și dibuia în noapte ca un orb în largul unei curți mari; ceea ce ne făcù să o și luăm la pas, și să ne ducem fiecare la casele cu-i ne avea, cu vorba ca a doua seară, să ne întâlnim tot pe câmp la fript cartofii și popușoi, și la spus povești.

Sfântul Ilie.

1841

Sfântul Ilie

Intr'o seară, așa după Duminica Mare, pe când eram și eu bucher la școala din ulița Rădășeni, stam cu părinți mei afară pe lângă vatra focului dela poartă; troscotul era acum ca o cergă de cele lăptoase, prin ogradă, iar steaua ciobanului părea un ochiu de Dumnezeu ce-ți pătrundea cu tăinicie sufletul, pe când vântul, de astădată, părea înfundat într'o scorbură că nu zicea nimic, ci doar oftă ușor, izbindu-mi fața cu un miros apăsător de frunză de vișin; iar găinile, ca niciodată, nu s'au mai culcat prin răchițele de dinaintea casei, ci de cu vreme s'au aciuit în cotețul din șură.

Deodată tata repede rupse un bețișor dintr'un vreasc de pe foc și prinse a se scociorâ în ureche; apoi, măsurând întinderea senină a cerului din ce în ce mai presărată cu stele, zise:

— Are să vremuiască la noapte mi se pare, că mă mănâncă în urechi.

La vorba asta, numai ce auzim un car venind dela deal.

Eu aveam un obicei, că nu se pomenea car, trăsură, să treacă pe ulița noastră, să nu știu ce-i cu el; — și repede la poartă. Și, ce să vezi: Vasile Laza din Sasca, prietenul tatei, cu un știubei cu albine, și cu baba Irina, a lui, deasupra.

— *Buna sara*, domnule Vasăle și doamnă Domnică, glăsuî el scoțându-și pălăria.

— «Hă-hăăă! făcù tata, crai nou; Domnică, du-te de leagă hornul.

În adevăr, moș'Vasile nu mai venise la noi, de dinaintea Paștelor, de când sosise la tata cu niște cenușe într'o basmă, pe care, zicea el, că i-o turnase niște dușmani ca farmece înaintea casei. Și tata le deschise poarta.

Dar abia intră în ogradă, și Laza și zise:

— Domnule Vasăle când ai ști una!

— Ce-i? întrebă tata.

— Am găsit o săgeată din trăznetele lui Sfântul Ilie.

— Ei, nu mă 'nnebunî, răspunse el.

— Așa mi-a spus și dascălu Ion dela noi, că-i chiar una din săgețile Sfântului.

— Și unde-i? întrebă tata.

— Bagă mâna, 'mneata sub iarba din car că știu eu...? Gavril a nostru mi-a

pus-o în car, da' eu nu pun mâna pe dânsa că mă tem să nu mă trăznească.

Și, tata, răscolind iarba, găsi un sac și scoase din el o vaigă de pușcă.

— Și unde ai găsit-o? îi dă mama zâmbind.

— Să vedeți numai, răspunse el, dejugând boii: Marțea trecută eram, eu și cu Gavril, la grăpat; când colo, numai vedem ridicându-se, mări bade, niște nouri ca niște spate de Zmei și se apringeau și se stângeau, de credeai că pufâesc din niște lulele, și tunau și bombăneau de credeai că bat popicele, iar vântul par'că voia să ne iee și cămeșile de pe noi. Când, numai ce vedem, pe drumul Băii, unul fugând pe o roată.

— Oare acela să nu fi fost Solomonar de cei ce merg pe nori? sări baba Irina, care se dăduse și dânsa pe lângă focul de la poartă

— Eu cred că o fost *șpion*, răspunse Laza, așternându-și sumanul pe iarbă și culcându-se jos; șpion, de cei ce merg cu *ștafeturi* pe la împărați, și ce aude la unul merge și spune la celălalt, de se fac bătălii și omoruri. Și urmă el, să nu-mi uit vorba: o săgeată de foc, drept pe dânsul. Și să zici să l-a atinge cumva, pace!... S'o tot dus dorului.

— Eu cred că numai că Solomonar

o fost, sărî iar baba, de nici *trăznitul* nu l-o atins.

— Poate, răspunse Laza, să fi fost și așa, da' să nu-mi uit vorba: Cum se făcû că de grabă am dat chiar pe drumul pe care s'o dus strigoii și, ce să vezi, chiar unde am însemnat cu ochii că a fi trăznit, am găsit varga asta înfiptă în pământ și caldă. Eu n'am pus mâna pe ea că m'am temut! da' Gavril tot mai tare de *hire*, o zis: «Ira, tătucă, eu o ieu», și o și pus mâna pe vargă și o smuls-o; da' așa l-o smucit pe Gavril, de o îngălbenit, iar eu am încremenit de frică. Și tot el o dus-o acasă și mi-o pus-o în car și o zis să și-o aduc 'mnetale că poate a fi bună la ce-va. Și iată am venit. 'Mneata ești *filozof*; știi ce să faci cu dânsa, Da' eu puteam s'o las acolo, ori s'o svârî!

Tata o luă și, zâmbind, o puse sub o grindă a parmaclâcului, zicând încet:

— Lasă, că asta știu eu de ce e bună.

Pentru mine, cele auzite erau lucruri noi și viața celor ce mă înconjurau mă făcû să-mi ascut bine urechile. Și țiu minte că, după ce tata a pus varga unde v'am spus, s'a înturnat iarăși și a zis:

— Apoi, după mintea mea, eu cred că acel cu roata numai că o fost solo-

monit, de nu s'o atins nici trăznetul de dânsul.

— Nu știu, domnule Vasâle, grăi Laza, că strașnic lucru o mai fost.

— Eu unul, așa zic, grăi tata, că de-ar fi fost vre-un necurat, nu l-ar fi scutit trăznetul cu una cu două; că Sfântul Ilie nu poate vedea un încornorat, să nu-l gonească până îl dă de istov; că vezi 'mneata, Dumnezeu ci-că lasă de se strâng draci mulți, mulți pe pământ și, deodată, numal îi zice Sfântului: «Hai!...» Și apoi lasă, că el numai doar așteaptă.

— Ira, făcù Laza, domnule Vasâle, nu mai spune; Sfântul Ilie...?

— Apoi asta, îi răspunse tata, de când *Dimonul* l'o înșelat de și-o omorît pe tat'su și pe mă-sa.

— Sfântul Ilie? făcù Laza plesnind din palme.... ei nu mă înebuni!

— Apoi da, îi dă tata; că el o fost doar din oameni de ai noștri.

— Sfântul Ilie? bre! bre! bre! măi! măi! măi! că încornorată poveste! Și Laza își duse mâna la barbă gânditor, după care, ridicând ochii la noi întrebător. grăi:

— Și cum l-o făcut sfânt așa nelegiuit, Doamne?

— Apoi stăi să-ți spun, răspunse tata, dar povestea e lungă și v'a fi foame.

— A nu, răspunse Laza, spune zău, că, noi, când am venit, am ospătat.

Iar eu la cele auzite par'că mă luminai, și ardeam de nerăbbare să aud așa ceva și care-mi stârnise multă ciudățenie.

Și poate tata ar fi început; dar mama și răsturnase o mămăligă caldă pe fund, și o și dusese în casă; și, după ce aprinse lampa, ieși și zise :

— Da' haideți și-ți ospăta o leacă...

Noaptea se lăsase acum dea-binele; pomii din împrejurimi păreau niște știme ce căutau par'că să sprijine cerul cu capetele lor; iar, deasupra stelele luceau ca o spuză de licurici de aur, cari par'că se stingeau și se aprindeau.

— «Da' ce vă supărați, doamnă Dominică, răspunse Laza, că singurele cuvinte ale d-lui Vasăle îs adevărată mâncare pentru mine».

Ceilalți au ospătat, n'au ospătat, dar eu cu Laza ne uitam numai la tata să vedem de nu începe.

În sfârșit am răsuflat când părintele meu, mântuind de mâncare, prinse gânditor, a-și face o lulea: asta era semn că dibuia să-și aducă aminte, și eșirăm tustrei afară. Luna acum prindea să răsări, și pădurile de pe dealurile Belecuiului par'că luară foc și, nu mult ca o

bucată de fier rotund, scoasă din foc, lampa săracilor se și arată întregindu-se tot mai mult, până se făcù ca o pecete de ceară roșie; pomii și casele se împurpurară; iar eu și cu Laza rămaserăm cu gura căscată la balonul ce se înălță sus, sus, și care, ca speriat, se tot îngălbenea. Și poate cine știe ce ar fi zis Laza, dar numai ce auzirăm pe tata, care se așezase pe prag:

— Hâm! făcù el; Ascultați, hai?

— Vai, de mine, răspunse mătușa Irina, din umbra ușei, d'apoi eu ce aștept.

— Apoi zice... glăsuì el.

— Stai, stai, domnule Vasăle, zise baba, încă nu începe,—și se așeză și ea lângă tata care, după ce se liniștiră toți, începu:

— Apoi, să nu vă pară deșanț ce vă spun, că Dumnezeu are scris pe fiecare om ce are să pată pe lume. Că se zice că, de ar fi omul cât de bogat, împăratul cât de strașnic și, de i-a fi scris să ajungă un om de nimic, așa rămâne la urma urmei. Și iar zice că de ar fi unul din gunoiu, Dumnezeu sfântul îl curăță cum ai curăți aurul de pământ și fier, și, ca aurul are să strălucească omul acela, înaintea lui Dumnezeu sfântul.

— De asta-i așa, domnule Vasăle, zise

baba. 'Mnezeu să-ți blagoslovească cuvântul. Nu mai departe la noi...

— Apoi, îs multe de astea, îi tăie moșneagul vorba, da' lasă să spuie domnul Vasăle.

Dar luna se ridica tot mai sus și se auri, se micșoră, de rămase cât un ban vechi de aramă, în vreme ce stelele pieriră ca niște lumânări stânse, rămânând doar unele ca niște felinare rare, pe un câmp nemărginit. Vântul deși bătea rar, dar icnea așa de tare că strângea frunzele ca înfrigurate. Iar tata urmă :

— Și cum v'o spun : zice-că, pe aproape de Rusalim, unde a fi fost, erau doi oameni săraci, săraci, și n'aveau băieți, și munceau oamenii, dar haznă de pe munca lor nici cât ți-i negru sub unghie ; și tare se mâhneau că n'aveau *copchii*, că își ziceau ei : «Lasă că am avea o mângâere, dar fiind un băiet cu noroc, poate ne-ar merge mai bine».

— S'au dus pe la vrăjitori, zodieri, dat-au leturgii pe la biserici, pace. Amù, cine o învățat'o pe femeie, că s'o dus la sfânta biserică și s'o rugat și o zis că, de i-ar dăruî Dumnezeu un băiet, dânsa l-ar da să slujească sfintei biserici a Rusalimului.

Și, cum o zis vorba asta, nu mult, s'o

și simțit mamă. Omul bucuros, bucuros nevoe mare. Trece o lună, două, nouă, veni vremea cea de cumpănă. Femeia căzù la pat. Acolo, moașa, nu știu ce, așteptau; iar omul stà culcat pe laiță.

S'o necăjit biata femeie până către miezul nopții; când, iată și ursitoarele la fereastră. Omul, însă treaz! Una grăi:

«Născutul va fi băiet și se va numi Ilie și, de va fi dat bisericei, cum o fost făgăduit, de îndată atunci are se fie sfânt și Dumnezeu are să-i dăie duh să procească, să vestească venirea lui Domnu Isus Hristos pe pământ. Mai mult, el are să răpească și caleasca lui Scaraoțchi și cu ajutorul lui D-zeu, va avea putere să trăznească și să prigonească duhurile necurate.»

A doua vorbi: «Dacă n'are să fie dat bisericei, are să se facă ucigaș; și numai căința și cugetul lui are să-l ducă să slujească Domnului.

A treia vorbi: «Ori așa, ori așa, el are să fie mai mare peste tunetele și trăznete cerului».

Și ursitoarele pieriră.

— Toate le-o auzit omul, și repede sări de pe laiță să se duca să vadă cine-i; da', atunci, numai iată și băietul: „Uac! Uac!“—și omul uită tot, afară de nume. Și era un dolofan de băiet de mai mare

dragu să te uiți la dânsul și românul i-o pus numele Ilie.

Apoi de acolo să fi văzut băete, noroc, că se minună omul ce o căzut pe capul lui.

— O trecut, un an, doi, zecé, cinsprezece, și băietul crescù mărișor și se făcù frumos, frumos de nu se află. Da' vezi, tot Dumnezeu... că pe dânsul nu-l trăgea inima la nimic, ci tot la sfânta biserică: nu era Duminecă să nu se ducă la slujba leturghiei; cântă în strană cu dascălii, și tot îi venea dor de ducă. De multe ori rătăcea singur, pe gânduri, cu oile pe câmp, și asta făcù grije părinților. Iar într'o zi mamă-sa îl întrebă:

— „Măi băiete, cum văd eu, par'că nu te-ar trage inima la nimic. Iar el răspunse curat că o visat într'o noapte, că i-o spus cineva prin vis, să se ducă la sfânta biserică din Rusalim să se facă călugăr.

— Da' părinții nu l'au lăsat, că nu— să stăie pe lângă dânsii, că ei îs bătrâni și cine are să le dăie o lingură de apă la o zăcere, ceva. Și se hotărîră să-l însoare.

El nu, că nu vrea, că nu-i place nici o fată și că mai bine se duce în lume.

«Măi băiete, stărui ră părinții, însoară-te mai bine, că uite suntem și noi cu

părul alb și ne-i fi de un ajutor». Dar Ilie ci-că ar fi zis:

«Mamă și tată, eu mă însor, dar să știți că am semn, că n'are să fie bine. Pe mine inima mă trage către sfânta biserică și către Domnul. Aveți să vedeți...» Iar ei, nu, că să se însoare, că Dumnezeu a fi bun și i-a merge bine cu casa.

Însă abea au sfârșit cu nunta, și ce să vezi: într'o dimineață casa și gospodăria lor, numai flacări — și rămaseră cu toți peritori de foame.

«Vedeți, tătucă și mămucă, grăi el, ce v'am spus eu, să mă lăsați în banii mei?» Și lui Ilie îi veniră gânduri neavute până atunci, da' ceva de sus par'că îi ținea firea: Ii era milă de părinți și de femeie că au rămas pe drumuri, și se hotărî să se ducă în lume după ceva câștig, iar după aceea să se întoarcă să-și facă casa la loc și apoi să plece la sfânta biserică din Rusalim.

Și, pe dată luându-și o bucată de mămăligă în traistă și capra de tăiet lemne în spate, o porni spre un târg aproape, ca chipurile, cum e azi Luni, și Sâmbătă *sara*, să vie acasă..

Amù, până la târgul cela avea să treacă prin o pădure deasă și întinsă tare, în care pădure, ci-că cine intră, nu mai eșea teafăr, că se zicea că avea știme

și duhuri necurate în ea. Părinții lui i-au spus să nu se ducă prin pădure ci s'o înconjure și îi spuse nume de oameni care s'au dus și nu au mai venit înapoi. Însă Ilie așa avea de mare credință în D-zeu, că nu se temea nici de iad, și s'o dus el, s'o dus, cât o fi mers; o mai stat el, s'o mai hodinit și iată că o ajuns la pădurea cea deasă, deasă de nu se vedea soarele, iar printre copaci, o umbră și o răcoare! Nădușit de căldură o luă pe o cărărușă ce părea făcută de dihanii și, merse el, merse, când, într'un luminiș, dădù de un palat de sticlă: poarta deschisă, ușile deschise și nu se vedea țipenie de om. «A fi pustiu,» își dădù omul cu mintea: «ia să intru înlăuntru». Când colo, bogății peste bogății, grămădite, însă toate la locul lor. Intră într'o odaie, apoi în alta: picior de om nu se văzù. Tocmai când să intre în cea de pe urmă, iată că-i eși înaintea o *onanie* de om cât o glesnă de picior de mare, cu un cap cât un bostan și cu niște picioare ca niște butucașe și bărbos ca un țap și cu niște ochi ca două talgere. Ilie o încremenit; ar fi ras-o la sănătoasa, și nu știa cum. Da' pocitania, cum îl zări, îi și glăsui:

«Ii, de când te așteptam Ilie! și pu-

ișorii mei te așteaptă. De când îmi strigă că nu vor ca nimeni să-i îngrijească decât tu?—la vino încoace!

Ilie nu s'ar fii urnit, da' grija că cei de acasă îs la strâmtoare, și că trebuie să le ducă ceva, îl făcù să se supue crezînd că spuindu-i jetia omușorului, aista s'a înduioșà și i-a da ceva și s'a întoarce acasă. Da' pocitania luă pe om și îl duse în dosul palatului. Acolo era o baltă de păcură; și, ce să vezi, cum se auzi glas de om, repede își scoaseră capul din baltă niște dihanii, cu coarne ca de cobelci și cu trupul de șopârlă, și prinseră a întreba pe Ilie și a vorbi cu dânsul ca niște oameni:

„Ia, de aiștia ai să îngrijești tu Ilie, îi zise hâzenia de om, iar eu mă duc și n'am să vin, decât în ziua când ți-i împlini slujba.— Mult nu; câte-va zile.“

— „Bine, bine, grăi Ilie, amù vād că mi-am dat peste om, da' îi vorba ce mă fac cu acei de acasă, că i-am lăsat pe drumuri, numai cu cămeșile pe dâșii.“

— „Tu, ascultă ce-ți spun eu, dacă vrei să ieși om de aice. Că de aceia câți au venit pe aice, nu s'au mai întors: că i-am pus să-mi facă și mie câte o mică slujbuliță și, s-au făcut ai naibii, au vrut să-mi tragă chiulul.“

Lasă nu purtă grijă de cei de acasă, că am eu grije de dânșii.“

Și, zicând astea pieri.

Da' Ilie, ce-și făcù socoteală: nebun era el să stăie cu asemenea spurcăciuni, să le îngrijească? Și apoi cât și când și-ar isprăvi slujba? Și dă goană înapoi. Dar pe unde să apuce, că împrejurul palatului se ridicară niște munți sălbatoci și 'nalți până la cer, pe vârful căroră păzeau patru balauri cu câte douăsprezece capete, cu niște ochi care sticleau noaptea ca niște focuri mari.

Ce să facă omul? S'o pus pe slujbă, căci merinde și bunătăți o găsit destule prin magaziiile palatului. Și îngrijì Ilie de dihanii ca de niște puișori. Dar a-furisitele: cum e azi le spălă de păcură și le făcea pielea oglindă, și mâini, cum le dădea hrană, ele se și tolăneau în balta ceea, iar în casă Ucigă-l-toaca avea mese care se puneau singure și se ridicau tot ele; așa că Ilie nu avea nevoie de cât să mănânce.

„Și stătù el acolo, nici nu știu cât, atâta că dihaniile cele din zi în zi se schimbau, creșteau: întâi făcură a-ripi, pe urmă picioare ca la cai și coadă, iar coarnele le picară și le crescură urechi și se făcură mari, până într'o zi văzù că din sglăvocii ceia urâți au ră-

sărit niște armăsari ca din poveste, ba și cu aripi la picioare. Când, nu mult, numai iacă-tă se pomeni cu pocitania că-i răsare ca din pământ și-i zice :

«De-amù poți să ieși dela mine, Ilie ; nu mai am nevoie de tine», și îi întinse o pungă cu galbeni : „Iată, nouă sute de lei, simbria pe nouă ani de zile“.

La vorba asta, porțile se deschiseră și munții pieriră.

Cum auzi Ilie asta, își și luă rămas bun dela omușor și, pe ici și-i drumul, mirat când au trecut nouă ani de zile, că lui i se părea numai nouă zile. Balauri, la asta s'au dat deoparte, și i-au lăsat drumul slobod. Ilie, parcă ar fi visat și ar fi crezut că'i pe ceea lume, dacă nu s'ar fi văzut la drum și cu punga de bani în mână.

Și, Doamne, cum sbură spre casă ; îi plângea inima de dor și mergea și tot par'că stă pe loc. Și tot drumul, când râdea de fericire, când plângea de jăle, că are cu ce-și face starea la loc. Și nu-și da cu mintea: oare ce s'o fi făcut nevasta lui de atâta amar de vreme ? Și cu gândurile lui trecu văi și dealuri, și nu-i rămăsese nimic în minte decât dorul de a-și vedea casa. La un miez de noapte întunecos, era ca la o fugă bună de cal, de sat. Da' era întuneric tare ; numai stelele, ca niște *fânare* în-

tr'un târg adormit, clipoceau în țăriile cerului și câte o lumină ici și colo prin sat ca niște ochi de lup, când, numai ce auzi un car scârțâind, venind spre dânsul.

«Măi, își zise el, cine să fie la vremea asta, să iasă din sat cu carul, că de când vin, nu m'am întâlnit cu nimeni».

Din ce în ce, scârțâitul se auzi mai tare și mai apreape și, nu mult, numai ce zări așa, ca prin o sită deasă, albeața boilor și a cămeșii celui ce mână carul.

Da', un fior necunoscut îl cuprinse de i se sbârli părul ca o badană; că întrebă fără gura lui:

«Măi, care ești acolo?»

«Da' mneata?» îi dă, cel cu carul.

„Eu sunt Ilie...” și spune numele lui tat'su.

„Ilie ești? Nu cred!... Ilie o plecat amă is nouă ani de zile, în lume, și nu se știe nimic de dânsul“. Și omul oprî carul.

«Da' mneata cine ești?» îi dă Ilie oprindu-se în drum cu inima strânsă de bucurie, că o întâlnit pe cine-va din sat, dar și de o groază nepricepută.

«Eu sunt cutare“, și cel cu carul îi spune numele unui om cunoscut din sat.

„Hă-hăă!—îi dă Ilie, știu; da' când, mă rog, când au trecut, omule, nouă

ani de zile, că mie mi se pare că o fost amù o săptămână“.

«Pe semne bădică, îi dă cel cu carul, pe semne, pe unde ai fost 'mneata nu mai erà lumea ca la noi, și nu erà nici zi, nici noapte, nici primăvară, nici vară».

«Ba erà, îi dă Ilie, da' mă prinde mirarea cum o trecut vremea așa de îndată, că eu când m'am însurat, nu erai decât o țără de băet, doar țin minte că țupăiai prin tindă cu cutare».

«Atunci tot 'mneata ești bădică Ilie, îi dă cel cu carul. Mi-aduc aminte ca eri. Amù fără teamă poți să te apropii să te văd mai bine“.

Cu toate acestea, or'cât au fost de aproape, Ilie tot nu văzù fața celui cu carul; așa că vorbiră pe întuneric.

„Mă rog, îi dă Ilie îngăimat, da' unde te duci la vremea asta?“

«Mă duc la moară, să apuc rândul mai curând».

«Apoi bine, zise Ilie; da' prin sat ce se mai aude? ce-mi face nevastă-mea, mămuca, tătuca, trăesc, sunt sănătoși? că eu nu mai știu nimic, că ce am tras știe numai unul D-zeu.

— Au fost sănătoși ei până la o vreme, și tot te-au așteptat din zi în zi să vii; da' leica Dochița — cum i-o fi zis nevestei lui — să nu-ți fie cu bănat, chiar

în anul când ne-ai lăsat s'o și măritat. Părinții tăi au fost întâiu cu dânsa, da' o duceau rău, săracii: nu le dà să mă-nânce, îi culcà pe unde nu-ți dai cu gândul.

Aice Ilie, mai să cadă jos de jele. Și nu zise nimic de cât gândi: «He-hei, vra să zică ea atâta o așteptatsă mor, sau să mă duc în lume».

Și totuși par'că nu-i veni să creadă, ci, ars de nerăbdare, dând «*bunasara*» celui cu carul, o porni grăbit spre sat să dăie ochii cu adevărul, când, nu mult, aude alt scârțait de car.

Tot așa: «Măi cine e acolo?» «Dar 'mneata?» și dădù că cel cu carul e un alt om din sat. Se întâlnește cu dânsul și iar nu se pot cunoaște. Și tot așa, aude Ilie, ba încă și mai și, că nevasta lui s'ar fi măritat cu un derbedeu și că derbedeul e chiar *hargatul* ce-l avea în ogradă.

«Vai de mine, își zise Ilie, cu acela?» Și atunci își aduse aminte să lăsase acasă un argat chior de un ochiu și ca o *moniță* de urât. Și-și duse mâna sub băerile inimei și par'că i ce puse un ghiont sub crucea pieptului. «Da' părinți mei ce-mi fac?»

«Părinții? urmă cel cu carul; apoi ei, sârmanii, D-zeu să-i erte, după ce au

văzut că nu mai vii, au crezut că te-au prăpădit și așa au dat tot nurorii în scris să-i ție și să-i comânde. Da' ea cum s'o văzut stăpână pe tot, o prins a-i probozl, a-i alungă, și umblau mai mult flămânzi, de cât sătui; și îi culcă prin șură, pe prispă și iarna pe cuptior, iar dânsa se lăfaia cu chioru în casa mare și mi se pare că chioru îi și bătea, și ei, de supărare, azi mâine, cu bănuială că te-ai prăpădit, s'au stins: mai întâiu, mămucă-ta, și pe urmă și el.

Lui Ilie îi veni amețală de mânie și durere: «Vra să zică tot e adevărat, tot nouă ani au trecut». Și par'că toată lumea se învârteă cu dânsul și par'că fugise și viața din trupu-i și nu trăia decât un gând: să dăie ochii cu ticăloșii.

«Apoi, rămâi sănătos, bădică „îi dă Ilie, către cel cu carul,“ și nu bănuî că te-am oprit», și fugi spre sat.

În sat, toți dormiau, doar câinii mai hămăiau pe la porți, Și Ilie mergea de credeai că pleznește pământul sub tălpile lui. Când, așa, pela jumătatea drumului mare, se întâlnește cu un popă; să uită la el, nu-i vede fața, dar l-o cunoscut că era nalt și avea potcap în cap.

— „Sărut mâna părinte, zise Ilie. D-v sunteți de aici din sat?

— „Sunt chiar popa satului.

— „Cum, zise Ilie, părintele?.. (cum i-o fi zis Andrei, Toader.)

— „Da, dar'mneta cine ești? îl întrebă popa.

— „Eu sunt cutare, și-și spuse numele.

— „Tu ești, fiule Ilie, cel dus amù nouă ani în lume, când cu focu? Da', unde ai fost până amù?“

Și Ilie spuse toată jetia și ce a auzit de la cei doi oameni.

— „Apoi, fiule, grăi popa; de asta să nu bănuști, e așa. Bine că ai venit să faci o rânduială la casa ceea. Și preotul după ce îi spuse tot ca și cei doi oameni, adăogă: «Intr'o zi, chiar eu, cu ochii mei, am văzut: tocmai treceam pe la poartă, la un botez, când numai ce aud la voi gălăgie. Când mă uit, nevastă-ta, cât ți-i namila, dădea în măică-ta. Da' dădea, nu șagă! Și tot o îmbrânciă pe ușă și răcneà cât o lua gura: «Să ieșiți! să ieșiți!» Când m'am întors înapoi, chiorul îi alungă pe amândoi, cu toporul, pe poartă. Mai mare jălea mi-o fost. «Unde-i băietul cela mi-am zis, să-i vadă!»

— Vai, părinte, grăi Ilie, mai bine muream de cât auzeam cele ce îmi spui. Zici să te duci în lume, să muncești, să-ți fericești casa, când colo, iată ce

aud. Of, Doamne, mult bine ai făcut tu în lume. da' ai făcut și un rău, că ai dat inimă omului!" Și-și duse mâna sub crucea pieptului: acolo, par'că se pusesse un cărbune, și îl durea strașnic și îl ardea cu neastâmpăr. Da' deodată, mânia îl încălzi, și, par'că îi ridică cineva inima într'o furcă; că n'a mai putut răbdă ci, puind mâna pe plăselele cuțitului, grăi:

— Rămâi sănătos, părinte! Mă duc să-i omor și eu pe ei!.. Și porni bodogânind. Deodată se oprî și izbî cu cuțitul de două ori în vânt, cu un „ah!” răcoritor, ca și cum ar fi dat în cineva, și își șterse fruntea de o sudoare ușoară și râse îmbucurat, iar în mintea lui se făcù lumină: îi vedeà pe ticăloși cu beregățile tăiete și sânge mult, mult de tot, de care își scutură capul; da' îndată toată lumina ceea se turbură, și el se oprî îngreuiet de un gând răsărit ca din senin: «Cum să facă el moarte de om?»

Și la gândul ista toate pierise în el: dar îl dureà inima, îi icnea la gândul, celor auzite și îl necinsteà faptele femeiei. Și ar fi vrut să nu creadă, dar îi spusese doi oameni și apoi popa, ce nevoe aveà să mintă? Și cum ar stà un vaet de viscol și ar începe iar, așa

mânia lui potolită de muștrarea păcatului, îl învăli iarăși.

„Nu, nu“! — își zise deodată: „popa n'o mințit“. „Aaa!“ făcù dânsul, și luminat de închipuirea cum i-o bătut părinții, crâșni din dinți, și o porni și mai mânios, și hotărât. Dar par'că cineva îl trăgea înapoi și pașii i se făcură grei, și, mai ușor s'ar fi îndreptat în altă parte, de cât spre casa lui și șovăia, și drumul ista îl durea. Dar mânia îi eră mânie. Ea îi purtă tot sufletul într'ânsul. Si, cu greutatea unui om ce urcă un deal, cu o sarcină în spate, ajunse acasă. Căinii prinseră a hămăi, dar el le vorbi bine și se liniștiră, și din un vânt fu pe prispă. Ușa și ferestrele erau deschise și se auzeau în odaia mare horăituri. Din pricina întunericului nu se vedea nimic. Da' pe ticăloși îi vedea el în mintea lui; îi vedea îmbrățișați, mâna chiorului în mâna ei prinse deasupra capului și dormind fericiți, și așa îl pișcă de inimă, că par'că îi sparse sufletul și strânse cuțitul și dete să păsească. Da' atunci, par'că din toată făptura lui î-l smâcl cineva și îl răzimă de ușorul ușei.“

— Vezi, zise Laza, 'Mnăzeu drăguțul nu-l lăsă.

— Stai să vezi! urmă tata: „El n'auzeà

nu vedeà, doar în mintea lui îi vedeà pe ticăloși, și asta îl făcea să-i vie sufletul la gât și să-i bată inima cu putere. Da' nu s-o mai putut stăpâni și, crâșnind iar dinții, deodată se smucì din puterea ascunsă, care îl stăpânea să nu facă nelegiurea, ca din brațele unuia ce-l ținea strâns și intră. Ușa dela odaia mare era deschisă, și deodată se întunecă la minte și pași. De două ori ridică cuțitul, și două sunete ca într'un harbuz copt se auziră urmate de două auri răsunătoare — și liniște! Iar el scăpă cuțitul, cu inima îngrozită, căci un glas de femeie se auzi de pe cuptor:

— „Cine-i acolo? Ce s'o întâmplat? Tătucă, mămucă, ce este?

— „Auleu, mamă! Cine-i?“ se auzi alt glas de băiet.

Ilie tăcù împietrit, întrebându-se ce o fi și asta. Nu cumva o intrat în altă casă?

— „Cine-i, strigă femeia; nu răspunzi? Mămucă, tătucă, cine-i în casă?

— „Aici sunt eu, Ilie! răspunse el amețit.

— „Care Ilie? Care eu? întrebă femeia.

— „Ilie, feciorul cutăru, și spuse uumele părinților lui.

— „Cum Ilie? Ilie a nostru? zise glasul de femeie hăulind. Mămucă! tătucă!

scoală mămucă! scoală, măi Elisei, că o venit tat-'tu.

— „Da' glăsu' el, Ilie, și amù o omorât nu știu pe cine.

— „Cum o omorât nu știu pe cine? vorbi ea îngrozită. Aprinde măi, opaițu!“

Și de pe cuptor, la lumina slabă a unui opaiț, se dădù jos nevasta lui și un băiețel ca de opt ani, și cu groază văzură pe pat, părinții lui înjunghieți.

— „Ilie, ce-ai făcut? Ce ai făcut Ilie? strigă femeia smulgându-și părul și bocindu-se.

— „Nevastă, zise Ilie, sfâșiindu-și cămeșa, din pricina ta i-am omorât! și-i spuse tot... Și nu te-ai măritat?

— „De unde, că eu știam că n'ai să vii nouă ani, că chiar la câteva zile m'am pomenit într'o noapte pe când dormeam, cu o namilă în casă, că ne trezește și ne spune că, tu te-ai tocmit la un boier departe, pe nouă ani, și ne o lăsat o pungă cu bani și o perit. Când am aprins opaițu, am găsit pe masă tășula cu bani și pe namilă nicăirea. Pe unde o ieșit nu știu; că n'am auzit nici ușa scârțâind, măcar. Și apoi nu m'ai lăsat cu aista?“ Și arată spre băiețel, care se uită nedumerit la cel ce se dădea de tatăl lui.

— „Atunci, zise el înebunit, să știi că ori necuratul, care nu-i altul decât moșneguțul, ori niște șalviri au vrut să-și rădă de mine. Aflu eu. Că nu-mi rămâne alta decât să mă duc și să-i omor și pe dânșii.“

O vrut femeea să-l întrebe ce vreà să spue, dar el trântind banii pe masă, o tulî pe poartă, lăsând în urmă un bocet și un țipăt de să ridică casa în slavă.

În vremea asta, un cucurigu se auzî, și altele îi răspuseră, când dela o casă, când dela alta; răsăritul prinse a se vopsi de ceva alb; și stelele, deși se mai împuținară, par'că luminau mai tare și întunericul par'că se mai risipl.

Ajuns la popă, Ilie bătù în fereastră:

— „Părinte scoală! Scoală părinte, că din pricina sfinției-tale, mi-am omorât părinții. Scoală, părinte, că te ucid și pe tine.“

Popa, ce erà nebun să iasă, când auzî de omor! Și întrebă de pe fereastră, ce poștește. El îi spuse toată întâmplarea.

— „Omule, îi răspunse preotul, te rog fugi de la casa mea cu asemenea vorbe, că pui hargații să te bată ca pe tine. Eu n'am eșit nicăirea din ogradă în

seara asta ; n'ai decât să întrebi toată casa.

— „Bine, grăi Ilie, mă duc atunci după cei doi.“ Și o porni mai întâiu pe la casele lor.

De unde? oamenii erau culcați, și carele și boii în bătătură; și se jurară și se afurisiră că n'au ieșit nicăirea de cum au venit de cu vreme de la pădure.

În adevăr, așa erà, că pe unde se întâlneau cu prepușii; nici n'au avut vreme să se întoarcă acasă

— „Atunci doară n'a fi fost dracu,“ își zise Ilie și o porni spre moară.

Ți-ai găsit. Țipenie de om erà acolo; doar apa la lăptoc curgea morocănoasă și încolo, țipenie de om.

— „Numai că dracu o fost,“ își vorbi Ilie ; „ori vrăjitul cela de moșneguț mi-o făcut-o, mânca-l-ar focul cu toți banii lui. Și tot el o spus femeiei că n'am să vin nouă ani, că cine știa, sau cu cine am vorbit în pădure, că am să stau, nouă ani de zile când nici azi nu bănuiești câți am stat. De amu mă duc după dansul. Ce-a fi, a fi; unde l'oi prinde, îl și omor, da' fi cine-a fi “. Și o și porni spre pădure. Pe la o toacă ajunsese acolo nemâncat, nebăut. Când colo, ià palat dacă mai ai de unde: par'că intrase în pământ.

Atunci îl prinse frica, să nu-l prindă

cineva și să-l închidă, sau să nu pată iar vre-o dracovenie.

Pe atunci nu erà ca amù, când omori pe cineva să te bage numai la ocnă. Pe atunci îl spânzurà.

Amù erà vădit, că moșneguțul erà însuși Satana, și frica că l-a prinde, poate, și stăpânirea, așa îl înfioră, încât Ilie începù a tresări și la sunetul pașilor lui și la fâșiitul crengilor prin care trecea și își zise:

— „De amù tot de spânzurătoare am să mor ; mai bine îmi fac singur seama.“
Și se descinse de brăcinar. Se uită în jur, și nu găsi o cracă potrivită : toate îi păreau uscate, subțirele, altele preà în locuri la luminiș, și tot înaintà în desișuri. Și erà frumos în ziua ceea ; cerul senin, soare luminos și înviorător, poenele pline de flori și miros și fluturi și albine și gâze sburau, și păsările și toată firea se bucurà : părea că mâhnierea lui Ilie și nelegiuirea lui, pentru ele erà doar ca o zgârietură pe nisip. Și, într'un desiș întunecos, prin care numai o rază de soare se strecurà, Ilie se pitulă, că i se păruse că cineva e în urma lui. Și ascultă cu inima tremurând. Dar nu erà nimeni ; se înșelase ; și atunci, îl prinse o jăle așa de starea lui, că plânse și plânse, și, cum era tru-

dit de atâta drum, plânsul par'că îl muiă într'o apă caldă, că-l moleși, și-l făcù să se lase jos și prinse a piroti.

Dar Dumnezeu nu hodineà? Cum puse Ilie capul jos, deodată par'că se luminară toate și par'că erà treaz și într'o grădină mândră, mândră. Și copacii toți erau de aur, și roadele de pietre scumpe, și paserile cântau, și izvoare limpezi curgeau și șopteau cu glas de om, și era răcoare și erà bine; și numai iată din umbra copacilor se desprinse un înger cu fața ca și floarea de măr, cu ochii ca cerul senin, cu părul ca borangicul, și cu străe de argint peste tot, și-i vorbi:

— „Ilie, să știi că, acel ce ți-o făcut buclucul, nu-i altul decât omulețul din pădure. Dar tu să nu te omori, că Dumnezeu sfântul ți-o iertat păcatul, că din neștire l'ai făcut, ci tu să te duci spre răsărit, spre cetatea Rusalimului, și să spui la oameni că s'o apropiat venirea pe pământ a Domnului Hristos, răscum-părătorul păcatului omenesc. Și atunci, are să-ți iasă iar 'nainte omulețul căruia i-ai slujit nouă ani, și are să-ți zică să te bagi iar slugă la dânsul. Nu cumva să greșești, să nu intri, că el e chiar Scaraoțchi, stăpânul iadului, și Dumnezeu sfântul vreà să-i faci o slujbă: să-i

răpești tartorului droșca, ce și-o făcut-o amù, cu aripi la roate, și la care și-o înhămat cail ce i-ai crescut tu; și cu care la Vremea-de-apoi are de gând să se preumbe fecioru său, Antihârț, care amù e de țată, și care are să înșele noroadele cu minunile lui spurcate: că are să se dăie pe el că-i Răscumpărătorul în locul Domnului Hristos și are să se fudulească strașnic cu droșca ceia; că are să fie când în cer când pe pământ cu dânsa, de are să se minune noroadele. Da' D-zeu Sfântul, vrea să-i taie, încă de pe amù, din unghișoare, și de aceia să nu cumva să te temi de stăpânirea lui, că Sf. Arhanghel Rafail, îngerul călătorilor și a scârbiților cu tine este. Și să intri la demon în slujbă și să faci ce'i face, să nu te lași, până nu ți-o spune cu ce se pot scoate sufletele dela iad? că asta are să-ți prindă ție mult bine."

La vorba asta îngerul pieri, și lui Ilie i se părù că pământul crapă, de care infricoșat se scutură și se trezi, dar razele de soare se ascuseră și pădurea erà amurgită, iar printre desişul frunzelor se vedeau nouri roșii, semn că soarele apusese. Ilie își netezi fruntea luminat, și par'că erà mai liniștit.

— „Vaai! și eu aveam să mă omor!“
Și în locul tuturor gândurilor negre se lumineă, și-și aduse aminte de tot și

ar fi vrut din nou să se mustre, dar nu mai putea ; ar fi vrut să se bocească, dar nu-i mai venea jălea ca odată. Și deodată își aminti de tot ce-i spusese îngerul și glăsuî :

— „Vra să zică, tot tu, ticălosule de moșneguț, ești pricina... Aaa ! Doar nu ne-om mai vedeà noi odată !“

Si așa îl cuprinse mânia, că se ridică și o plecă spre răsărit. Și unde întâlnea un om, unde trăgea noaptea, unde era *prapanație*, ori iarmaroc, tot spunea pățania lui și ce o visat, și numele lui Ilie se împrăștie în toate târgurile și satele.

II.

Dar Ilie nu mai erà acela dinainte ; și dacă muștrarea nu-l mai bătea și dacă desnădejdea nu-i mai sfâșia viața, totuși, par'că erà un cuiu dureros în inima lui : greutatea nelegiurii pe care abia o târâ.

Multe lucruri de veselie vedeà în lume, și pe când alții nu mai puteau de răs, pe buza lui scăpà doar un zâmbet amar. Nimic nu-l mai mișcà : nici sunetul banului, nici palatele cele aurite ale împăraților. Dar, prin lumina asta nouă, vedeà aurul în sufletul omului, bucuria vieței pe care el n'o aveà.

De multe ori era liniștit și vesel chiar ;

dar iar tresăreà ca de un junghiu, și fără voie lucrurile se părindau dela capăt în mintea lui și fiecare amănunt din întâmplare erà ca un cuțit în tot trupul lui și părerea de rău era ca o ghiară de hultan ce-i sfâșia cu ură pieptul până îl storceà de puteri.

Și după ce treceà prin toate cu gândul, se răcoreà ca de un plâns amar și, în locul tuturor, mînia pe Demon se revărsà în tot sufletul. Și, așa slăbit, se ridicà și o pornea înainte, cît îi iertau puterile de repede, doar s'a întâlni cu Necuratul mai curând.

Și toate astea ce le simțeà el, îl făcù să aibà milă de oameni, și să nu vadă în toate nenorocirile decît o faptă a demonilor. Așa că unde erà durere, Ilie strigà:

«Oameni buni, nu vă blestemați viața; răbdați și lăudați pe Domnul, că numai demonul face omului durere, doar l-a face să cîrtească împotriva Celui Atotputernic, ca astfel să-l mînie și să-l osândească». Unde vedeà moartea, fără vreme, zicea: «Nu învinovățiți pe Dumnezeu sfântul, căci acel ce i-a grăbit sfîrșitul e numai Satana, care toată viața și-a băgat coada în treburile omului și l-o amărât de i-a sfișiat inima într'însul». Așisderea unde vedeà omor, strigà: «Nu

osândiți, că acela ce l-o pus să facă fapta asta e numai demonul: căci iată ce o făcut în cutare loc» (Și nu se spune pe dânsul, ci vorbiă ca de un alt om care a făptuit așa și s'a pierdut în lume). Asemenea și unde vedeă sărăcie, beție, lene, spunea la oameni, să le părăsească, că beția e darul demonului și lenea e patul lui și cine le iubește nu mai e întreg săracul! În sfârșit, tot ce suferă dela găză până la om, spuneă că numai din pricina demonului le suferă și povățuiă pe oameni să aibe ciudă pre Necuratul și să aprindă tămâie cât mai des prin case, că dracii caută să grăbească moartea omului, spre a-i luă sufletul. Și iar spuneă întâmplarea lui ca fiind a cutărui om din cutare loc. Și aveă o așa putere de cuvânt că toate suferințele par'că i se imblânzeau, și tot ce aveă împărțeă tot cu cei săraci, ba, se lipseă la nevoie și de ce aveă pe lângă dânsul de trebuință.

Un singur cojoc, ci-că, îi mai rămăsese, Intr'o zi mergeă pe o câmpie de unde chiar se vedeau zidurile sfintei cetăți a Rusalimului și Sfânta mare biserică a Domnului, și cum mergeă el așa, întâlni un om gol și-l întrebă ce-i cu dânsul.

— „M'au jefuit hoții!“ răspunse omul „și am scăpat numai așa cum mă vezi.“

Atunci Ilie luă cojocul și grăi dându-i-l:

— „Na, îmbracă-te, pe din afară, ca să-mi îndulcesc rana din lăuntru».

Dar când să intre în Sfânta Cetate a Rusalimului, numai ce vede venind spre dânsul o droșcă ca aceea, mai mult pe sus de cât pe jos și, cu un boier mic într'însa, cărunt, cu un ciubuc cât un cot și pufăid: pâca! pâca! și scotea un fum de credeai că arde o șiră de paie. Și poposî înaintea lui Ilie. Când colo o nania la care slujise nouă ani. Când o dat Ilie cu ochii de dânsul, tot sufletul i se răscolî și tot sângele i se suî în cap și strânse pumnii să se repeadă la pocitanie, dar își amintî de slujba ce avea să i-o facă Domnului, ba în loc de asta, își scoase și pălăria până la pământ, iar pocitania și zise, de prefăcut ce eră:

— „Nu cumva, tu ești Ilie din satul cutare, care ai slujit la unu într'o pădure? — Că știi și s'o dus buhul de vrednicie?“

Ilie, doar strânse din măsele și făcu din cap că da!

— „Iii, măi băiete,“ îi dădù omulețul, „d'apoi de când te caut! Ce te ai făcut de nu s'a mai auzit de tine?—Și unde te duci așa de par'că ți s'au înecat corăbiile?“

— „Ia și eu, răspunse Ilie...

— „Măi, băiete,“ vorbì ciotul de om, nu știi tu vre-o slugă așa, vre-un băietan, căruia să-i vie la socoteală să slujească la mine?

— „Dă, răspunse Ilie, așa om, de...

— „Măi, nu te-i băgă, tu la mine?

— „De, mărite stăpâne,“ îi vorbì Ilie, dă, să mă bag; dar poate dumitale îți trebuie o slugă pentru un an doi, să-i dai drumul și iei alta. Eu, unul, vreau stăpân, da' nu așa... Nu de alta, dar m'am săturat de umblat lela, flămând și gol; «dar în gândul lui, Ilie, își zicea: «Fir-ai afurisit, tu, de drac împelițat!»

— „Apoi mie,“ vorbì pocitania, „crezi că-mi pare bine să schimb slugile? Dar de, dacă nu vor să stăie. Mai cu seamă pe tine te-aș țineă toată viața.

— „Vai de mine, boierule, grăi Ilie, dacă e așa, uite și acum sunt gata.

— „Apoi, iacă, amù ai auzit-o, să vedem cât *cei* pe an.

— „Cât să cer? Da' mai e nevoie să mai cer; par'că 'mneata nu știi?

— „Bine, îi răspunse moșneagul, eu, să știi, măi băiete, că la sfârșitul anului, vii și-ți plătesc cinstit, să ai și tu un ban la o nevoie și de un comând.“

Și, suindu-se omulețul în brișcă și Ilie pe capră, pocitania îi spuse să mâe, și brișca ca o nălucă o luă spre văzduh

încolo. Da' Doamne, Ilie, par'că fusese vizitiu de când lumea; așa îi răsărise în el o îndemânare de ciudată.“.....

În vremea asta, niște pași se auziră de la deal și niște glasuri cunoscute; și, nu mult, un român înalt, îmbrăcat cu bondiță și cămeșă cu fustă, urmat de-o femeie mititică, cu un șal în spate, trec pârleazul și ne dau «bună seara». Erau: bădița Ilie, nepotul tatei, și lelița Maria. Ea întrebă unde e mama și se duse în casă, iar el, după ce sărută mâna tatei și bătrânilor, întrebă ce povestesc.

— „Cazania lui Sfântul Ilie, răspunse tata. Mi se pare că o știi și tu, Ilie.“

— Cazania lui Sfântul Ilie? zise el scărpinându-se în cap gânditor. Nu, asta n'o știu

Și, tata, după ce-i spuse în câteva cuvinte cine a fost Ilie și cum și ce fel, urmă;

«Și Ilie cu demonul se tot suiră în sus, până când zăriră pământul ca o gămălie de ac. Și cutreerară tot golul pe la cele douăzeci și patru de vămi ale văzduhului, și la fiecare moșneguțul se oprea și vorbea nu știu cu cine o limbă pe care Ilie n.o știea. Da' Ilie nu vedea nimic, decât auzia vorbă și atâta;

și iar din nou porniră și poposiră în lună,
la cei doi frați: Cain și *Avăl*,

În adevăr, luna eră spre amiază galbenă, luminoasă ca un glob zugrăvit la o lampă aprinsă, și pe care se lămuriau niște semne între care și unele ca chipul unui om în picioare.

Și tata urmă arătând cu mâna ;

— „Vedeți colo ce-va, ca un om în picioare, și par'că ar aveà ceva în spate? Ei, acela e Cain și ceea ce are în spate e fratele său *Avăl*, pe care el l-o omorât. Și, uite colo, alătura, la stânga, e alt semn: acela e ciubărul plin cu sângele lui frate-său.“

— Apoi să nu-ți uiți cuvântul uncheșule, îi tăie vorba badița Ilie, eu așa am auzit-o de la mama, că Adam și Eva au avut doi băieți; Cain și *Avăl*. Cain ci-că eră plugar, bună oară cum ești dumneata, moș Vasile, și *Avăl*, cioban. Pe atunci nu era ca *amù*, să duci roadele la biserică să le sfințească popa, ci se făcèa un rug cum ar fi o vatră de foc și se ardeà cum arzi tămâia, ca mirosul să se sue la Dumnezeu. Și dacă fumul se înălță drept spre cer ca un fus, roada era primită, și omul acela era bun la Cel-de-sus, dacă nu, atunci puteà să se svârle, ducă-se pe pustii, și într'o râpă, că eră so-

cotit ca cel mai păcătos om din lume și îl huleau toți. Și băieții iștia aduceau și ei, din sudoarea frunții lor, jertfă pe rug; da' Cain ci-că erà cam sgârcit, aducea pe altar popușoiul cel mai stricat, fasolea ce mai ră; pe când Avâl, lâna cea mai frumoasă, untul cel mai bun și cașul cel mai dulce și mielul cel mai frumos. Așa că fumul de la rugul lui Cain îl împrăștià vântul; iar a lui Avâl se suià drept în sus ca fumul de la un găzuț. Și de multe ori o aprins Cain rugul și o pățit tot așa, și asta l-o făcut pe el să creadă că frate-său îi face cine știe ce farmece și din asta o prins ciudă pe el și l-o omorât.

— Da' tot ai mai lăsat ceva, Ilie, vorbi tata. Uite ce: „Ci-că dracul îi suflă în para lui Cain și îi împrăștià fumul. Și încă ceva, dumneata ai spus bine ce ai spus, da' felul cum l-o omorât pe Avâl, nu.

«Băieții, ci-că, erau cu locurile cum suntem noi cu Toader a Grecii cu hat: Avâl, colo cu stâna; Cain, dincoace cu plugul. Azi pizmuește, mâine tot așa. Ce-i veni tâlharului, într'o zi, și cată cotețe lui frate-său că oile lui, chiar în ziua ceea, i-o făcut o mulțime, de stricăciuni și câte și mai câte vorbe.

Ista, ca cel cu sufletul curat, ci-că i-ar fi zis:

— „Da, unde se pomenește frățioare, doar nu-s eu cu turma pe mică pe ceas aice?»

— «Hai și-i vedeà» ci-că i-a spus poreclul.

Și acolo ce cioandă ori fi avut, că împelițatul luă un petroiș și, când mi-l isbî, bietul băiet n'o mai zis nici mărc, săracul!

Da' Dumnezeu sfântul, ci-că l-ar fi întrebat pe care lume să-și ispășească păcatul, și el o zis că ceea lume nu se isprăvește nici odată, da' lumea asta, tot odată și odată, are să se sfârșească, și atunci are să scape și el. Și Dumnezeu l-o pus în lună cu frate-său în spate, spre pilda tuturor păcătoșilor. și acelora care omoară. Dar să nu-mi uit vorba, urmă tata:

«După ce Ilie o tras o raită, cum am spus, pe la vămile văzduhului și prin lună, s'o și coborât în grajd în fundul pământului, la drăcoaică acasă, care-i ieși în prag cu Antihârț la sân.

Și Scaraoțchi cum văzù pe drăcoaica îi vorbî încet:

— «Iată, măi *fumeie*, am *tomnit* tot pe băietanul de care ți-am spus că mi-a crescut caii. Te rog să ai grijă de dâ-

sul". Şi îi spuse să-l păzească ca ochii din cap, că l'o prins spunând la oameni de venirea lui Mesia pe pământ; şi el o făcut așa, că l'o adus cu tot cu trup în iad, numai să-l oprească de a împărăşti asemenea veste.

— «Las' pe mine, o zis dânsa.

Da' în Ilie inima erà cât un purice că o păşi ceva de la draci.

Şi, ce a văzut în ziua aceea, îi vădi curat că omuleţul e însuşi Scaroţchi, şi femeia, nevasta lui, şi că e în iad. Că după ce băgă caii în grajd şi le dădù ceva de ospătat, numai ce auzi că-l chiamă stăpână-său, să-i puie iar caii la brişcă. Şi minune: în loc să se suie boierul care l'o tocmit, vede că se aşează dinapoi un drac cu nişte coarne ca de ţap, cu coada ca de bivol, cu sprâncenile ridicate ca două creştete de deal, şi numai ochii şi glasul erau ai pocitaniei şi cu un gârbaciu în mână. Şi atunci, în plimbarea ceea văzù Ilie ce nu văzuse: Văzù suflete ce ardeau în focul de veci, foc ce nu strică chipul duhurilor omeneşti, dar care le ardeà şi inima vieţii în ele. Şi draci mâni-oşi câtă frunză şi iarbă, care cu furci în mâni, cu polonice învârteau sufletele în cazane cu smoală şi piatră vânătă, cum ai învârti dumneata nişte chiroşte într'un ciaun şi se rânjeau ca nişte câini

răi la nenorocitele de suflete. Și erau niște scorburi întunecoase că numai la gura lor te înfiorai. Și ieșeau din ele numai geamăte înăbușite și râsete de draci, și sfârâituri năpraznice și miros de pucioasă și smoală. Lucrurile aste îl uluiră rău pe Ilie și îl îndurerară așa de tare și îl mâhniră în cât îi veni să ia ceva și să dea în dracul din trăsură. Se ținù însă, că-și aduse aminte că are de împlinit slujba către Domnul, și numai își zise în gând.

«Doamne, Doamne de ar veni și ziua aceea!»

Și a cutreerat Ilie, în ziua ceea cu caii, de i-a făcut lac de apă, iar demonul din trăsură se oprea la câte o scorbura, flueră, și odată izvoreau din gura ei draci de parc'ă erau albinele la urdinișul unui stup, și fiecare spunea câte ceva, și care se izvodea că a greșit un lucru, mi-l ardea cu gârbaciul de-l lăsa cârlig, și apoi o pleca mai departe.

Când veni seara, Ilie era buimăcit și par'că nu mai era nici cât fuse; ba și uitase ce are să întrebe pe demon la sfârșitul anului.

Mai mult, că a doua zi iar o porni cu tatul dracilor prin scorburi, și asta îl năucì și mai rău, dar se ogoi că la amiază a găsit pe lângă o mâncare bună

și niște plăcinte și așa o dus-o Ilie un timp ba, după un nămezi s-o dus și cu drăcoaica și cu Antihârț, la spațir.

De multe ori așa îl pălea câte o ciudă, că-i venea s'o răstoarne în o scorbură, unde-va.

Și ar fi făcut-o, dacă n'ar fi avut să îndeplinească voia lui D-zeu sfântul.

Și nu numai atâta, dar drăcoaica era acuși, acuși cu gura pe el.

Abia ajungea la grajd și deshăma caii, și numai auzea :

«—Ilie!»

— «Aici ducă!»

Și ce crezi că-i spuneă ce-va? Bazaconii, doar l-a avea în ochi.

Și încă să vezi, drăcoaica doar o vrut să și păcătuiască cu dânsul, doar doar l-a urî Dumnezeu sfântul.

Odată nu eră Scaraoțchi acasă și numai auzi iar :

«— Ilie»!

«— Poftim ducă»!

«— Te-am chemat că aiștia de pe aici nu s buni nici de trăsniț, să mă tragi o lecuță pe gât, că mi s'o înțepenit nu-ș' de ce vinele și mă doare tot trupul.

Ghietul om o rămas numa înlemnit când o auzit.

Iar demonița de tot să-i facă pontul,

noroc de dracul cel bătrân că veni pe uşă, că altmintrelea cine şti ce se întâmplă. Aşa că rămase el să-i destindă vinele gâtului drăcoacei.

Altă dată, pe când erà dus Scaraoţchi nu ştiu unde, ea o trimis toate slugile la plimbare şi numai iată pe drăcoaică cu furca în brâu, la grajd.

Omul vedeà, simţià, da se gândeà: «Măi, cum să-mi stric eu sufletul amù când îi destul de păcătos, şi încă cu cine? cu o drăcoaică» şi cu cât treceà vremea se nelinişteà mai mult şi umblà izbindu-se de toate gândurile nu-şi mai puteà aminti ce are să întrebe pe demon la sfârşitul anului.

Cât o stat Sfântul năucit, nu spune povestea, dar *ci-că*, într'o zi, se plimbà singur prin iad şi numai ce auzi la gura unei scorburi luminate ca un apus de tomnatic, nişte gemete trudite. Când colo, împăratul David stà într'o apă de sânge aprinsă şi se chinuià ştraşnic. In altă scărbură luminată ca un zori de zi, văzù pe Preacumintele Solomon cum îi rodeà trupul sufletului nişte dihăanii cu picioarele şi coada de balaur şi capul de femeie.

Văzù pe atâţia crai, pe Impăratul Alexandru Machedon şi pe Por şi Dariu împărat şi câţi alţi înţelepţi stând la popreală

și chinuindu-se amarnic; iar Solomon împărat cum îl văzù pe Ilie și strigă:

«Prooroace Ilie, întreabă pe întunecatul tău stăpân, cum și când se vor scoate sufletele de la iad?»

Aici Ilie se lovì cu palma peste frunte:

— «Cap sec ce sunt! Cum am uitat frate! Cum m'am zăpăcit! Iată că aveam să fac buclucul! Bine că mi-au adus aminte.»

Și Ilie își și puse în gând să întrebe pe Scaraoțchi de asta.

În adevăr dela uciderea lui Avâl de către Cain, nu mai intrase sufletele în raiu. Noroade întregi stăteau la opreală și în chinuri fără sfârșit de vreme și vreme fără de sfârșit.

Toate astea, pe lângă groaza și mâhnirea lui veche, îl îndârjiră așa pe Ilie, că, de ar fi putut, i-ar fi făcut pe draci ghem și i-ar fi svârlit în focul cel mai amar. Dar abia să țineà să nu facă vre-o șotie și să pață cine știe ce și doar așteptă împlinirea anului ca ziua de Paști.

Și o trecut vreme de la asta; aceeași slujbă; ba cu demonul cel bătrân prin fundul iadului, ba cu nevastă-sa și cu Antihârț pe la cine știe ce plimbări, când iată-l într'o zi, pe când țesălă caii, numai se pomenì că-l cheamă Scaraoțchi:

— «Ei, Ilie, cum ți se pare?»

— «Bine Intunecimea voastră, bine!»

— «Măi Ilie, n'ai nevoie de ceva parale?»

— «Vai, Intunecimea voastră, răspunse Ilie, ce parale îmi trebuie mie aici?»

— «Nu de alta bre, da' ai împlinit anul și aș vrea să nu mă încurc cu tine în socoteli».

— «Vai Intunecimea voastră, zise Ilie, da' v'ași slujì și o mie de ani fără să vă cer o lețcae, da' v'ași întrebà ceva, dacă nu vă supărați: Mă rog, sufletele astea cari se canonesc atâta aicea, tot așa au să stee ele în chinuri cât lumea?»

O plesnitură se auzì și o arsură simți Ilie pe obraz. Căpătase o palmă.

— «Du-te la cai, îi porunci Scaraoțchi, și să nu mă mai întrebì un an.»

Și dusu-s'a Ilie năucit la slujbă. Da' drăcoaica, pe semne, o văzut că nu-i merge și-l lăsă să vadă ce a mai fi. Iar într'o zi, numai se pomenì că-l chiamă iar Scaraoțchi.

— «Plecăciune boerule!» îi dete Ilie.

— «Buna ziua!» îi răspunse Scaraoțchi: «Te-am chemat să-ți plătesc».

— «Boerule și viața toată te-aș slujì de geaba, da' știi că amù un an mi-ai spus o vorbă».

— «Ce anume?»

— «Știi de sufletele cele de la iad... Eu nu am uitat, că știi că d-ta mi-ai spus să nu te mai întreb un an».

Două plesnituri răsunară și două arsuri simți Ilie pe obraz. Căpătase două palme și vorba:

«Du-te la cai și să nu mă mai întrebi niciodată».

Și dusu-s'a Ilie, da' de astă dată tare mâhnit că i-a ieșit prost tot planul.

Amu se zăpăcise iar: — «Să știi, că Scaraoțchi mi-a ghicit gândul». Și, des-nădăjduit, se duse la slujbă; dar în sufletul lui se cătrăni, se oțeli și se întări într'o hotărâre: de a nu se lăsă cu nici un chip, până nu i-a spune cu ce se pot scoate sufletele de la iad.

Și încă un an o dus Ilie biciul de codi-riște, dar și zilele lui nu-i mai erau zile, nopțile lui nu-i mai erau nopți și vecinic se suceà cu grije că a trece și anul al treilea și n'a face nimic, lucru care dădu de bănuiră dracilor că Ilie vreà să fugă. Și se puseră a-l păzi. Mai ales drăcoaica începù a se arătà că ține strașnic la Ilie și prinse a-l chemà prin casă, apoi a-l cinsti cu tot felul de băuturi bune și a stà cu el de vorbă, doar l-a aflà ce vreà să facă; iar pe din dos, în șopot, se sfătuiră ce-i de făcut dacă fuge. Și tot dracul cel bătrân găsi că dacă și al treilea an a ținea-o morțiș cu vorba lui, să-i spuie taina și apoi să-l dee într'o râpă de iad, ori să-i

facă într'un fel capătul, nu care cumva să scape și să spuie cuiva taina.

Și o trecut vreme, când, într'un după nămiezi, numai ce se trezește Ilie cu Scaraoțchi pe ușa grajdului cu un trăistoiu de galbeni în spate.

— «Iată, Ilie, plata pe trei ani».

— «Mulțămesc, stăpâne, grăi el; cinstit suflet mai ești. Și să știi că de m'ai și alungă, eu tot nu m'aș duce de la d-ta. Și iar să știi că nu primesc nici un ban până numi-i spune vorba noastră deamă doi ani».

— «Care, măi?»

— «Cu ce se pot scoate sufletele de la iad?»

— «Tii! Da' ciudat român mai ești bre!» făcù dracul: «Ce ai tu cu sufletele dela iad?»

— «Ce să am, răspunse Ilie, mă gândesc și eu ca omul: sufletele astea cari se canonesc aici, n'au să aibe iertare niciodată? Nu de alta, da' și eu sunt păcătos cu multe și știu că sufletul meu tot aice are să vie. Și când îmi închipui că asta ar fi pentru veci, îmi vine să mă rog lui D-zeu, când a fi să mor, mai bine să-mi facă sufletul pulbere. «La vorba asta dracu se înfioră și gândi:

„Tei pomeni, că D-zeu îi ascultă ruga și rămân și fără sufletul lui. Da' mai bine

să-i spun și să-i fac și capatul și să'i găbjesc și sufletul tot odată. Și dracul se scărpină după ceafă rânjind și răspunse: «Aa! nu! Ilie, tu și după moartea ta ai s-o duci aice ca în rai: nevasta mea, care ținea așa mult la tine, mi-o și spus, să n'ai nici grijă, că dacă îi muri are să-ți poarte tot comândul și grijă de suflet cum și parastasele.—N'ai grije. Și fiindcă mi-ai dovedit că ești un om de omenie, glăsuî el, ridicând, spricenile în sus ca două spinări de de mătă sborșită, să-ți spun: «Măi băete, atunci se vor scoate sufletele de la iad, când se va naște fiu din fecioară neprihănită. Da', asta are să se întâmple numai dacă oi dormi eu».

Bucuria lui Ilie, să joace și mai multe nu, pe când lui Scaraoțchi i se părură că s'ar fi golit de ceva scump, și alergă la femeie și-i vorbi:

«Deamù să mi-l păzești ca ochi din cap, că i-am spus».

— «Cum?—l'ai spus?»

— «Vezi bine. Dacă m-o săcâit atâta».

— «Rău! grăi drăcoaica. Amù, să nu-l mai leși singur, ci să-i dai un ajutor la grajd, să-l pândească ce face».

Și tatul dracilor îi și puse un drac pe capră, în chip de fecior: un drac bătrân cu părul roșu și coarnele țăpoae

și cu coada ca de bivol. Lucru ce îl nemulțămî pe Ilie.

Da' în ziua ceea Ilie a umblat singur tot iadul și unde vedeà câte un suflet stingher în vre-un loc de durere, îi și spunea ce o auzit de la Scaraoțchi și aista spuneà la altul și altul la altul și așa până s'o împănat tot iadu. Și așa se făcuse că sufletele cari până atunci se văicăraseră, amù cântau de bucurie.

Iar Scaraoțchi și chibzuî să-l înece în apa Iordanului și să-i ieie sufletul.

Aice a veà el iazul lui; o baltă adâncă bunăoară, cum e asta de de vale, de târg, unde, din pricina că se îneacă în fiecare an câte un jidan, nu se mai scaldă nimeni.

Ba, D-zeu sfântul, pe lângă mulțămirea căpătată, lui Ilie îi mai dete și alta, ca niște zahăr pe niște plăcinte.

Seara se culcă și iar visă pe îngerul care i se arătase în pădure și îi vorbi:

— «Ilie, gonește pe dracul de pe capră, că o sosit vremea să-i iei și brișca».

Când se trezi Ilie, bucuria lui: «Să poftească întunecatul», își zise el.

Și chiar de a doua zi dracul de pe capră n'o mai avut o zi bună cu Ilie: ba că i-s coarneau prea mari și îl lovește în cap, ba că șăde prea lăbărțat și îl stingherește în mânatul cailor, ba că își ține coada prea bârzoî și råde iadul

de el. Și câte și mai câte ponoase, de în câteva ceasuri se acri ghietului drac.

Iar într'o zi, după un nămez, numai ce se pomeni cu tovarășul lui de pe capră la grajd.

Da' Ilie tocmai atunci gătise de dat niște fân din pod și eră cu furca în mână.

— «Ilie, ci-că i-ar fi zis dracul, să pui caii că azi am de mers cu boerii la scăldat».

— «Ce? strigă Ilie, adică tu să mergi ca și cum tu ai fi un stăpân și boerii, *copchii* tăi?»

Și lip, o palmă.

— «Auleu, păgâne! Stăi că te spun eu stăpânilor».

— «Așa, ai să mă spui? Stăi, să-ți arăt eu, încornoratule; barim să ai pentru ce». Și unde nu mi-l apucă și dai și sucește și trage-i, până Ilie o asudat și s'o muiat tot el, de l-o făcut scăpat. Ba și așa în fugă *ci-că* i-o mai ars un picior în partea de unde îi spânzură coada.

— Tiu! Vai! — Ajunse la stăpân: șoldit, ciufulit, cu ochii cât cepele.

— «Ce-i?» strigă Scaraoțchi.

— «M'o bătut. M'o omorât hoțul de Ilie! De amù să fie el al iadului, că nu mai mă duc cu dânsul pe capră».

— «Nu-i nimic, zise Scaraoțchi, lasă că isprăvim cu dânsul chiar azi».

— «Să rămâi tu acasă cu băietul, grăi drăcoaica roșcatului, să-i faci jucării, că eu tot nu-l mai ieu pe arșiță».

— «Bine zici tu, grăi Scaraoțchi, să rămâie; da' atunci să mi-l păzești tu, până m'oiu scaldă eu».

Și Scaraoțchi, punându-și ișlicul și giubeaua și cucoana malacoful și, cu Ilie pe capră, plecară ca doi boieri bătrâni și cu greutate.

Și pe pământ eră o căldură strașnică. Cu toate că se cam simția un vânt răcoros și cu toate că iarba și lanurile de grâu păreau valuri de apă albastră ce se prelingeau în nesfârșit pe dealuri, nevasta lui Scaraoțchi găfâia ca un câțel, în timp ce Scaraoțchi, zărind apa și prinse a se desbrăcă și cum ajunse și sări în iaz, spunându-i doar atât nevestii:

— «Vezi!» Și făcù cu ochii la Ilie.

Și dracul prinse a se lăfăi în valuri și a sări, dându-și mulțămitor cu apă pe piept și a scoate aburi și a arătă că-i apa mititică, doar l'a ispitì și pe Ilie să se scalde și dânsul.

Dar Dumnezeu de după un nor ce venia dinspre sfințit, vedeà totul și numai un semn făcù și, când se cufundă Scaraoțchi, deodată apa a și înghețat de un stângen și se făcù un frig de a degerat

într'o clipă toate ierburile și frunzele,— și promoroaca se puse de o palmă pe toate.

Atunci jăle mare a fost în lume. Femeia lui Scaraoțchi rămase cu gura căscată întâiu; pe urmă prinse să țipe, că nu știă ce s'o făcut bărbatu-său și se dădù jos din trăsură și începù a înconjurà iazul.

Da' demonul sub ghiață, ghicì că Dumnezeu i-a făcut-o; se îndârjì șiși dădù drumul coarnelor și lovì odată ghiața; dar atunci Dumnezeu mai făcù un semn și apa îngheță de trei stânjeni și-l mână tot pe atât în afund.

Atunci soarele par'că înțepenì în loc și cerul se aburì de ger, frunzele toate căzură și poamele; iar drăcoaica făcea din mâini și din picioare cum îi vezi pe *berjari* iarna și se văicără și alergă împrejurul iazului.

Pe când lui Ilie și cailor nici nu le păsà; că din ei eșeau numai aburi. Necuratul atunci se vânjolì din toată puterea, și mai lovì odată; dar și Dumnezeu mai făcù un semn, și apa îngheță de cinci stânjeni și-l dădù și pe Scaraoțchi cu tot atâta mai înafund. Atunci se făcù un ger că îi pleznì drăcoaicei ochii în cap; iar copacii se despicară și pietrele plezniră, și vițelul murì în vacă. De a-

tunci o rămas Antihărt fără mamă și Scaraoțchi fără femeie.

Când iată că Ilie numai se pomeni cu un băietan dărdând de frig lângă el.

— «Bună, da'ce vrei?»

— «Mor de frig. Da' lasă asta; caut pe Prorocul Ilie».

— «Da'ce-i cu el? o întrebat Sfântul».

— «Apoi, eu îs chiar băietul lui, Elisei, care l'o lăsat mititel, când o fost de și o omorât părinții».

La asta Ilie tresări ca fript și icoana grozăviei săvârșită îi veni iar în minte și îi și umplu sufletul iar de scârbă și groază, dar înghițindu-și scuipatul ca înecat, întrebă răgușit:

— «Tu ești, dragul meu Elisei?»

«Eu, tată, eu sunt». Și băietanul căzù în genunchi și îi sărută mâinile și-l întrebă: «Vra să zică, tu ești tatul meu Ilie. De când te caut!. Ani de zile de când te caut».

— «Băiete, o zis Ilie, aice se petrece mare lucru, aice e minunea și blăstemul lui D-zeu,... Elisei, tată, urmă sfântul, eu nu mai sunt din lumea asta. Trăsura și cai ieștia sunt averea lui Scaraoschi dușmanul lui D-zeu, el e în iazul ista înghețat; îi prins de D-zeu, acolo, ca să pot să-i îndeplinesc voia Lui».

— «Tată, o grăit Eliseu, știi tot. Un

glas am auzit într'o noapte. Eram de cincisprezece ani: «Elisei, dute, de căută pe tatu-tău Ilie, în lume, că acela de care auzi, că propovăduiește spre Rusalim venirea Răscumpărătorului, e înșuși tatul tău și alesul meu. Du-te că ani mulți nu va mai stă între oameni, că scris este, să-l ieu spre slujba mea la cer, cu trupul. Dute că și tu ești vasul meu ales și el te va unge de Proroc pe pământ în locul lui și ce n-o avut el timp să facă, îi face tu. Să propovăduiești ce-ți va spune și ce-i auzi că o spus el. Poate le ști, că e plin pământul de spusele lui sfinte.» Și amù tătucă, bine că te-am găsit, ungemă de Proroc, să te urmez».

— Cu ce Doamne? o zis Ilie, ridicând ochii spre cer.

— «Cu glod», cică i-o zis atunci un glas dulce din inema lui.

Și Sfântul luând colb în mână, stupi în el și făcând-l tină, grăi:

«Elisei, pune-te în genunchi!... Așa!»

Și dânsul muind degetul în tină, îi făcù o dungă dreaptă pe frunte zicând: «In numele Tatălui, care e Stăpânul tuturor lucrurilor și făpturilor și care mi-a dat azi deslegarea asta și a Fiului, Răscumpărătorul, Mesia care va să vie».

Apoi trase altă dungă de-a curmezisul ei,

urmă: «Și a Sfântului Duh, care e puterea Tatălui și va să fie Amin! Eliseu să unge de Profet, potrivit voinței Tatălui, și propovăduitor al voinței și cuvântului Domnului Stăpânul cerului și a pământului...

Pupă mâna Ilie?.. Așa? Amu să te îmbrățișez și eu».

Și Sfântul prinse pe Elisei de cap și îl sărută și plânse aninat de gâtul lui.

Când de o dată, la un alt semn făcut de Dumnezeu, un vârtej de vânt ca o roată se ridică de la pământ și Ilie numai auzi un glas din văzduh: «Ilie sui în brișcă!» și cum se suie, vântul și umflă caleasca cu tot cu cai și *vezetiu*, în sus, o învâlulă într'un nor și o tot ridicat-o ca pe un gând spre cer, lăsând pe Elisei uluit jos.

— «Elisei, îi strigă Ilie, n'ați straiu». Și Ilie desbrăcându-se de suman, îl aruncă jos.

Scaraoțchi pricepù că trebuie să se fi întâmplat ceva afară și nu mai putea de nerăbdare. Și prinse a bolborosi, a cercă pe sub apă un loc de scăpare. Pace!.. toată era tun de înghețată.

Atunci se prefăcù în adevărat drac: și adunându-și toate puterile lui de diavol, prinse a sfredeli ghița cu coarnele. Lovi odată și le tocì; dar totuși

își făcu loc o leacă ; lovì a doua oară :
ghiața crăpă ; dar își îndoì și el coar-
nele ca pe niște scoabe A treia oară se
duse în fundul apei, își umflă pieptul,
își strânse buzele, se încordă ca o scor-
pie și, când se repezì și sări de o poștă
o bucată de ghiață, cât țì-i casa : își
sparse și el capul, nu-i vorbă, dar ieși
de-asupra. Cât de Ilie, ehei, amù se ve-
dea doar ca o ciocârlie. La asta dracul
își și dădù drumul aripelor ca două nopți
negre și într'un fus de foc se luă după el.

Ilie, văzând că-l ajunge, ameși și căzù
dea-tumba ; noroc că se prinse de o
roată și așa sburà spre porțile ferecate
ale cerului, cari se vedeau lucind ca
niște stecle la soare. Când să ajungă la
poarta raiului, iacă și Scaraoțchi cu un-
ghiile de scobitura piciorului lui Ilie și
trage în jos și trage.

— «Ai!» făcù Ilie de durere și mai să
cadă cu demonul. Noroc că un înger îi și
deschise poarta ; era chiar cel care i se
arătase în vis și care cum văzù ce se
întâmplă, doar un semn făcù asupra de-
monului ca și cum l-ar apăsà în jos și
Scaraoțchi își și pierdù toată puterea și
căzù deadrept în fundul iadului unde
stătù, cică după asta, vre-o cinci ani în
nesimțire și nedumerire.

În vremea asta ce schimbare nu s'o

făcut în fire; frigul încetă, soarele prinse a-și întinde pulberea de raze pe toate cele înfrigurate și topi gheața, și frunza răsări pe pomi și iarbă și floare, pe câmp; iar în locul unde o crăpat drăcoaică, o crescut ci-că ciumafaiul și mătrăguna, cele mai otrăvitoare buruieni din câte sunt. Iar Elisei desmetecindu-se și având a trece de ceea parte a apei, doar o isbit cu haina lui tată-său în apă, pe ceas balta s-o despărțit în două, fundul o rămas curat și așa Elisei o trecut dincolo.

Și pe când se *tâmplau* cele ce vă spuseiu, pe pământ, Ilie se trezi — nici el nu știu cum — înaintea unui jilț de raze de soare pe care stă un moșneag bătrân, bătrân, ca sfântu Niculae. Atâta că barba lui albă, ca spuma laptelui, îi atârna ca un patrahir lung în cât acoperea și treptele jilțului până jos; genele și le țineă ridicate cu cârja; părului lui era mult mai alb ca bumbacul cel alb și spânzura pe umeri ca niște valuri de argint. Și era îmbrăcat într'un straiu alb, și nu știu cum era că par'că printr'însul se vedeă grădina cerească, iar de o parte și de alta a jilțului stăteau cei doi arhangheli, Mihail și Gavril, cu paloșe de foc, iar la picioarele scaunului Sf. Arhanghel Ioil cu un buciom în

în mână și cântece se auzeau, nu știu de unde, de par'că te adormeau și nu se vedeau cine cântă.

Cum poposî Ilie cu brișca înaintea sfântului Scaun, îngerul care i-a deschis poarta grăii;

«Ilie, pică în genunchi că te afli înaintea lui Dumnezeu Sfântul».

Ilie, atunci îngenunchiă și, minune, odată cu el și caii.

Și, deodată Sf. Arhanghel Ioil se ridică și sună din trâmbiță și cântecele pe ceas tăcură, iar Dumnezeu, după ce se făcù liniște, se ridică și vorbi:

— «Ilie, încă din sânul maicii tale te-am ochit; că eu mărirea n'o dau la cei ce se mândresc cu ea, ci la acei cu firi umilite și cari își câștigă mărirea pentru binele tuturor. Inșă Scaraoțchi, stăpânul iadului, poate ai auzit de la sfânta biserică, că o fost la începutul lumii în slujba mea».

Aicea părintele meu ne spuse în câteva cuvinte că Scaraoțchi a fost întâiu și întâiu înger, sfetnic lui Dumnezeu, dar fiindcă a vrut să fie mai mare decât el și a înșelat pe îngeri de i-au pus scaunul mai sus decât al Lui, Dumnezeu atunci l-a coborât în fundul pământului cu îngerii ceia cu tot, care nu-s alții decât dracii de azi.

Și, urmă tata, ci-că Dumnezeu Sfântul i-o spus lui Ilie mai departe :

«Inșă, Scaraoțchi, care s'o făcut stăpânul iadului, de care iar cred că ai auzit pomenindu-se tot în sfânta biserică, nici acolo nu se lasă de a mă amări vecinic, ci tocmai unde vedea oameni plini de darul meu își băgă mereu coada. Veșnic o supărat neamul omenesc și l-o ispitit, doar — doar l-a face să se piardă, să nu se mai nască Domnu. Hristos. Și dacă n'o putut să-l aducă la voroticul lui, i-o lăsat măcar în suflet sămânța desnădejdiei, a urii, a răsbunării și a tuturor necazurilor. De atâtea ori i-am arătat prokletului că menirea omului, or'ce ar face el, se hotărăște de mine; da' el nu: o vrut să se arate, că poate să mi se împotrivească. Da' amù nu mai pot, prea multe răutăți mi-o făcut în lume; prea mult o pus stăpânire pe sufletele oamenilor. Și pățania ta mi-o arătat că prea departe o mers cu îndrăsneala și prea îi las în banii lui. Amù iacă de ce te-am adus pe tine, fiindcă și tu ești de acei încercați de el, să-mi răcorești văzduhul de îngerii lui plăzmuitori și vicleni».

Și Dumnezeu, rupând o rază din măritul soare, luă o șuviță din părul lui de argint, o legă de capătul ei și zise :

«Iacă-ți biciul Ilie, sui în căruță și prinde a trăzni într'nșii căci s'au și înmulțit strașnic.»

— «Dar mărite Doamne, îi vorbì Ilie, eu am umblat cu dracul tot văzduhul și, cât am venit până aici, n'am întâlnit picior de drac».

— «Ridică atunci ochii în sus», ci-că i-ar fi spus Dumnezeu Sfântul, și două picături de rouă Dumnezeiască căzură din înălțimile limpezi ale împărăției cerești pe ochii lui și, minune: lui Ilie par'că i-ar fi descântat cineva de orbul găinilor, așa se deșteptă și împrejurul scaunului lui Dumnezeu Sfântul nu văzù decât îngeri și iar îngeri, îngeri și Serafimi câtă frunză și iarbă; iar la dreapta lui stă Sfântul Duh și la stânga sfântul «Amin».

— Auzi, auzi, minune Dumnezeiască, făcù din cap Laza uitându-se la noi.

Și tătucul meu urmă zâmbind: «Nu numai atâta, da' lucrul cel mai departe îl vedeà mărit, până și fluturele cel mai ascuns îl zăreà. Și atunci văzù cum e raiul. Și ce frumusețe erà acolo: păsări, ca acele ce cântau de-ți luau auzul; fântâni de aur cu ghizdele de sticlă și căni de marmară, și mese și poame de aur cu pietre scumpe și o mândreață de nu se mai pomenește. Și îngerii veneau și se du-

ceau spre pământ cu ștafete. Da' Ilie dădù să se ducă, însă Dumnezeu îl oprì zicându-i :

— «Stăi, unde te duci, că n'am mântuit : Tot văzduhul să-l cutreeri, numai pe pământ să nu te duci, până nu ți-oiu spune eu, că mai mare dușman de cât Scaraoțchi și ca fiu-său n'ai să ai. Deși tot la vremea vremei ai să te măsoari cu ist din urmă ; dar până atunci, mai ai de furcă. Așa că nici pe deasupra pământului să nu treci».

— «Nu m'am lămurit, Mărite Doamne», ci-că ar fi răspuns Ilie.

— «Deocamdată să faci așa cum ți-am spus».

Și Ilie se și sui în brișcă și o zbughì pe poartă, de dârdâiau roatele trăsuri. Dar, Doamne, ce-i văzură ochii, când eși la gol : atâția draci și sburători erau, că par'că erau stoluri de țânțari și umblau cum umblă ei vara. Ilie stătù o clipă și se uită la dânșii. Se uită și în jos, dar pământul nu se vedea, că podișul cerului erà de albăstrimea apei adânci tare și dracii veneau și se duceau spre pământ, și să vedeți cum : Mai încolo erau vămile văzduhului, un munte de draci, cât nu-ți poți da cu mintea, care se înălță de la nouri până la poalele împărăției lui Dumnezeu. Și acolo văzù

ce nu văzuse: suflete ce veneau cu dumul de la pământ aduse fiecare de îngerul lui și de un drac.

Și să vezi! Nu erau decât douăzeci și patru de trepte pe muntele cela, care nu erau decât cele douăzeci și patru de vămi ale Sfântului Vasile, și la fiecare scară era cântălărie și câte un cântar păzit de un înger, unde dracii scriau pe piei de dobitoace; iar pe îngerul ce poposea cu sufletul îl întrebau ce bine a făcut, pe când pe împelițatul, ce păcate o făcut. Și cela scotea o piele de bivol tăbăcită din sân, scrisă toată, și le-o întindea. Iar îngerul spunea îngerului dela cântar faptele bune ale omului și dracii puneau pielea ceea într'o tupsie a cântarului și îngerul faptele omului în altă tupsie. Și să vezi: dacă faptele omului întreceau pe cele rele, apoi să fi văzut hărmălae pe draci: se aninau de tupsia cu pielea, cu suțele, cu miile cu pietroae în spate, doar or scoborî-o mai jos și se lăsau tot mai greu, dar nu puteau. Iar îngerii râdeau de se topiau; pe când dracii muriau de ciudă, iar când dădeau drumul sufletului, urlau ca lupii a foame și a pustiu. Și iar văzù Ilie cum la unii oameni cântarul cu faptele bune era mai ușor și cum dracii atunci nu mai puteau de

bucurie, iar îngerii plângeau. Și dracii repede puneau mâna pe suflet și după ce își râdeau de dânsul ca de un cățel, îl luau numai de un picior, ca pe o broască și îl izbeau, cât era de sus, drept în Iad. Și așa făceau cu sufletul la fiecare vamă. Iar când izbutea sufletul să treacă pe la toate vămile, sufletul nu intra în raiu, ci era trimis tot în iad, nu la munci, ci numai la popreală până la venirea Domnului Hristos.

Râsul ista ce-l făceau dracii cu bietelesuflete și amintindu-și că și de el și-a râs chiar tatul dracilor pe pământ, îl mâniă așa de strașnic că nu s'o mai putut ținea. Și când o învărtit biciul odată și când o trăznit, s'o făcut un sgomot de par'că s'ar fi crăpat zidirea lumească în două și au înmărmurit toți dracii pe loc. Și cari au fost loviți, nici pulbere n'au rămas. Atâta ispravă i-o fost de ajuns lui Ilie, că unde nu începuseră marea, de acolo a mână și trăzni: biciul lui se lungea ca niște șuliți rupte și ori cât de departe era duhul, acolo îl ajungea. Și apoi și demonii erau atunci mulți, că tocmai în ziua aceea era senin și când e soare, atunci, ci-că, se adună mai cu spor și umblă după giumbușlucuri și răutăți. Că de: atunci oamenii gândesc mai repede la prăpăstii;

că unii merg la drum, alții la *spațir*, alții la cafenea unde pun la cale tot felul de drăcii. Și o cutreerat Ilie tot văzduhul, și cât nu ți-a dat cu gândul toate scările de la vămi s'au golit de draci. Și o umblat sfântul zile dea-rândul, poate săptămâni, poate luni, gonind la necurați, până n'o mai rămas picior de demon în văzduh. Până și sburătorii, cari vin noaptea la fete în chip de feți-frumoși și la băieți în chip de sânziene, s'au ascuns nu știu unde. Ba, de la o vreme, nici dracii nu mai întovărășiau sufletele la vămi, ci veneau numai ele cu îngerul, de aveau ce râde și îngerii dela cântar de treaba asta și a se veseli. Și așa, cum o spun, picior de drac și de sburător n'o mai rămas; da' Ilie îi tot da înainte. Nu vedeà nimic și lui tot i se păreau că sunt draci: așa i se dedase lui văzul cu vederea atâtor necurați. Până la urmă se încredință cu tot dinadinsul că în adevăr dă în gol. S'ar fi dus el și pe pământ bucuros, da' aveà poruncă de la Dumnezeu Sfântul că nici să se gândiască la așa ceva. Amù erà îngrijăt: o făcut el, lui Dumnezeu Sfântul, slujbă, nu-i vorbă, da' își zicea cu mintea în cumpene: «Te'i pomeni că Dumnezeu, de a vedeà că

n'am ce face, îmi ià iar cinstea ce mi-o dat-o». Și de frica asta, prinse a colindà și mai cu zor văzduhul, făcându-se că vede cine știe ce draci.

Da' într'o zi, cum umblà el așa dea-surda, numai ce aude un huet, o larmă de undeva de jos. Se uită el, puse urechea, par'că auzeà ceva, da' nu bine. Se coborî cu brișca pe un nour mai jos de stele și atâta de jos că puteà vedeà pământul; își puse mânilor coperiș deasupra ochilor: Mămulică, Doamne, să se omoare om pe om! Și o pâlălaie și un foc: ardeau cetăți palate și lumea strigà și toți dracii și sburătorii din văzduh roiau ca stupi de albine printre oameni: intrau prin palatele cele mari și casele cele mai bogate și duceau stafete de colo până colo dela sărac la bogat. Și lăsau în urmă-le ucideri și jăle și foc și moarte. Și împărații porunciau oști asupra poarelor lor și noroadele asupra lor și erà o minune, că lui Ilie i se strânse pielea pe dânsul și i se ridică părul măciucă în vârful capului și ar fi dat cu trăsnetele, dar se temeà să nu deie și în oameni, ci, găfăind, repede la Dumnezeu:

— «Doamne, ce-i pe pământ, e o comedie, Numai hai și te-i uità».

Insă Dumnezeu Sfântul numai zâmbi și zise:

— «Știu tot: oamenii, Ilie, s'au înmulțit că nu le ajunge cu ce să trăiască și inima celor ce s'au îmbogățit li s'a înăspriț. Și au buiecit de bine. Cărturari s'au ridicat mulți și n'au slujbe; iar negustorii au scumpit tot, până și apa o vând cu parale și de ar aveà putere ar vinde și aerul, așa-s unii de hapsâni. Și nu mai vreà să știe om de om și asta din pricină că au pierdut credința în Dumnezeu și în răsplata după moarte. Așa că ici e un palat, alătura o casă de om nevoieș. În palat cântă muzica și în bordeiu mor de foame, ceeace nu dă loc decât la ura dintre oameni și la înasprirea unora împotriva altora, și asta o copt ca un buboiu; iar demonii goniți din toate părțile, s'au strâns pe pământ și, găsind atâta sbucium pentru o pâne și negăsind nici ei ceva mai prielnic de stârnit, s'au dus la cei nemulțumiți și au prins să le tot deie cu pământul urii și al lăcomiei pe la nas, șoptindu-le tot felul de gânduri rele. Și au pus nebunii mâna pe topoare și au pornit unii asupra altora—și iată buclucul. Și să nu crezi că-i vre-un bine: că ura între oameni aduce necrezare la nevoi, iar arderea averilor și a hranei, scumpetea; noi s'o curmăm până mai e vreme, că s'or nenoroci cu totul.

Eu am să ieu lumina lunii și a soarelui și am că cutremur pământul să se înspăimânte și am să vărs apa cu găleata să le fac drumurile anevoioase, iar tu la rându-ți să treci cu caleasca pe deasupra caselor, că amù e vremea și să fulgeri și să trăsnești în necurații. Ei s'or ascunde după oameni, da' tu să dai și într'ânșii, că aceia de pe urmă se învrăjbesc mai tare, și cine o primit să fie de adăpost dracului, ades nu-l mai poți pocăi nici cu cele mai mari mustări, dar mai vârtos să dai în cei pe cari îi vei vedeà că amuță norodul, că aceia au pe dracul în inimă și nu-l poți scoate și de multe ori nici cu viața lor»...

Și zicând Dumnezeu astea, trimise pe îngerul nopții de înfășură cu o bucată neagră din haina lui soarele și cu alta luna; la rând, Dumnezeu Sfântul făcù un semn și cerul se umplù de nouri; iar Ilie se coborî cu căruța pe dânsii și dădu iuruș cailor. Măre, și unde nu prinseră nouri a scăpără și a hui și prinse Ilie a trăsni, da' ce trăsnet, că ci-că țipà pruncul în sânul maică-sei și încremeneà inima în om: pământul prinse a se cutremurà la alt semn al lui Dumnezeu Sfântul și a plesni, iar șuvoaiele împărăției cerești a se revărsà pe nouri și prinse să ploaie ca și cu găleata și

întuneric beznă; iar înfiorarea o dădeau trăznetele și fulgerile cari omorau și dracii și oamenii cu nemiluita, ceea ce făcù ca încornorații să fugă în iad, iar răsvrățiți să-și deie seamă că-i urgia lui Dumnezeu asupra lor și să se liniștească și să se închine.

Odată liniștiți, Dumnezeu Sfântul porunci îngerului de luă vâlul de pe lună și de pe soare, iar la alt semn, nourii pieriră și lumina se arată peste lume. Numai Ilie nu mai aveà hodină: trăsnea, plesnea încă mai cu ciudă. Și unde vedea câte o rămășiță de drac, pe undeva ascuns, acolo îi făcea capătul cu trăsnetul, că vedea ce-au povățuit pe oameni să facă: stăteau țarinele șuvoite și părăginite, plugarii pieriseră în vârtejul răzmiriții, fumegau cetățile, boceau cei săraci și văduvele și orfanii, iar lumea murea de foame, că erau arse și magaziiile cu grâne și nu aveau de unde cumpără nici pe scump. Și o umblat Ilie nu știu cât, că pe pământ să fi dat multul cu multul și nu vedea un drăcușor.

«Ei, ei, ce-i de făcut», se gândi Ilie. Luă vâsduhul dea-capătul; dădù raita pe unde dracii nici avuseseră gând să se ascundă: pace! Mă rog, erà lumea răcorită de draci mai dihai ca iarna de

muște, da' o făcut și stricăciuni de cum trăznea de amarnic. Ci-că de multe ori îi eșise îngerul, care i-a deschis poarta, înainte și îi spuneà :

— «Mai încet, Ilie ! Mai încet băiete !»

— «Bine, bine,» răspundea Ilie și cu acel bine erà, căci el mergeà cu rostul lui cum știà dânsul.

Amù, câtă vreme o fi umblat el de capul lui, nu spune povestea ; însă ci-că oamenii atâta se îngroziseră, că nici nu puteau dormi de huet și prinseră a plânge în genunchi și a dà slujbe pe la biserici și a face milostenii, să steie odată cercarea asta, făgăduind cu jurământ că de amù înainte vor fi mai blânzi ca mieii.

Se vede că Dumnezeu Sfântul i-o ascultat, că numai se pomeni Ilie, — nici el nu știà cum, — iar înaintea scaunului Celui Atot-puternic.

— «Ei, ce veste Ilie ?» ci-că i-ar fi grăit Dumnezeu Sfântul zâmbind.

— «Prost, mărite Doamne». Și teama că Dumnzeu a auzi că nu mai are nimic de făcut și l-a scoate din pâine, îi zgârci și mădularele, da' spuse cu o veselie mare că o făcut ce ă putut de o curățit lume de draci, că să dai un galben nu găsești unul de leac.

Insă tot în nădejdea de a-l mai ține D-zeu în slujbă, 7 grăi :

«Și știi ce gândesc eu, Doamne, încaltea să-mi dai voe să mă duc după dânșii și în iad».

—«Măăi, zise Dumnezeu, văd eu că tu te-ai pus pe slujbă, da' uite ce e: lasă că Scaraoțchi mai are de stat pe șele vre o câți-va ani și inima ta e mare, însă stricăm rostul lucrurilor».

Și poate tot l-ar fi lăsat, măcar să-i bage în răcori o leacă, însă deodată numai se pomeni Dumnezeu Sfântul că prind a curge îngerii pâlcuri, pâlcuri, de pe pământ.

— «Ce este îi întrebă el?» zâmbind:

— «Ce să fie, noi nu mai avem ce căută acolo; că, de frica Sfântului Ilie, au fugit toate duhurile ispititoare, chiar și cei cari însoțiau pe om la vămi. Nu-i vorbă, nouă ne-a făcut un bine și oamenii îs mai buni ca noi, ba le-am dat și o gură dracilor când s'au dus și la unii și câte un picior stii unde-i șede omului mai bine, da' nu mai avem nici o treabă. Doar așa să mai dăm câte o raită să mai vedem ce e pe acolo, și mai povățuim pe oameni».

— «Cum, zise Dumnezeu gânditor, voi nu aveți nici un rost? Asta înteamnă să nu mai pot alege bobul din mazăre și neghina din grâu. Cu ce îmi va pro-

bălu! omul ce zace într'însul, când n'are cine îi scormoni patimile și urele? Știi, cum e lumea, fără ispită, Ilie? ca o vreme mocnită de ploae și neînveselită de soare. Nu-i vorbă, slujba ce mi-ai făcut-o e bună, dar să stăm strâmb și să judecăm drept. Și demonii sunt de un folos, căci omu până nu vede răul nu poate prețui binele și nu învață pildele, că din izbirea răului cu binele, iese un mai mare bine, — pilda, dacă nu pentru păcătoși, cel puțin pentru alții cari învață a trăi în lume.—Și dacă nu crezi, stai că eu știu ce-i acolo, numai am vrut să-ți arăt o pildă ca unul ce ai să-mi faci slujba încă multă vreme...» Și Dumnezeu Sfântul rădică mâinile în sus și le ținù așa o leacă, și deodată Ilie văzù că locul de sub ei se desfăcù ca două gene deslipite din somn: și prin albastru cerului dădù să se vadă că nourii trecură unii la răsărit și alți la apus și că Dumnezeu cu Ilie se lasă în jos pe un nour; porțile împărăției cerului rămân în urmă, trec deasupra capului lor și că, deodată, văd pământul și oamenii așa de bine, cum te-ai uită la niște pietre într'o apă mică și limpedetore. Și Ilie văzù spre bucuria lui, că pe urma isprăvei ce a făcut-o, nu mai îndrăznise picior de drac să se arate. Și Doamne, ce schim-

bare nu erà în luma și ce liniște ; pe pietrele bisericilor și grădini oameni culcați. Cei ce treceau pe uliți erau liniștiți și își dădeau mâna cu cuviință. Tinerii nu se mai legau de neveste pe uliți. Crâșmele erau închise ; petreceri nu mai erau și oamenii doar zâmbiau, atâta că în biserică era lume de nu mai încăpea și toți oamenii cântau cu preoții odată, slăvind pe D-zeu, nu din frică ca până amù ci din dragoste către El, căci nu mai erau cine să-i pândească în ascuns și să li se furiseze în suflet și să-i povățuiască toate rălele ori : «Nu te duce la biserică, dute colo că-i mai frumos» ori să le facă lene sau mai știu eu ce. Totuși se vedea ceva care nu-i plăcù lui Dumnezeu : era lipsa de frământare și de viață care oțlesc sufletul omului și-l face să se înalțe deasupra lui însuși. Oamenii, ne mai fiind în ispită cu răul, se ofileau, ceva lăuntric, ascuns, îi rodea și toate patimile și bucuriile le țineau în sufletele lor ca pe niște juvaeruri în niște cutii de sertare în care n'a umblat niminea de mult și n'avea cine le răscoli și nu numai atâta, da' Dumnezeu Sfântul mai întoarse pământul ca pe o buburuză și Ilie văzù în lume, iar spre mulțămirea lui, cum împărați dormeau în jălțurile lor și sfetnici moțâiau pe scaune și ostași se

plimbau ca Vodă prin lobodă; dar nu numai atâta: chiar și țarinile erau părăginite și cetățile și satele neridicate, așa cum le dădămaseră răzmiriția și cutremurul; iar oamenii se plimbau care pe unde vroiau și făceau ce vroeau, fără să-și deie socoteală ce fac.

«Ei, cum îți place amu?» îi vorbi Dumnezeu.

— «Minunat, slăvite Doamne, răspunse Ilie, cu așa lume așa trăi și eu».

— «Cum? ți-ar plăcea să trăiești în astfel de omizi. Apoi tu nu vezi că lumea moare, moare, Ilie. Nu vezi tu că oamenii de și mă slăvesc pe mine, dar au uitat să trăiască. Nu-i îndemn spre nimic. Și de a fi tot așa, au să ajungă ca viermii, care după ce rod frunza pomilor mor și ei».

— «Apoi, bine, atuncea, Doamne, grăi Ilie, nu mai înțeleg: vra să zică dacă nu e dracu pe pământ, omu e de perit?»

— «Nu-i vorba de draci, răspunse Dumnezeu Sfântul, ci de ispită. N'are cine ispită pe om. N'are cine îl îndemnă să scoată din bine rău și din rău folos».

— «Nu m'am lămurit»; îi dă Ilie.

— «Nu; atunci, ascultă să-ți spun: Ai văzut la vămile văzduhului că fiecă suflăt vine întovarășit de un drac și un înger?»

— «Văzut», răspunse Ilie.

— «Ei bine, luă firul vorbei Dumnezeu Sfântul, aceștia doi însoțesc pe om de când se naște până moare în tot locul. Ingerul, Ilie, de aceia e pus, să-l învețe pe om cele bune; iar demonul să-l ispitească și îl învață pe om numai rele, doar a greși și i-a putea face în necaz Ingerului, ca la urmă să-i deie sufletul în iad spre muncă și amar. Da' ingeru mereu îl povățue pe om:

— Nu face, drăguțule că e rău! Și omul după cum e firea: pe care îl ascultă aceluia e sufletul lui».

Dar ci-că sfântul Ilie a întrebat:

— «Bine Doamne, slăvite și-s sfintele și Dumnezeieștile cuvinte ale Tale, da' mă rog, ertat să fiu de cuvântul cel prost, da' de ce și de unde o venit ispita asta pe capul ghietului creștin?»

— «Ilie, i-a spus Dumnezeu Sfântul, după ce Adam o fost izgonit din rai, pentru a-și agonisi hrana, s'o pus să lucre pământul și într'o zi pe când ară o venit dracu și i-o zis că locul e al lui și nu-i dă voe. Adam atunci o prins a plânge; iar demonul, Scaraoțchi, care o înșelat pe om de-o mâncat din pomu oprit, de o fost dat afară din rai, nu s'o mulțămît că l-o scos proclatul, din sfânta lor hodină, ci i-o zis omului, că atunci

îi va dà voe să are când îi va dărui pruncii în ascultarea lui.

Și Adam și aici s'o pripit, de s'o învoit, că o leacă de mai îngădueà îl trăzneam eu. Iar Scaraoțchi îndată o făcut două cărămizi și pe amândouă o pus Adam palma, după care dracu împreunându-le, le-o ars în foc și asta o rămas ca un fel de zapis. Iar îndată ce s'o născut Cain, Scaraoțchi o și trimis un drac să-l povățuiască și îi spuneà numai rele ghietului băiet. Și el, dà; le făcea de frică că se strâmbà împelițatul la dânsul și din pricina asta nu ascultă nici părinții: «măi băiete uite așa și așa», el nu făcea, că se temeà de drac. Și își stupeau sărmanii sufletul, dojenindu-l. Iar când s'o născut Avă, dracu se puse cu învățatura și pe dânsul, da' aista ce fire aveà, că ascultà numai părinții. Dracul, dela o vreme, văzând că nu face școală cu dânsul, i-o zis: «Nu vrei! Bine!» și s'o dus la Cain și o prins a-i șopti tot felul de bănueli, a-i suflà în foc, să nu se suie fumul la mine și ai face tot felul de șotii: a-l învățà să nu aducă spre jertfă decât popușoiul cel stricat, fasolea cea mai rea, băgându-i în cap că eu, care le-am făcut pe toate, n'am nevoie de nimic și că oamenii au stărnit jertfa numai așa de florile mărului; dar că eu îs nepăsător

la toate, că eu au am nevoie nici de mâncare, nici de băutură, nici de miros, întru cât toate sunt în firea mea. Și că lucrurile bune să le ție oamenii, că ei au nevoie de ele, iar dacă fumul dela jertfa lui nu se suie în sus, e că frate-său îi face vrăji și așa l-o înrăit de l-o omorât. Eu, văzând, că firea omenească e mai slabă de cum o zidisem, am prins atunci a trimite și eu de fiecare om câte un înger. Scaraoțchi nu s'o lăsat nici el mai jos și o început a trimite și el de fiecare suflet câte un drac. Și, iacă așa, de atunci îngerul se ține la fiecare pas de om, că demonul me-reu se răcădue la creștin și se sfădește cu îngerul. Și unde nu poate cu patima, caută cu viclenia. Și vai de omul care nu ascultă de înger, că pe lângă păcat, mai face și pe înger să plângă; și iar dacă omul intră într'un păcat mare, bunăoară se omoară pe dânsul sau ucide pe pe alții, îngerul atunci fuge, că nu-i nici voe a te răsti asupra cuiva nici cu cuțitul, că fuge îngerul dela tine patruzeci de zile.

Și, așa o fost și cu tine: demonul dacă o văzut că tragi spre sf. biserică, și s'o pus în drum, dacă o văzut că un te poate înturnă de la firea ta, o alergat la maică-ta și prin șoapte o sfătuit-o să nu te lase să-mi slujești mie și

asta numai să te însori, ca demonul la rându-i să-ți amărăscă viața, ca să-ți iei într'o zi lumea în cap, sau să-ți faci o samă și să te capete în slujba lui cùm te-o și căpătat. Eu atunci v'am lăsat și, ca să vă arăt că ați făcut un păcat, am dat foc casei, să pleci mai repede ca voința mea, totuși, să se împlinească. Da' Scaraoțchi, pricăjitul, credeà că pe voia lui se face și râdea și nu știà, că tocmai asta erà voia mea și ți-a eșit înainte și te-o luat în slujbă. Apoi, ca nu cumva scăpând să-ți vii iar în fire, și-a pus în gând să te ieie pe veci cu suflet cu tot în iad și ți-o eșit înainte noaptea și te-o înșelat de trei ori să-ți omori părinții. El nu știà că eu chiar, dacă n'ar fi vrut-o el asta, eu tot aveam să fac cumva, să intri în slujba lui. Inșă de omor nu-mi erà, că îngerul tău o pus toată puterea să te oprească, dar prea spusese demonul lucruri peste fire, ca să te poată domoli. Ai luptat și tu cu tine însu-ți, dar n'ai putut și ai făcut nelegiuirea. Atunci îngerul o fugit dela tine. Tu ai vrut să te omori, dar am trimis alt înger mai tare să-ți ieie partea și ca să-i arăt proclletului că menirea omului și care e și voința mea, cu toate păcatele lui, trece și prin iad, te-am trimis

să spui la oameni de venirea Domnului Hristos, doar îl vei face să vie să te ieie iar în slujbă».

Însă la vorba asta, demonii văzduhului, iar eșiră de pe unde se ascuseseră și prinseră a zbură ca gândul dela unul la altul, sfātuindu-se ce au a face celor lăsați cu inima friptă de dragoste.

— «Amù, îs lămurit, mărite Doamne și mari taine mi-ai spus și mărețe, o zis Ilie. Și nu pot să mă plătesc de asta nici sărutându-ți colbul de pe sfintele Tale picioare». Și nu știu cum își aruncă el privirile în sus, că văzù pe necurați cum zburau la razele soarelui ca niște sclipiri de argint.

— «Pii-haa!» făcù Ilie, ca ars: «I-a uită-te Doamne, ia uită-te în sus!»

— «Lasă-i pe aceia», răspunse Dumnezeu voios.

— «Mă duc după dânșii Doamne». Și ci-că Ilie a și pus piciorul pe scara briștei, da' Dumnezeu Sfântul îl oprì:

«Stai, o lecuță, stai, eu nu zic să nu-i împuținăm că ar ajunge să nu mai am nici un drept, da' stai, că pe urmă pierdem șirul lucrurilor. Mai întâiu să isprăvim cu ceia ce am de spus. Să ne înturnăm de unde am lăsat vorba, că avem să și râdem o leacă».

— «Vai, Doamne, grăi Ilie, Înălțimei

Tale Dumnezești îți vine a râde și eu crap de ciudă. Săracu tătuca, săraca mămuca, ce sfârșit au avut să aibă. Și asta numai din pricina Satanei. Ah!» și Ilie își șterse o lacrimă și făcù din mână un semn de desnădejde.

Da' Dumnezeu întoarse pământul ca pe o mărgică și zise: «Ia uită-te iceda Ilie». Și văzură într'un târg oameni, unii dormind pe maidanuri și grădini, alții se uitau plictisiți, alții stătea la sfat. Și într'o hală, bună-oară, cum e asta de ici dela noi, unde se vinde carne, stăteau la sfat doi bărbați cu o femeie.

Deodată nu știu de unde eși un drac bărbos, urât, negru și încornorat și se uită în dreapta, în stânga, își puse mânele la ochi, se uită în sus, în jos, și deodată rânji și, încet, pas cu pas, se apropie de cei trei inși și, bârligându-și coada, fâști! cu pământul pe la nasul unuia dintre bărbați. Cea sări ca ars și se uită înfocat la femeie și o călcă pe picior. Ceea ferì nepăsătoare piciorul. Dar dracu mai făcù un pas și bârligându-și iar pământul, huști! și pe la nasul femeii. Ceea strănută și par'că se deșteptase din somn, că râse mulțămită și privì cu coada ochiului la cea. Celuilalt bărbat par'că nici nu-i păsà, nici nu vedeà, ci torăcănea nu știu

ce istuilalt. Da' dracu nu se mulțămî numai cu atâta, ci suflă în fața lui. Omul închise ochii și când îi deschise iar, se făcù ca pământul de mânios. Amù ista se vede că erà soțul femeii — că începù cu gura la celalt:

— «Poi bine, prietene, nu ți-e rușine în fața mea?» și ranț o palmă.

— «D'apoi de ce mă bați, măi amărătule, zise cel cu păcatul și-l apucă de piept, hați! și bărbatul femeii pe dânsul de gât și trage-i pumni, palme, ista nu se dà: răcneà, isbeà și el cum putea. Atunci sări nevasta. Bărbatu-său i se părù că voea să-l scape pe cela și o apucă și pe dânsa la pumni. Lumea prinse să alerge spre dânsii și a râde și a bate din palme. Somnoroșii se treziră întrebând ce-i. La rând dracu băgă un deget în gură și când fâșcâi, ca din pământ isvorîră milioane de draci negri și urâți ca naiba, care și începură a râde și a bate din palme și a se năpusti asupra mulțimii și unde nu începură a dà cu pământurile la oameni pe la nas, care pe cias se înfierbântară, se înfiorară și săriră la ceia să-i despartă și să te fi făcut acolo, numai să fi văzut, că se făcù o bătae țigănească, nu altceva

«Doamne, doamne, grăi Ilie, lasă-mă

să mă duc după împieliițați că se prăpădește lumea».

— «Stăi, stăi, Ilie, vorbi Dumnezeu Sfântul, nu te grăbi!» și deodată la un sem al lui Dumnezeu începù a se coborî din cer milioanele de îngeri cari se orânduira la fiecare om și se dădură a-i probozi și a se stropși la draci. Și pe dată împăratul și sfetnicii se treziră din som și ostașii veniră la ascultare și iștia care îs de poliție alergară la slujbele lor și dară năvală în lume și apucând pe împricinați îi duseră la beci. Da' nu mult eși din poliție femeea de care amù și de dânsa se ținea un înger că nu știu cei spuneà, femeea intrând într'o băcănie cumpără o lumânare și intrând într'o biserică de peste drum o aprins'o la icoane; și iar nu mult după asta, bătăușii eșiră îmbrățișați și bătând în ușa unei cârciumi, ușa se deschise și ei intrând înăuntru cerură cinste. Le veniră după asta și lăutari și o mai trecut ce o mai trecut și prin oraș se iviră Crainici strigând, ca de obicei, și dând vești asupra bătăii întâmpate și după care se văzură o mulțime de soldați împrăștiind oamenii pe la casele lor. Și luniea pe ceas s-o făcut cum o fost și rea și bună.

«Vezi Ilie, îi grăi Dumnezeu; asta e

viața și asta e lumea și ai văzut că omul până nu dă de necaz nu-și amintește de datoriile lui.»

— «Va să zică, grăi Ilie, lumea asta e o mocirlă plină de mormoloci care dacă nu se sfâșie unii pe alții mor de foame».

— «Nu, Ilie, îi răspunse Dumnezeu, tu ai văzut acasă la tine, că maică-ta când bătea untul, zeru rămânea deoparte și untul eșea deasupra. Ei, bine, află că din ciocnirea binelui cu răul, din zbuțiumul ista mare, se naște partea cea mai bună, dreptii cari ar fi untul și răii cari ar fi zeru».

— «Mărite și neprețuite ți-s sfintele și Dumnezeieștele Tale vorbe, dar eu nu văd nici un bine din câte s'au petrecut amù».

Da' Dumnezeu nu zise nimic, decât întoarse pământul iar, și Ilie văzù o minune:

Doi oameni ședeau la vatră într'o casă; femeea cu un băiet în brațe. Și se făcù că e noapte. Amândoi oamenii erau tineri, da' femeea frumoasă coz. Deodată venì la dânșii alt om mai în vârstă, cu barba căruntă și îmbrăcat ca la târg și cu un drac în inimă și odată cu dânsul intră și alt drac în casă și se așeză la umărul femeii în vreme ce gos-

podarului de casă îi vorbì omul cel că-runt:

— «Vasile, sau cum i-a fi spus gospodarului, să mergi să faci de strajă în sat!»

Și omul o ospătat și s'o dus; și s'o pornit și cela cu drațul în inimă, da' la ușe el s'o înturnat vorbitor către femeie, căreia pe dată dracul îi dădù cu pământul pe la nas. Dânsa repede își ridică ochii strălucitori către om, dar repede îi plecă în jos rușinoasă. Iar cum plecă bărbatul ei, ea închise ușa cu drugul și se culcă. Inșă omul cu drațul în inimă se și duse la crâșmă și, umplând un șip cu rachiu, se înturnă pe de altă parte la casa omului și bătù în geam:

— «Cine-i?» strigă un glas de femeie din casă.

— «Eu, Catrină ori Bălașă», cum i-a fi zis.

Femeea, aice aprinse opaițul.

— «Uite, ice»,—și cel de afară îi arată sticla și o pungă cu bani. — «Nu vrei, sparg geamul».

Dracul de la umărul ei, nu știu ce-i tot spuneà, da' femeii par'că i sărì inima. Ea stătù pe gânduri o leacă; iar dracul îi învârtì mâna împrejurul feței și îi suflă ușor în ochi și ce a venit, că dânsa o zis: «Uf, ce urât mi-i. Să stai o noapte

aşa singură. A, Doamne, bine e să mai ai unul aşa pe delături». Şi par'că ei la asta inima i se încălzî, dar deodată venî un înger şi trase dracului o palmă de se duse de-a berbeleacul şi şoptî nu ştiu ce femeii. Ea aice par'că se trezi din aiureală, că de odată se uită la *copchilaşul* care dormea şi la icoane şi zise hotărâtă şi smâcindu-se din umeri:

— «Nu vreau!» Apoi, iar se duse la copchil şi îi zise; „O, băietaşul, îngerul meu! Uite cum doarme: ochişorii, faţa, firea, toate îs ale lui. Cum să-l necinstesc eu!» După asta se înturnă şi grăi către cel de la geam: «Să nu care cumva să faci una ca asta, că uite ici!» Şi ducându-se la uşă, luă toporul şi i-l arătă: «Eu am bărbat; să nu mă iei una de cele de pe cărări.»

— «Nu vrei?» i-a zis omul.

— «Nu! «i-a răspuns femeia», măcar de aş muri aice».

— «Atunci, fericite de tine femeie, i-a spus omul, cu dracul în inimă, şi de mama care te-o făcut. Unde te-oi întâlni am să mă descoper înaintea ta. Da', te rog, să nu mă spui bărbatului tău.»

Şi omul plecă, iar îngerul rânji la drac, care făcù din cap ameninţător femeii şi pe dată făcându-se mititel o tull pe hoarnă afară, şi aşa se puse afuri-

situl pe un bocet și pe un miorlăit, că par'că i-ar fi murit tată-său; iar îngerul se așeză la icoane

— «Ai văzut, Ilie, glăsu! Dunnezeu, iată care e binele ieșit din izbirea lui cu răul; cinstea femeii iștia. Și toți cari răzbesc păcatul ca asta, sunt dreptii. Și numai ei simt viață într'ânșii și mulțămire, ba chiar mai mult decât acei ce se desfată în chefuri și nelegiuri. Și uite la femei».

Și într'adevăr Ilie văzù că femeea se închină mulțămind lui Dumnezeu Sfântul că o scăpat'o de ispită; pe când razele îngerului se coborau pe fața ei și o făceă de zece ori mai mândră.

Aici par'că se făcù întuneric în fire. Când ne uitarăm, niște șuvițe de nouri urmate de altele ca niște buci de lână neagră înfășurase luna că par'că se despletise și-și lăsase părul în voia vântului și deodată, departe, departe spre munții Neamțului, se văzură sclipiri de fulger, iar vântul prinse să huiască și mai tare.

— Tot are să vremuiască, grăi mama, în vreme ce tata urmă povestea mai departe:

— «Da', Doamne, ci-că i-ar spus Ilie, cu un ghiont de mâhnire în inimă; de

ce n'am avut și eu putere să înfrâng și eu păcatul ca femeea asta?»

Și, zice că Dumnezeu i-a spus: — «Aice e și firea omului: Femeea asta o mai avut un noroc, că trăește bine cu bărbatu-său, că o fost mereu unul lângă altul și până amù nici ea n'o mai păcătuit, nici el n'o zăpsit'o cu nimic. Totuși, dacă și la femeia asta de s'ar duce unii și ar spune că bărbatu-său în loc să facă strajă, joacă la noroc, ori e în crâșmă, ar sărî friptă și s'ar duce să vază. Ori dacă altul i-ar spune că bărbatu-său, în loc de strajă, e dus la vre-o altă femeie, n'ar mai dormi și mâine le-ai vedeà pe amândouă de cozi pe ulițile satului. Pentru că Ilie, mai degrabă poți întoarce valul de apă din drumul lui, decât pe omul iute și jicnit în dreptul lui. Și apoi și tu ai auzit-o prea boacăină și prea ai fost iute de fire și inimos; așa că orice ți-o spus ție îngerul păzitor, tu n'ai ascultat. Eu chiar de te-aș fi ținut în loc, și tot nu mă ascultai așa erai în clipa aceia, și ai făcut negliuirea. Și amù Ilie crede, că am gătit cu *filozofia* și cu asta vreau să te pun și pe tine la un rost».

— «Cum, pe mine Doamne,?» grăi Ilie spăriet și bănuitor.

— «Ce te-ai spăriet? stai o lecuță», îi

zise Dumnezeu.» Uite de acum să te mai odihnești și să nu pornești după draci decât în zile ploioase; rar în cele se-nine; doar când ți-oi porunci eu și numai din primăvară până în toamnă și rar iarna.»

Și Ilie zice că o întrebă pe Dumnezeu Sfântul; și doar i-a spus și asta:

«Pentru că pe vreme bună iese omul la lucru, la târguit și nu trebuie spăimântat cu trăznetele tale. Și, iarna oamenii fac nunți, cumătrii, hori și dracii se bagă printre oameni și când îi trăznă omori și dintr'înșii».

—«De asta, Doamne» e așa o răspuns Ilie: «Vezi eu nu m'am gândit»,

—«Și, stai că n'am mântuit», urmă Dumnezeu Sfântul, și doar întinse mâna asupra lui Ilie și simți o răceală la piciorul drept și mâna stângă și că sângele i se suie tot în sus și îl furnică prin piele. Vră să miște mâna, dar văzută că nu mai aveă atâta putere; vră să pășească, schiopătă.

—«Iă așa, îi grăi Dumnezeu Sfântul, de atâtea ori ți-am trimis îngerul și ți-am spus:

«Ilie mai domol! Mai încet băiete! Și tu, nu; par'că ai fi fost pe pustie: trăzneai și plesneai de par'că nu mai tu erai pe lume. Și încă un lucru: drumul

tău să nu-ți fie decât nouri ; mai jos să nu te cobori, că și așa are să-ți fie trăznetul tău tare, și nici pe pământ — cum ți-am spus — să nu te duci, că de s'a trezi Scaraoțchi și te-ar prinde... — Ca mâine crește și Antihârț și nu vreau de amù să mă mășor cu dânșii, așa degeaba ! Ci, lasă pe când a veni Domnu Hristos pe pământ, că pe lângă alte minuni ce are să facă, are să-l puje bine și pe Scaraoțchi ; iar rândul tău are să vie tocmai la vremea de-apoi. Iar puterea cum ai avut are să-ți vie numai atunci, când îi ști când îi patronul tău, «Sf. Ilie». Și, ci-că, Dumnezeu suflă asupra lui și Ilie și uită și ziua când își sărbătorea el patronul. Totuși, ci-că ar fi întrebat Ilie :

— «Dar Doamne pe ce are să se cunoască vremea de apoi?»

Iar D-zeu i-a spus :

— «Ilie, când femeile se vor îmbrăcă în cercuri ; se vor tunde și vor umblă bărbătește și vor cere să fie și ele ca bărbații la treburile țării ; când oamenii vor crede că au pus mâna pe tainele firii și se vor crede ei Dumnezei, și fiii se vor crede mai mari ca părinții. Când va ieși car și plug cu foc și se vor secă și iazurile și se vor ară și semăna ; când se vor arăta semne pe cer ; când vor ieși pasări cu clonțul

de fier, și când bisericile vor fi pustii; — atunci se vor arăta multe semne și vor fi multe cumpene amare, doar s'or pocăi oamenii; dar că, neîndreptându-se, are să fie foamete și secetă pe pământ, de se va mânca om pe om și n'are să fie nici rouă; iar primăvara și vara n'au să se cunoască decât pe frunzele pomilor. Apoi la vremea aceea are să iasă Antihărt pe pământ și are să cuture lumea cu un car acoperit și cu un boloboc în alt car. Și va zice: «Eu sunt Christos, credeți în mine și vă voi da de mâncare și de băut». Și va face multe minuni, și vor alerga flămânzii și însetații ca la un mântuitor; iar el le va cere în chezășie sufletele lor, și nenorociții se vor duce la car și îl vor găsi cu pietre și se vor duce la boloboc să-și astâmpere setea și îl vor găsi plin cu ud de om».

Și o mai spus Dumnezeu Sfântul lui Ilie: «Atunci Antihărt îi va mânca la Mare, și acolo vor găsi numai nisipul și *corăbghiile* cu averile lor care s-au înecat de la începutul lumii. Și așa va purcede Necuratul înșelând pe creștini tot pământul, până a da de Rusalim. Aici, are să vrea să intre și să se așeze în jilțul lui David Impărat; da', atunci, soarele și luna și stelele se vor stinge

și vor cădea pe pământ în bulgări de țărână». Și Dumnezeu ci-că i-ar mai fi spus lui Ilie : «Atunci am să-ți dau iarăși puterea la loc și ai să știi și când e ziua ta. Atunci am să te mân să te măsoari cu Antihărț». Și i-a mai spus, că asta are să fie în ziua de Sf. Ilie, și așa are să se întâmple: demonul are să aibă un paloș de foc și Sfântul Ilie trăsnetul, și nu se va vedea decât lumina de pară a biciului lui Sfântul Ilie și dunga de foc a paloșului și umbrele lor, bătându-se, se vor vedea în tot răsăritul. Și, Sfântul, ci-că la urmă, va fi tăiat și va curge atâta sânge până la chișițele cailor; iar pământul de sângele cela se va înfierbânta și se va aprinde și va arde de nouă coți și va arde și Antihărț în chinurile cele mai nepomenite, de nu va rămâne decât cetatea Rusalimului, ca să împlinească cele grăite de Dumnezeu în veci vecilor amin.

Și amu Ilie, urmă Dumnezeu, dute la treburile tale, cum ți-am spus și nu uită sfaturile date».

Bghietul sfânt, la asta, n'o mai zis nimic, ci dâmbăgit, cu mintea luată, nu-i rămase decât năcazul în el pe draci și dorința de a se măsoara cât mai curând cu Antihărț, cu prețul chiar de a fi ucis, dar încaltea să se prăpădească

și dușmanul neamului omenesc odată, din lume.

Dar, la vorba asta, numai că auzirăm niște glasuri bolocănite de tunet din spre asfințit; grădinile începură să huiască ca o apă căzută tare de sus; răcorea să ne bată piepturile și umbra întunecoasă să posomorască lumea și s'o întunece.

Atunci toți ne scularăm și ne făcurăm cruce înfiorați: Laza tăcut, cu pieptul sbuciumat; lelița Maria cu mama fugiră în casă; iar pe mine așa mă cuprinse de fior povestea asta, că, fără voie, mă uitai în jur, de nu cumva e vre-un drac lângă mine, care ar putea să-mi aducă vre-un trăsnet și, închinându-mă într'una, mă dusei la poartă: grosul nourilor să ridicaseră ca niște munți, se vânjoleau ca niște balauri cari scot foc pe nări, și gemeau cu tunet în două. Vântul sufla din ce în ce mai tare, pomii se pușeră a țiu și a trimete boare de verdeață și frunze rupte, — și se vânjoleau cu vântul ca niște urieși la trântă. Nu mult, o lumină se aprinse în casă, după care mama ieși:

— «Da haideți în casă, că-i mare minune».

La vorba asta, picuri mari și reci începură să cadă, tari repezi.

— Vasile, strigă baba, boii — și fugi și dânsa în casă.

Și Laza se duse la boi tot închinându-se și bolborosind: «Măi, măi, măi, bre, bre, bre! Da' comedioasă poveste: pe Sf. Ilie, să ajungă să-l taie Antihârț»... — și-și bagă boii în șură.

Deodată o lumină orbitoare îmi trecu pe dinaintea ochilor și, ca și cum ar fi pieznit cerul, se auzi un trăsnet înfricoșat pe aproape. Și toți fugirăm în casă, unde mama, lelița Maria și baba plângeau înaintea icoanelor sub care ardea lumânarea dela Paște, iar tata cum intră se uită în jur și zise îngrijat:

— Ira, câinele, mâța, afară! Afară! Afară! Și cotrobăi cu un băț pe sub pat, după care bietul Hector ieși cu coada între picioare, iar pe mâță o scoase din sobă înfiorată; în vreme ce tata grăi: «Nu-i voie când trăznește și fulgeră să ții mâța și câinele în casă, că dracii se ascund prin perii lor».

Mie, deși îmi era strașnic de frică și făceam cruce la orice fulgerare, însă îmi ziceam: «Aha, de amû îi curăță!» și la gândul că Sfântul omoară la draci, par'că mi-se scurgea, așa ceva, ca o sărătură mulțamitoare pe suflet. Puțin, auzii că par'că ar fi dat cineva cu nisip în geamuri, iar în coperiș cu nuci; fulgerile albiră îndelung ferestrele și trăsnetele le sguduiră de par'că aveà să le

scoată din loc, și nu mult, se și auziră clopotele dela Buciumeni și Tâmpesți și ploaia revărsându-se cu o mânia cumplită.

La asta, tata repede luă toporul de sub pat și îl înfipse înaintea casei. Treaba asta o știeam de mic. Și am întrebat odată pe tata de ce face așa și mi-a spus ca să nu trăsnească în casă.

.
Vre-o trei sferturi de ceas a ținut potopul, dar încetul cu încetul stătù; nourii trecură bolocăniți spre răsărit; afară se auzeau copaci jelind ca niște stâlciți și șuvoaiele șuruind și nu mult văzurăm că se lumineă iară.

Leșirăm în ciardac: luna părea o față curată și ștearsă de plâns; iar Laza cel întâiu lucru a fost să alerge la boi.

Și numai cântatul cucoșilor ne închise ochii la toți de nici nu știu când adormii în noaptea ceea plină de fior. Iar povestea asta ani m'a urmărit și, mai cu cè-am auzit, mai cu darul meu de la Dumnezeu, am scriso și v-o spun și d-voastră. Și să nu vă supărați: cât privește de cela care nu e mulțămît cum am scriso, îl rog, dacă e meșter, să scrie una să i se ducă vestea, că zău nu mă supăr de a fi frumoasă și bine scrisă.

Lămurire

Lămurire

În «Povestea bisericuții din huciu», joacă rostul un boer vechiu cu numele «Ciurea». Dacă e vorba de o poveste, apoi povestea rămâne; iar dacă mai trăiește vre un îns înrudit cu acel «Ciurea», să nu se supere, de oare ce, cum am cumpărat-o, așa o vând: îmbrăcată în *fantezia* și nălucirea simplităței poporului nostru care știe să păstreze curate și neatînse atâtea comori sufletești, pe care, spre puțina noastră laudă— a pretențioșilor de cultură,— în loc să culegem acele comori pentru pregătirea unui mare studiu asupra limbei și *psihologiei* poporului Român, cu *pendatismul* și înfumurarea în nas, unii din noi, ne batem joc de acele comori: le nesocotim și le dăm ca lucruri necioplite și sălbatice. — Și în loc să încurajem *fantezia* și creația lui plină de miez și pilde, cu ținuta noastră, îl zăpăcim, și îl reducem la *rigiditatea* și stârpiciunea așa zise-lor «liberi cugetători» fără D-zeu și Patrie, fără a-i pune ceva în loc.

Și aceasta bogată plăsmuirea a lui,— care este în vorba, credința, în posturile, în sărbătorile, în datinele, în poveștile, snoavele, în baladele și câtecele lui; în obiceiurile, în portul lui; în frumusețea în care le-a îmbrăcat pe toate,— stricându-o, pocindu-o după *moda* de aiurea, ori schimbându-le cu pretenția de a trece de reformiștii și reformatori, nu facem de cât să-l nenorocim și să-i stricăm sufletul, curajul și dragostea în el, de neamul și de trecutul lui,— să-l desfălinăm

și să-l mâhnim adânc. Iar ceea ce e mai păgubitor, pentru cărturari noștri, că, tocmai prin pretenția de a-și valorifica ideile noi, poporul pierde încrederea în ei. Și aceasta din urmă pricină face ca ușor sectele străine, religioase și doctrinele politice primejdioase, să-i *cotropească* sufletul și să-l ducă la rătăcirii păgubitoare și pentru el și pentru Patrie.

Iar a te supăra pe fantezia și spiritul lui și, a te crede jignit pe snoavele lui pline de haz și spirit, cum și de cele ce spune el pe spinarea unor și altora de petrecere, este a te supăra ca văcarul pe sat.

Cât privește pe autorul care a scris această carte, el nu a făcut de cât literatură! s-a apropiat cât se poate de mult de vorbele povestitorilor, atât că le-a dat o formă mai cugetătoare și limpede; a pus și el nu-i vorbă — partea lui de *contribuție*, unde a crezut, și le-a învălit în un cadru mai artistic. Și asta numai de dragul frumosului celor spuse, departe de a fi bănuir de *prozelism*, de credinți populare, fiind o lucrare biblică prezintă a doua oară «Facerea lumii și pe celelalte povestiri din ea, ca pe un juvaer scos din acea fantezie și credință a poporului român fără pereche de bogat în literatura popoarelor lumii.

1925 Mai 10, Fălțiceni.

AUTORUL.

N. B. Coperta volumului „Facerea lumii“ se datorește tânărului pictor Irimescu din Fălțiceni, nepot de soră al scriitorului A. Cazaban, și care, după mine și alți cunoșcători, acest nou ucenic al penelului, va fi al treilea pictor Fălțicenean de viitor, — după Băieșu — ivit de la Șoldărescu, încoace. Și care ca și Șoldărescu și A. Băieșu e răsărit tot dintre frumoasele și pitoreștile împrejurimi și grădini ale orașului Fălțiceni, fost capitala jud. Suceava azi jud. Fălțiceni, care distrează ochiul și inspiră pe poeți și artiști.

VERIFICAT
2007

Cuprinsul

	Pag.
1. Cuvânt înainte	5
2. Raportul Profesorului I Caragiari fost membru al Academiei Române	11
3. Raportul regretatului Duiliu Zamfirescu fost membru al Academiei Române.	13
4. Notița Critică a d-lui Mih. Dragomire- scu prof. universitar și critic literar	15
5. Facerea Lumii	25
6. Păcatul lui Adam	89
7. Biserița din huciu	139
8. Sf. Ilie	195
9. Lămurire	286
10. Cuprinsul	298

